

॥ श्री ॥

प्रश्नोत्तरपुष्पमाला.

श्रीमद्विजयानन्दसूरीश्वर शिष्य पंडित
श्रीलक्ष्मीविजयजी, तद्विष्य मुनिराज
श्रीहंसविजयजीप्रिचित, २०५
प्रश्नोत्तरसंग्रह

अनेक जव्य जीवोना हितार्थे
ठपावी प्रसिद्ध करनार
श्रीजेन आत्मानन्द सत्ता,
प्रावनगर

मुम्बई-निर्णयसागर प्रेस

Printed by B. R. Ghanekar, at the Narayana Press,
23, Kolbhat Lane, Bombay, and Published by
Vallabhdas Tribhuvandas for Shri
Jain Atmanand Sabha,
BHAVNAGAR.

स्वर्गवासी शेट ~~नृसिंह~~ कपुरचंद विधायी

आप व्यावहारिक तेमजे ~~अधुनिक~~ उच्च प्रवृत्तिवाला हता आपनु हृदय जजिक, शात, दयालु, परोपकारी अने साधर्मी बंधुर्जने सहाय करानी जायनाथी वासित हतु जीउदया, ज्ञानोच्चार अने एवा अनेक कार्योमा, मळेली लक्ष्मीनो सद्ब्यय करी आपना उत्तम जीवनने उज्ज्वल कर्यु हतु एना आपना परलोकवासी सद्गुणाखकृत आत्माने जायमय शाति आपनारो, अने जव्यात्माने आनद आपनारो आ प्रश्नोत्तरपुष्पमाला ग्रंथ आपना स्मरणीय हृदयमा आरोपित करी, तेनी प्रेरणा करनार आपना वनित प्रिय पुत्र फकीरजाडना पुत्रकर्तव्यने अजिनदन आपी अमे अति आनदित थण्ण ठीण

ली०

श्रीजेन आत्मानंद सजा,
जावनगर.

प्रस्तावना.

निरतर परोपकारमाज परायण एवा मुनिमहाराज के जेमणे पोतानी जींदगी अन्य जीवोना हितार्थे गालवानोज निरधार करेलो ठे तेथो पोताने मज्जता अक्काशनो उपयोग एवा सुकार्योमा करे ठे के जेथी स्वपर हित थाय ठे बीजा वधा कार्यो करता झानान्यास करीने तेनो अन्य जव्य जीवोने लाज आपनो ए कार्य एटलु वधु लाजकारक ठे के तेना लाजनी त्रेणि दीर्घ काल पर्यंत चालती होवाथी तेनु प्रमाण करी शकालु नथी थावा अपरिमित लाजने माटेज पूर्वपुरुषो अनेक ग्रथो रची गया ठे के जेनो लाज अत्यारे चतुर्विध सद्य पोतपोताना दायोपशमना प्रमाणमा ले ठे अस-पिणी कालना प्रजापथी बुद्धिनी मदता यगने लीधे पूर्वाचार्यप्रणीत अनेक शास्त्रो अत्यारे पाची के समजी शकाता नथी, एवा दुर्घट नमयमा दीपकनी जेम अदृष बुद्धिमान जीवो पण लाज मेलवी शके तेवा विचारथी श्रीमद्विजयानंद सूरेश्वर प्रसिद्धनाम मुनिराज श्रीआत्मारामजी महाराजना शिष्य पणित श्रीवद्वीविजयजीना शिष्य मुनिराज श्रीद्व-नविजयजीण कोड कोड सुबोध भावनी पृत्राथी तेमज न्यमतिरूपनाथी २०७ प्रश्नो उत्पन्न करीने

તેના ઉત્તરો શાસ્ત્રાધાર સાથે લખી કાઢી તેને એક લઘુ ગ્રંથનું રૂપ આપ્યું છે.

આ ગ્રંથ વાલ જીવોનેજ નહિ, પણ સામાન્ય બુદ્ધિમાન જીવોને પણ ઘણો ઉપકારક છે, તેનું ખાસ કારણ એ છે કે દરેક ઉત્તર શાસ્ત્રાધારપૂર્વક આપવામાં આવ્યા છે. એકંદર જૂદાં જૂદાં ૭૦ શાસ્ત્રોના આધાર આપવામાં આવ્યા છે. જેની અંદર સૂત્ર, ટીકા, ચૂર્ણિ, જ્ઞાપ્ય તથા અનેક ગ્રંથોના આધારો છે. તે દરેકનાં નામોનું લીસ્ટ આ સાથે સામેલ રાખવામાં આવ્યું છે. તેમાં કુવલય-માલા, લોકપ્રકાશ, સેનપ્રશ્ન તથા હીરપ્રશ્નના આધારો ઘણા પ્રશ્નોના સંબંધમાં આપવામાં આવ્યા છે.

આ ગ્રંથની અંદર આવેલા ૨૦૫ પ્રશ્નોની અનુક્રમણિકા આ સાથે આપવામાં આવેલી છે, જે વાંચવાથી આ ગ્રંથનું ઉપયોગીપણું સ્વતઃ સિદ્ધ થઈ શકે તેમ છે, જેથી તે સંબંધી અહીં વિશેષ લખવાની આવશ્યકતા નથી. તોપણ ખાસ લક્ષ્ય રાખવા લાયક વાવતો નીચે પ્રમાણે છે.

પ્રારંભમાં પંચપરમેષ્ઠીના ગુણો સંબંધી પ્રશ્નો છે. ત્યારવાદ શ્રાવકના સામાયિકાદિ કરણીનાં ઉપકરણોની સિદ્ધતા કરી છે. ૪૬ મા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં સ્ત્રીકેલવણીને ખાસ પુષ્ટિ આપી છે. ૫૧ ને ૬૦ મા પ્રશ્નમાં શ્રાદ્ધ કરવાનો નિષેધ કેટલીક રમુજી

કથાઓ તથા સવાલો લખીને દૃઢ કર્યો છે ૬૫
 મા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં પછીઓની શ્રેણી આપેલી
 છે તે સાસ વાચના લાયક છે તેમાં તથા ત્યાર
 પછીના ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તરોમાં સાસ શિકારનો
 નિષેધ પ્રમાણપૂર્વક સિદ્ધ કર્યો છે ૧૫૭ સાથે
 વાચના લાયક છે પ્રશ્ન ૧૨૭ તથા ૧૪૨ ના ઉત્ત-
 રોવડે ઉપધાન તથા યોગની આવશ્યકતા સિદ્ધ કરી
 છે ૧૬૦-૧૬૧ ને ૧૭૧ આ ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં
 કઢમોટી ચાલ, જુજ તથા જડેશ્વરના જિનાવન-
 માદેના શિલાલેખોના જાપાતર તથા સારાશ ઘણા
 વિસ્તારથી આપેલા છે મોટી ચાલરના શિલાલેખ-
 ની તો આવી નક્કલ પણ આપી છે ન્યાયના વિ-
 પયને પણ ગોમી દીધો નથી જેવડા ૧૫૮ તથા
 ૧૫૯ પ્રશ્નોત્તરમાં શબ્દ આકાશનો ગુણ નથી
 ૧૬૦ હકીકત તથા ગુરુત્વ અને અગુરુત્વનું
 સ્વરૂપ ચંદુ નારી રીતે વતાવી આપ્યું છે, અને તેને
 માટે શ્રીમલ્લયગિરિજી મહારાજની કરેલી આવશ્ય-
 કવૃત્તિની પાઠ સાથે સાળી આપી છે પ્રથમ હુદ્દક
 તરીકે ઓલખાતા અને હાલમાં સ્થાનકમાં
 અથવા સાધુમાર્ગી તરીકે ઓળખાતાને ડાહ્યા જન-
 જાડોને પણ જૂની ગયા નથી તેને પણ બે પાર
 પ્રશ્નોમાં વાદ કર્યો છે ૨૫ મા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં
 પજાવમાં નાજાની સરકારે કરેલો પેમલો અદ્વૈત

આપ્યો છે, અને પ્રશ્ન ૧૧૧-૧૧૨ ના ઉત્તરમાં તેને સમજાવવા માટેજ અસજાયનું સ્વરૂપ પ્રગટ કર્યું છે. મૃત્યુ પાઠલ કરવામાં આવતા જમણવારની કનિષ્ઠતા શાસ્ત્રાધાર સાથે પ્રશ્ન ૧૧૧ ના ઉત્તરમાં વતાવી આપી છે. મુનિરાજને વિહાર કરવા સંબંધી કેટલોએક વિવેક પ્રશ્ન ૧૦૭ થી ૧૧૨ સુધીમાં પ્રદર્શિત કર્યો છે. આ સિવાય પણ કેટલીક વીના ધ્યાન રાખવા લાયક છે. પરંતુ તે દરેકનું વર્ણન અહીં કરવા જતાં પ્રસ્તાવના વધી પડે છે, તેથી તેને માટે અનુક્રમણિકાજ સાધ્યંત વાંચી જવાની જલામણ કરવી યોગ્ય લાગે છે.

આ ગ્રંથ વહોલે જાગે કહ્યું દેશના વિહાર પ્રસંગેજ લખાયો છે, પૂર્ણ પણે ત્યાં કરવામાં આવ્યો છે, તેથીજ આ ગ્રંથમાં કહ્યું દેશમાં આવેલા ઉપયોગી શિલાલેખોનો સમાવેશ થઈ શક્યો છે.

ગ્રંથના પ્રારંભમાં મૂકેલા ત્રણ શ્લોકો પૈકી ત્રીજો શ્લોક પદ્યરૂપ છે તેના પહેલા પદમાં 'પ્રશ્નોત્તર મણીવકમાલા' કહેવા વડે ગ્રંથનું નામ સૂચવ્યું છે. મણીવક શબ્દ પુષ્પવાચી હોવાથી 'પ્રશ્નોત્તર પુષ્પમાલા' એવો શબ્દાર્થ નીકળે છે.

વિવેકી પાઠક ગણો! આ અપૂર્વ ગ્રંથની આ વીજી આવૃત્તિ છે. આ ગ્રંથ જૈનસમાજમાં ઘડલો વધો ઉપયોગી થઈ પડ્યો છે, અને તેની ઉપયો-

ગિતા અને મહત્વતા ઇટલી વધી જણાયેલી છે કે તેનો વહોલા પ્રમાણમા લાજ લેવાતા, થોડી મુદતમા તે લખી જતા અને વારંવાર તેની માગણી થતા મુનિ-રાજ શ્રીહસત્રિજયજી મહારાજ અને પન્યાસજી સપત્રિજયજી મહારાજની આજ્ઞાનુસાર આ સત્તા તરફથી આ તેની વીજી આવૃત્તિ પ્રકટ કરવામા આવી છે પ્રથમ આવૃત્તિ શ્રીજૈન ધર્મ પ્રસારક સત્તા તરફથી પ્રકટ કરવામા આવી હતી વધારે સર-લતાથી લાજ જનૈવધુઓ લે, તેવા લાસ હેતુ-થી ઉક્ત મહાત્માઓની આજ્ઞા મુજબ પ્રથમની આવૃત્તિ કરતા આ વીજી આવૃત્તિના કદ ટાઈપ વિગેરેમા ઘટતો ફેરફાર કરેલો છે, અને પ્રથમમા ૨૦૧ પ્રશ્નોત્તર હતા તેને વધારે આમા ૨૦૫ પ્રશ્નોત્તર-નો સમાવેશ કરવામા આવેલો છે

આત્રા ઉપયોગી ગ્રંથ અમારી સત્તા તરફથી વહાર પડે તેમા અમોને મોટું માન છે, જેથી આ અત્યુત્તમ ગ્રંથ પ્રકટ કરવાની આજ્ઞા આપનાર ઉક્ત મુનિમહારાજાઓના અમે સંપૂર્ણ આજ્ઞારી થીએ

સદરહુ ગ્રંથના ઉત્તરજેનાથે રૂ૦ ૫૧ શા રાવચંદ્ર ફુલજી કાલીયાવાડીવાલા, રૂ૦ ૫૧ શા મહુ પીતાનરદાસ નવસારીવાલા તેમજ રૂ૦ ૫૦ શા લક્ષ્મીજી નવસારીવાલા તરફથી મળી

રૂ૦ ૧૫૨ અમોને મદ્યા છે, તેથી તેઓએ કરેલી મદદ માટે અમો ઉપકાર માનીએ છીએ.

આ ગ્રંથ નિર્ણયસાગર પ્રેસમાં ઢપાવેલો હોવાથી તેમજ તેના ઘુફ વિગેરે વધુ સંજ્ઞાલપૂર્વક તપાસેલ હોવાથી તેમાં ચૂલ્લ રહેવાનો સંજ્ઞવ વધુ ઓછો છે. ઠતાં દૃષ્ટિદોષાદિ કારણથી રહી ગયેલ ઓડીક ચૂલ્લોનું શુદ્ધિપત્ર સાથે આપેલું છે, તે પ્રમાણે સુધારીને વાંચવા જલ્દામણ કરીએ છીએ.

ગ્રંથના ઉપયોગિપણા વિગેરેના સંબંધમાં વધારે જલ્દામણ કરવા કરતાં આ ગ્રંથજ સાદ્યંત વાંચી જવાની વિનંતિ કરીએ છીએ. જેથી લેખક, પ્રકટ કરનાર અને વાંચનાર વંધુઓનો પ્રયાસ ફલીજૂત થશે, એમ અમોને સંપૂર્ણ આશા છે.

આત્માનંદ જીવન
આત્મ સંવત્ ૧૬
અશારુ વદી ૮
બુધવાર.

શ્રીજૈન આત્માનંદ સજ્ઞા,
જાવનગર.

अनुक्रमणिका.

प्रश्नोत्तर

४४

१ देवाधिदेवना चार गुण	१
२ अष्ट महाप्रातिहार्यने सत् प्रातिहार्य कहे- वानु प्रयोजन	२
३ सिद्ध परमात्माना आठ गुण	३
४ आचार्यना ३६ गुण	३
५ उपाध्यायना २५ गुण	५
६ अगियार अग ने चार उपागना नाम	५
७ चरणसित्तरीना १० जेद	६
८ करणसित्तरीना १० जेद	७
९ मुनिराजना २७ गुण	८
१० चारित्रना अधिष्ठायक देव देवी	९
११ जीवन्मुक्त कोण ?	१०
१२ हिंसक प्राणीने मारवा योग्य ठे ?	१०
१३ छु छी जीवोने मारी नाखवा योग्य ठे ?	११
१४ मम्यगृहष्टि जीव तिर्यचनु आयुष्य नाथे ?	१२
१५ पच महाव्रतधारीने नाणु अपाय ?	१३
१६ देवगुरने वदन कर्या विना पाणी पीवु कल्पे ?	१४
१७ पाठ उच्चार सिवाय सामायिक प्रत्याख्यात थाय ?	१४

- १० श्रावकने चरवलो मुहपत्ति राखवा संवंधी. १६
- ११ श्रावके उत्तरासंगना ठेमाथी क्रिया
करवी योग्य ठे ? १०
- १० पुत्तस्स अंतेणं ए पाठनो अर्थ. १०
- ११ उपरना अर्थनो शास्त्राधार. १०
- १२ श्रावक श्राविकाए चरवलो मुहपत्ति राख-
वाना शास्त्राधार. ११
- १३ मुहपत्ति दोरावमे मुख उपर निरंतर बांधी
राखवी योग्य ठे ? १२
- १४ मुहपत्ति हाथमां राखवाना शास्त्राधार १३
- १५ मुहपत्ति हाथमां राखवा संवंधी अयेल
निर्णय (नाज्जामां अयेल शास्त्रार्थनो
फंसलो) १५
- १६ जैन मुनिना वेष विगोरेनुं अन्यमतना
शास्त्रमां करेल वर्णन ... १६
- १७ सुपात्रदानमां उत्तम, मध्यमने जघन्य पात्र. १७
- १८ महाश्रावक केवा होय ? ... १८
- १९ साधर्मी वात्सल्य करवाथी शो लाज ? १९
- २० जिनपतिनुं ध्याय न करे तेनी हावत. ४१
- २१ जिनालये दर्शन करवा जनारने लाज. ४२
- २२ चक्रवर्तीनां नाम. ४३
- २३ कन्याविक्रयनी जैनोमां बूट ठे ? ४४
- २४ वृद्धावस्थानी हावत. ४६

- ३५ वृद्धावस्थामा लग्न शामाटे करता दृशे ? ४७
- ३६ विना प्रयोजन बैरी ५२
- ३७ लिपि अने गणथी निर्दोष शब्दो ५३
- ३८ शकुन जोवा भावत शास्त्रलेख ५३
- ३९ शकुन वास्ते शासनदेवतानी करेली प्रार्थना ५४
- ४० गुरुजनना पत्रने करेल प्रणाम ५७
- ४१ पंचमकालमा देवतानु दर्शन, विद्यामंत्रनो
प्रज्ञाय, अग्रघिज्ञान ने जातिस्मरणादि होय ? ६१
- ४२ दीगालीमा भेराड्यानु प्रवर्त्तन थवानु कारण ६२
- ४३ जुहारनु प्रवर्त्तन केम थयु ? ६३
- ४४ महावीर स्वामीना कानमाथी कर्णशिलाका
काढ्यानु स्थल ६३
- ४५ सुशील माताए पुत्रीने सतीमार्गनु आपेल
शिक्षण ६५
- ४६ पिताए पुत्रीने करेल बोध
(स्त्रीकेळणीनी आवश्यकता)
- ४७ घनोदधिनु वर्णन ७९
- ४८ घनप्रात तनुवातनु वर्णन ७९
- ४९ अतरङ्गीपना मनुष्योनु स्वरूप ८०
- ५० तेऽक्षिय चारिंक्षिय जीवोनु उत्पत्तिस्थान ८१
- ५१ ग्रंथेयक ने अनुत्तरविमानना देवो उत्तर
वैक्षिय करे ? ८२
- ५२ केटला वर्षे पूर्व थाय ? ८२

૧૩ સંમૂર્ઠિમ તિર્યંચ પંચેન્દ્રિની ઉત્કૃષ્ટ આયુસ્થિતિ ૮૩

૧૪ મનુષ્ય તિર્યંચ પંચેન્દ્રિની કાયસ્થિતિ ૭-૮

જનની કહેવાનું કારણ ૮૪

૧૫ વ્યાકરણ જાણવાથી શું લાભ ? ૮૬

૧૬ ઢુંઢકો વ્યાકરણને વ્યાધિકરણ કેમ કહે છે ? ૮૭

૧૭ વત્રીશ સૂત્રમાં વ્યાકરણનો વિષય ૮૯

૧૮ સાંસારિક પ્રસંગે ધાર્મિક ક્રિયા કરવાની
ઉચિતતા ૯૨

૧૯ મરણ પાઠલ જમણ કરવું યોગ્ય છે ? ૯૩

(શાસ્ત્રાધારે અયોગ્યપણું)

૨૦ જૈનવર્ગમાં શ્રાદ્ધ કરવાની બુદ્ધિ છે ? ૯૯

(કથાઓ તથા સવાલોયુક્ત ઉત્તર)

૨૧ સાધુ સાધ્વી ' વર્તમાનયોગ ' કહે છે તેનું

કારણ ૧૧૮

૨૨ એક સમસ્યા ૧૧૮

૨૩ તીર્થયાત્રામાં સૂતક ન લાગે ૧૨૦

૨૪ તત્કાલ જલ ન પીવાના અવસર ૧૨૦

૨૫ ચંત્રો કવલ આહાર કરે ? ૧૨૧

(જીવદયાના સંબંધમાં પક્ષીઓની અરજી)

૨૬ પશુવધનો હુદ્દા રીવાજ નાબુદ થવા સંબંધી

શાસ્ત્રાધાર ૧૨૩

૨૭ શિકારમાં હાણાતાં હરણોનો પોકાર ૧૨૫

(खरी शूरीरता उपर त्रिपुष्टनो संबंध)

६७ राजाओए करेल शिकारनो त्याग १४०

(जोजराजा ने धनपावनो सवाद)

६८ नित्यपिंरुनो खरो अर्थ १४१

७० देवलोकमा विकलेंछि जीवो नथी १४८

७१ सामायिकनु काखमान १५०

७२ नरकना जीवो नवीन सम्यक्त्व पामे १५२

७३ जिनपूजा ने प्रतिक्रमण करवानो समय १५३

७४ पूजा बखते केटला वस्त्र धारण करवा ? १५३

७५ देवताओ केवी जापा बोखे ? १५३

७६ देवताओने निजा होय ? १५४

७७ दोगुदक देवता क्या ? १५५

७८ देवताइ आहारना पुद्गलो देखाय ? १५५

७९ युगलिक तिर्यचोनी गति १५६

८० देवताओ घेला थाय ? १५६

८१ तमस्कायनु स्वरूप १५७

८२ कृष्णराजीनु स्वरूप १५७

८३ मिथ्यात्वीनी करणी निष्फल के नहीं ? १५८

८४ चार अनुत्तरविमानना देवोना जय ने आयु १६०

८५ उदना ने निमज्जणामा फरक १६३

८६ सिद्धचक्रना यत्रनी उत्पत्ति ने लाज १६४

८७ चोवीश तीर्थकरना मातापितानी गति १६६

८८ उपक्रमथी कर्मोनु शु थाय वे ? १६७

- ७९ तीर्थकरना साधुओंनी संख्या विषे १६९
 ८० प्रजुनी माता पासे प्रतिविंव मुकवानुं कारण १७०
 ८१ प्रतिवासुदेवनी माता केटलां स्वप्न देखे ? १७१
 ८२ दुष्कालनो संजव केम जाणी शकाय ? १७२
 ८३ तीर्थकरनी देशनानी वाणी विषे १७३
 ८४ समवसरण केटलुं जंचुं होय ? १७४
 ८५ समवसरणना चार ध्वज १७५
 ८६ समवसरणनुं ने प्रजुना शरीरनुं प्रमाण १७५
 ८७ समवसरणमां वार पर्पदा १७६
 ८८ देवहंदामां प्रजु साथे कोण होय ? १७७
 ८९ प्रजु एक दिवसमां बीजीवार देशना आपे? १७७
 १०० सत्पुरुषोनुं आचरण १७९
 १०१ कोटीशिलानुं स्वरूप १८०
 १०२ ब्राह्मी परणेली के कुमारी ? १८२
 १०३ रत्नप्रज्ञाने पहेले पांथडे देहमान १८३
 १०४ साधुओंने शुज मुहूर्त्त लेवानो अधिकार १८३
 १०५ चतुर्जक्त प्रत्याख्याननो अर्थ १८५
 १०६ पोषध उपवासनो अर्थ १८६
 १०७ साधुसाध्वीने केटली तरेहनां वस्त्र कटपे? १८७
 १०८ पांच स्थावर कायनां नाम १८८
 १०९ आयुष्य जूटवाना प्रकार १८९
 ११० आयु जूटवाथी प्राप्त यता दोषनुं निवारण १९०
 १११ अस्वाध्यायनुं स्वरूप (शास्त्राधार साथे) १९१

- ११२ शास्त्राधार ठता दुढको अस्वाध्याय केम
मानता नथी ? १९९
- ११३ श्रीवत्सनु स्वरूप २०२
- ११४ प्रजुना निर्वाणसमये अतो क्खण अधिकार २०३
- ११५ तीर्थकर चक्रवर्ती मागधादि तीर्थे अछम
करे ? २०४
- ११६ विजय मुहूर्त्तनो वखत २०४
- ११७ दरुल पास ठता सगर चक्रीना पुत्रोने
उपध्व केम थयो ? २०५
- ११८ चर्मरल ने दडरल-नामना कारण २०६
- ११९ नय निधाननु स्वरूप २०७
- १२० कछमहाकछादिए पण करेख चारमुष्टिलोच २०९
- १२१ शत्रुजय प्राये शाश्वत कहेवावानु कारण २०९
- १२२ पाचमा आरामा शुद्ध साधु होय ? २१०
- १२३ सांजे पडिक्कमाणामा पच्चरकाण खेता मुह-
पत्तिनो आदेश मागवा वावत २११
- १२४ दत्ति पच्चरकाण २१२
- १२५ तीर्थकरोना अग्रधिज्ञाननु ओठावत्तापणु २१२
- १२६ साधु ने श्रावक स्थापना केरी रीते करे ? २१३
- १२७ उपधान विना नवकारादि जणाय ? २१३
- १२८ चौद पूर्वधरनी जघन्य गति २१३
- १२९ श्रावक श्राविका उपधानमां वाचना केरी
रीते खे ? २१४
- १३० अन्यदर्शनीने चोथु व्रत उच्चरावाय ? २१४

- १३१ गृहस्थता आचारवालो प्रतिक्रमण केवी
रीते करे ? २१५
- १३२ उत्कालिक सूत्र क्यारे गणवां ? २१५
- १३३ समवसरणमां तीर्थकरनुं स्वरूप २१६
- १३४ परमाधामी ज्ञव्य के अज्ञव्य ? २१६
- १३५ पोसहवाली वाइओ रस्तामां गीत गाई
शके ? २१६
- १३६ चौदपूर्वी केटला जव देखी शके ? २१७
- १३७ चोथी नरके परमाधामीकृत वेदना होय ? २१७
- १३८ मिथ्यादृष्टिने सकाम निर्जरा होय ? २१८
- १३९ पिरुविशुद्धिना कर्ता कया गह्वी ? २१८
- १४० चौविहार उपवासवालाए सांजे अने ठठवा-
लाए बीजे दिवस पञ्चरकाण लेवुं के नही ? २१८
- १४१ युगप्रधानो केवा होय ? २१९
- १४२ योगवहनपूर्वक गुरुमुखथी सिद्धांतनी
वांचना लेवानुं शास्त्रोक्त फरमान २२०
- १४३ चोमासा वाद साधु कयांसुधी वस्त्र न लेय ? २२१
- १४४ अष्टापदनी यात्रा करनार तद्जव
मोहगामी थाय ठे २२१
- १४५ सर्व इंद्र एकावतारी नथी २२२
- १४६ सर्व नारद तद्जव मोहगामी नथी २२२
- १४७ आयंबिलमां सोपारी वपराय ? २२२
- १४८ उपांगनी रचना कोण करे ठे ? २२३

- १४ए साधारण जिनालयमा प्रतिमा गामना
नामथी लेना. . २२३
- १५० एलनी जमरी केवी रीते थाय ? . २२३
- १५१ नरकमा दश प्रकारनी वेदना २२४
- १५२ नरकमा केटला प्रकारना रोग होय ? २२४
- १५३ अनर्थ उत्पन्न करनारा पाच वकार २२५
- १५४ नरलोकमा ठ नरको २२६
- १५५ बहिरात्मा ने अतरात्मानी चाहना २२७
- १५६ मुक्ति कोनी थाय ने कोनी न थाय ? २२७
- १५७ आत्मा केवी रीते सिद्धत्व प्राप्त करे ? २२८
- १५८ आत्मा शरीरथी जिन्न ठे एवु कदेवाथी
मोक्ष मले ? . २२९
- १५९ आत्मज्ञानी मरणसमये शरीरनो त्याग
केवी रीते करे ? २२९
- १६० आत्मजावना केवी रीते करवी ? २३०
- १६१ प्रमाणनो अर्थ ने प्रकार २३१
- १६२ तर्कशास्त्रमा फल कोने कहे ठे ? २३१
- १६३ क्रिया ने प्रमाणनी स्थिति शेमा ठे ? . २३१
- १६४ जय पराजयनो अर्थ २३२
- १६५ आत्मशिक्षा २३३
- १६६ धर्मलाज कहेवानुं प्रयोजन २३५
- १६७ जूदा जूदा प्रकारनी प्रतिमा जराववाना
कारण २३६

- १६८ कछना राजाए अमारी प्रवर्त्तन करावीने
करावेल जैन प्रासाद(कछ मोटी खाखरना देरा-
सरना शिलालेखनी नकल जापांतर सहित) १३८
- १६९ जपरना लेखने पुष्टि आपनार जुज
शहरेना देरासरमांहेना शिलालेखमांथी
केटलोक तात्पर्य १६३
- १७० तीर्थयात्रानां फल १६७
- १७१ कछ देशमां अति प्राचीन जिनप्रासाद
जज्ञेश्वरमां ठे तेना शिलालेखनो सार १६८
- १७२ चैत्रमासमां साधु साध्वीओने कायोत्सर्ग
करवा संवंधी.... १७३
- १७३ साधुपणानुं वर्णन १७४
- १७४ सूर्योदयवाली तिथि प्रमाण करवा वावत १७६
- १७५ प्रतिदिन पोसह थइ शके.... १७७
- १७६ तपरूप घरइनुं वर्णन १७७
- १७७ चिंता ने चितामां फेर १७८
- १७८ पासथ्यादिने वांदवाथी नुकशान १७९
- १७९ जपझववाला वखते केवी रीते वर्तवुं ? १७९
- १८० पत्रमां 'श्रीपंच' लखवानुं कारण १८१
- १८१ जपधाननी क्रिया कोण करावी शके ? १८२
- १८२ अपशुकन ने दुर्निमित्तना प्रतिघातनो
जपाय १८३
- १८३ औषध ने जेषजमां फरक १८४

१८४ सारज्ञी श्वेतवस्त्रवाद्या गच्छने न सेववो	१८५
१८७ निर्जरा ने मोक्षमा फरक	१८६
१८६ एक साथे केटखा परीसह वेदाय ?	१८७
१८७ सच्चित्त माटी के पाणीमा गमन करवु पडे तो केम करवु ?	१८८
१८८ माटी के वनस्पतिमा गमन करवु पडे तो केम करवु ?	१८९
१८९ माटी के त्रस जीववाखो मार्ग होय तो केम करवु ?	१९०
१९० जख ने वनस्पतिवाखो मार्ग होय तो केम करवु ?	१९०
१९१ गीतार्थ मुनि कोने कहेवा ?	१९१
१९२ मार्गमा नावथीज उतराय तेवी नदी आवे तो केम करवु ?	१९१
१९३ गुरुवदनथी लाज	१९५
१९४ आगमनो अक्षरार्थ	१९७
१९५ धारणानो अर्थ ने तेना प्रकार	१९७
१९६ चारे निक्षेपामा तात्त्विकपणु	१९८
१९७ चक्षुने फायदो ने नुकशान करनारा कारण	३०१
१९८ शब्द आकाशनो गुण नथी (शास्त्रा- धार साथे)	३०३
१९९ गुरुलघु ने अगुरुलघुनु स्वरूप	३१३
२०० मन पर्यवज्ञाननो विषय	३१७

- ૨૦૧ શ્રીદેમચંડાચાર્યે ત્રેસઠ શલાકા પુરુષ
 ચરિત્ર વનાવ્યું તેનો મૂલ આધાર ૩૧૮
- ૨૦૨ હંસ સમાન શિષ્ય કેવા હોય? ૩૧૯
- ૨૦૩ હંસ જલમાં મલી ગયેલા ડુધને શીરીતે
 જૂડું કરી શકે છે ? ૩૨૦
- ૨૦૪ સાધુઓ અતિચારદોષની વિશુદ્ધિ માટે
 હમેશાં પ્રતિક્રમણ કરે છે ઘટાં પશ્ચિ, ચોમાસી
 અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ શામાટે કરતા હશે? ૩૨૧
- ૨૦૫ તિથિ અને વારના સંયોગે સિદ્ધિયોગ શી
 રીતે થાય છે? ૩૨૩

આ પ્રથમાં જે જે અન્ય ગ્રંથો અને સૂત્રા-
દિની સાક્ષીઓ આપેલી છે તેનાં નામ.

પ્રવચન સારોદ્ધાર.	ઉત્તરાધ્યયનની કમલ-
ત્રિગમ પ્રવચન	સયમી ટીકા
યોગશાસ્ત્ર	તીર્થ કટ્થ
કુમલયમાલા	દુરિયરય સમીર વૃત્તિ
આચાર દિનકર	પર્વતિથિ વિચાર
અનુયોગદ્વાર ચૂર્ણિ	સૌજાગ્ય પચમી કથા
વિવાહ ચૂલિયા	શ્રીકટ્થ સૂત્ર
વ્યવહાર ચૂર્ણિ	જીવવિચાર વૃત્તિ (હમા
મુહપત્તિ પ્રકરણ	કલ્યાણ)
અનુયોગદ્વારવૃત્તિ	જીવવિચાર વૃદ્ધવૃત્તિ
દશવૈકાલિક સૂત્ર	(રક્ષાકર પાઠક)
અગચૂલિયા	દૈમલઘુપ્રક્રિયાવૃત્તિ
આચારાગ સૂત્ર	અનુયોગદ્વાર સૂત્ર
આવશ્યક સૂત્ર.	શ્રાદ્ધવિધિ
ઓષનિર્યુક્તિ	દશવૈકાલિક વૃદ્ધવૃત્તિ.
શ્રીઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર	શ્રાદ્ધગુણ વિચરણ
ઉત્તરાધ્યયન દીપિકા	મુદ્રિત કુમુદચન્દ્ર નાટક.
પદ્મપુરાણ	શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા
વદિતા સૂત્રની અર્થદી-	(નાની યુક્ત)
પિકા ટીકા	હિંસાદિ અટક

तिलकमंजरीनीप्रस्तावना
 दशवैकालिक चूर्णि.
 लोकप्रकाश.
 उपदेशचिंतामणि.
 श्रीपालचरित्र(नयविमल)
 मेघमाला.
 समवसरणप्रकरण.
 सिंदूर प्रकर.
 सेनप्रश्न.
 हीरसौजाग्य महाकाव्य.
 जगवती सूत्र वृत्ति.
 सूर्यप्रज्ञप्ति सूत्र.
 सूर्यप्रज्ञप्ति टीका.
 स्थानांग सूत्र टीका.
 स्थानांग सूत्र.
 लोकतत्त्व निर्णय.
 जंबूद्वीपप्रज्ञप्ति.
 हीरप्रश्न.

मध्याह्न व्याख्या.
 शुद्धोपयोग विचार.
 प्रमाणमीमांसा.
 संवेगद्रुमकंदली.
 धर्मलाजाष्टक.
 बृहद् ज्ञाप्य.
 कथाकोष.
 निशीथ ज्ञाप्य.
 वृंदारू वृत्ति.
 अध्यात्म कल्पद्रुम.
 महाभारत.
 तत्त्वतरंगिणी.
 व्यवहारसूत्रवृत्ति.
 गङ्गाचार सूत्र.
 गङ्गाचार टीका.
 आवश्यकवृत्ति (मलय-
 गिरि.)
 श्राद्धविधि विनिश्चय.

॥ श्री ॥

प्रश्नोत्तरपुष्पमाला.

आद्यांतिमौ जिनौ नत्वा, जित-
मारौ रणांगणे ॥ तथा धर्मधुरा-
धारौ, गणेशौ चादिमांतिमौ ॥ १ ॥

विजयानन्दसूरींङ्, देवसूरिसमप्र-
जम् ॥ श्रीलक्ष्मीविजयान्निख्यं, तथैव
गुरुपुंगवम् ॥ २ ॥

प्रश्नोत्तरमणीवक माला, मालामिव
श्रियाम् ॥ कुर्वे हसान्निधानोद्, स्वा-
न्योपकृतिहेतवे ॥ ३ ॥

प्रश्न १ श्रीदेवाधिदेवना चार गुणं दर्शावो-
त्तर अशोकवृक्ष मुरपुष्पवृष्टि-
दिव्यध्वनिश्चामरमासन च ॥

નામંમુલં ડુંડુજિરાતપત્રં

સતપ્રાતિહાર્યાણિ જિનેશ્વરાણામ્ ॥ ૧ ॥

ए काव्यमां प्रदर्शित आठ महाप्रा-
तिहार्य्य अने चार मूल अतिशय मदी
श्रीअरिहंत जगवंतना बार गुण थाय ठे
ते आ प्रमाणे.

૧ અશોકવૃક્ષ.

૭ દેવડુંડુજિ.

૨ દેવોની પુષ્પવૃષ્ટિ.

૮ ત્રણ ઠત્ર.

૩ દિવ્ય ધ્વનિ.

૯ અપાયાપગમાતિ-

૪ ચામર.

શય.

૫ સિંહાસન.

૧૦ જ્ઞાનાતિશય.

૬ નામંમુલ.

૧૧ પૂજાતિશય.

૧૨ વચનાતિશય.

प्रश्न. ૧ ઉપર દર્શાવેલા અષ્ટ મહા-
પ્રાતિહાર્યને સતપ્રાતિહાર્ય કહેવાનું શું
પ્રયોજન છે ?

उत्तर. श्रीतीर्थकर जगवानूने केव-

૧ પરિહાર દેવોનાં કૃત્યને પ્રાતિહાર્ય કહેવામાં
આવે છે.

खज्ञान थया वाद कोई जग्याए समव-
सरण न थाय, तोपण पूर्वोक्त आठ तो
देशनासमये साथे सतत विद्यमान रहे ठे
धास्ते तेज सत्प्रातिहार्य तरीके जलखाय ठे

प्रश्न ३ श्रीसिद्ध परमात्माना आठ
गुणनु वर्णन करो

उत्तर. १ केवलज्ञान. ५ अक्षय स्थिति

२ केवलदर्शन ६ अरूपी

३ अव्यावाध सुख ७ अगुरुलघु

४ क्षायिक सम्य- ८ अनंत बल.

कृत्व यथाख्यात चारित्र

ज्ञानावर्णादि अष्ट कर्मनो क्षय थ-
वार्थी अनुक्रमे उक्त आठ गुणो सिद्ध
परमात्मां प्रगट थाय ठे

प्रश्न ४ श्रीआचार्य महाराजना ठ-
त्रीश गुणनु दिग्दर्शन करावो

उत्तर पचिदिश्च सूत्रपाठमां प्रसिद्ध
ठे ते श्रीआचार्य महाराजना ठत्रीश गुण
जाणवा बीजा पण अनेक प्रकारे ठत्रीश

ગુણો નિવેદન કર્યા હે. તે માંહેલો એક પ્રકાર દર્શાવીએ ઢીએ.

॥ યદુક્તં પ્રવચનસારોદ્ધારે ॥

અઠવિદ્યા ગણિસંપદ, ચઝગુણા
નવરિ હુંતિ વત્તિસં ॥ વિણઓઅ ચ-
ઝપ્પેઓ, ઠત્તીસગુણા ઇમેગુરુણો ॥૧॥

આ ગાથાનો સારાંશ એવો હે કે અષ્ટ-
વિધગણિ સંપદાના ચાર ચાર જોદ કરતાં
ઢત્રીશ થાય હે. તેની સાથે વિનયના
ચાર જોદ મેલવતાં ગુરુના ઠત્રીશ (૩૬)
ગુણ થાય હે. તે અષ્ટ ગણિ સંપદા અને
ચાર પ્રકારના વિનયનાં નામ આ પ્રકારે હે.

૧ આચારસંપત્. ૪ ૭ પ્રયોગસંપત્. ૪

૨ શ્રુતસંપત્. ૪ ૮ સંગ્રહપરિજ્ઞાસંપત્. ૪

૩ શરીરસંપત્. ૪ ૩૨

૪ વચનસંપત્. ૪ ૧ આચારવિનય.

૫ વાચનાસંપત્. ૪ ૨ શ્રુતવિનય.

૬ મતિસંપત્. ૪ ૩ વિદ્દેષણવિનય.

४ दोपपरिघातविनय

३६

ए ठत्रीश गुणनो विस्तार प्रवचनसारो-
द्धारथी जाणवो

प्रश्न ५ श्रीउपाध्यायजी महाराजना प-
च्चीश गुण क्या ?

उत्तर. अगीयार अंग तथा वार उ-
पागनु पठन पाठन करे अने चरणसि-
त्तरी १ तथा करणसित्तरी १ पाले ए
सर्व मली पच्चीश गुण थाय ठे

प्रश्न ६ अगीयार अंग तथा वार उपागनां
नाम कहो

उत्तर क्रमथी अगीयार अंग तथा
वार उपांगना नाम नीचे मुजब जाणवा

॥ अगीयार अंग यथा ॥ वार उपाग यथा ॥

१ आचाराग सूत्र	१ उववाइ सूत्र
३ सूर्यगडांग सूत्र	२ रायप्पसेणी सूत्र
३ ठाणाग सूत्र	३ जीवाजिगम सूत्र.
४ समवायाग सूत्र.	४ पन्नवणा सूत्र.

५ विवाहपन्नति अपर) ५ जंबुद्वीपप्रज्ञप्ति
नाम जगवती सूत्र.) सूत्र.

६* ज्ञाताधर्मकथा सूत्र. { ६ चंद्रप्रज्ञप्ति सूत्र.
७ सूर्यप्रज्ञप्ति सूत्र.
निरयावलिया
सुयखंध.

७ उपासकदशा सूत्र. ८ कप्पिया.
८ अंतगमदशा सूत्र. ९ कप्पवडंसिया.
९ अणुत्तरोववाइ सूत्र. १० पुप्फिया.
१० प्रश्नव्याकरण सूत्र. ११ पुप्फचूलिया.
११ विपाक सूत्र. १२ बन्हिदशा.
प्रश्न. ७ चरणसित्तरीना ७० जेद कया ?
उत्तर. ५ पंच महाव्रत.

१० दश प्रकारनो श्रमणधर्म.

१७ सत्तर प्रकारे संयम.

१० दश प्रकारे वैयावृत्य.

९ नव प्रकारे ब्रह्मचर्यगुप्ति.

હણ. ૩ *ગુપ્તિ. ૪ ચાર પ્રકારના અન્નિ-
ગ્રહ ઇટલે નિયમ વિશેષ.

ઉક્ત ૭૦ જોડને કરણસિત્તરી કહે-
વામાં આવે છે.

॥ યદુક્તમ્ ॥

પિંડવિસૌહી ૪ સમિર્દ ૫, જાવન
૧૭ પડિમા ૧૭ ય ઇંદિઅનિરોહો
૫ ॥ પડિલેહણ ૭૫ ગુત્તીર્જ, અન્નિ-
ગ્રહો ૪ ચેવ કરણં તુ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન. એ મુનિરાજના ૨૭ ગુણો કયા ?

ઉત્તર. ૬ પંચ મહાવ્રત અને ઘડું રા-
ત્રિજોજન વિરમણ એ ઠ વ્રતનું પાલન કરવું.
૬ ઠ કાયના જીવોની રક્ષા કરવી.

૬ પાંચ ઇંદ્રિયો અને લોચનો નિગ્રહ કરવો.

૧ દામા કરવી.

૧ જાવવિશુદ્ધિ કરવી.

* પચ્ચીશ ઉપગરણની પમિલેહણ શ્રીપ્રવચન-
સારોધ્યારમાં કહેલી છે.

१ पडिलेहणादि करवामां विशुद्धि राखवी
 १ संयमयोग एटले सयमव्यापार युक्त थवुं
 ३ अकल्याणमां वर्ततां मन, वचन, का-
 यानु राकवु

१ शीत आदिकनी पीकाउने सहन करवी.
 १ मरणांत उपसर्ग सहन करवा त-
 त्पर रहेवु

एसाधु महाराजना सत्तावीश गुण जाणवा.

॥ यदुक्तम् ॥

वृष्य वकायरखा, पचिंदियलोह-
 निग्गहो खंती ॥ नावविसुद्धी पमिले-
 हणाइ करणे विसुद्धीय ॥ १ ॥ सं-
 जमजोएजुत्तय, अकुसलमणवयण-
 कायसरोहो ॥ सीयाइपीडसहणं, म-
 रणजवसग्गलहणं च ॥

प्रश्न १० चारित्रना कोइ अधिष्टायक दे-
 वदेवी ठे के केम ?

उत्तर. ब्राह्मी, सुंदरी, विजया, ज-
यंती अने योगकला ए पांच देवीजें ठे.

॥ यदुक्तं श्रीनिगमप्रवचने नयसारो-
द्कारे श्रीमच्छाशनीनगुणानंदचूडामणौ च-
तुर्थाध्याये ॥

ब्राह्मीसुंदरीविजयाजयंतीयोगक-
लेति नाम्न्यो विशुद्धपंचमहाव्रताधि-
ष्ठात्र्य इति ॥

प्रश्न. ११ जीवन्मुक्त कोण ?

उत्तर. जीवन्मुक्त केवली जगवान्.

यदुक्तं निगमप्रवचने तृतीयाध्याये ॥

जीवन्मुक्ताः केवलिनो विदेह-
मुक्ताः सिद्धाश्चेति ॥

प्रश्न. १२ केटलाएक लोको एस कहे
ठे के व्याघ्रादिक हिंसक प्राणीजेंने मा-
रवा जोइए, कारणके एक हिंसक प्रा-
णीने मारवाची घणा जीवोनी रक्षा थाय
ठे ते योग्य ठे के केस ?

उत्तर- पूर्वोक्त कहेवु अयुक्त ठे, कारणके प्राणीमात्रयी कांश्ने काइ हिंसा तो थइ जाय ठे, तेथी ते सर्वने मारवा जोइशे अने तेम करवा जतां तो लाजने बढले मूल हानि थवानी

॥ यदुक्तम् श्रीयोगशास्त्रात्-
रश्लोकसंग्रहे ॥

केचिद् वदति हतव्याः, प्राणिनः
प्राणघातिन ॥ हिंस्रस्यैकस्य घाते स्या-
द्, रक्षणं नृयसा किल ॥ १ ॥ तदयुक्त-
मगेषाणां, हिंस्रत्वात्प्राणिनामिह ॥
हंतव्यता स्यात्तद्वान्मित्रोर्मूलक्षति-
स्फुटम् ॥ २ ॥

प्रश्न १३ कोइ एम कहे ठे के डु खी
जीवने मारी नाखवा जोइण, कारणके ते-
मने मारवायी तेमना डु.खनो अवश्य वि-
नाश थाय ठे. आ कयन डुरस्त ठे के नहीं ?

उत्तर. ए कथन डुरस्त नथी, कार-
णके एम करवाथी तो बाल, वृद्ध अने
ग्लान प्रमुख तमाम दुःखीने मारवानो
प्रसंग आवे, अने ते अल्प दुःखी जीवो
मरीने नरकमां जाय तो तेमने त्यां अ-
नंतुं दुःख सहन करवुं पडे.

॥ यदुक्तम् श्रीयोगशास्त्रे ॥

संसारमोचकास्त्वादुर्दुःखिनां वध
इष्यते ॥ विनाशे दुःखिनां दुःखवि-
नाशो जायते किल ॥ १ ॥ तदप्य-
सांप्रतं ते हि, हता नरकगामिनः ॥
अनन्तेषु नियोज्यन्ते, दुःखेषु स्वल्प-
दुःखकाः ॥ २ ॥

प्रश्न. १४ सम्यग्दृष्टि जीव तिर्यचनुं
आयुष्य बांधे के नहीं ?

उत्तर. सम्यग्दृष्टि जीव तिर्यग् आयु
अनुभवे (जोगवे) पण बांधे नहीं, कार-

एके प्रथम आयुष्य वधायु होय तो ते
सम्यक्स्त्री जीव तिर्यग्गतिमां पण जाय ठे.

यदुक्तम् श्रीपरमानंदसूरिगिण्य श्री-
रत्नप्रज्ञसूरिविरचित कुवलयमालायाम् ॥

सम्यग्दृष्टिजीवस्तिर्यगायुरनुज-
वति न पुनर्वधाति ॥ यतः ॥

जवेद्वैमानिकोवड्यं, जंतुः सम्य-
क्त्ववासित ॥ यदि नोद्घातसम्य-
क्त्वो, वधायुर्न पुराथवा ॥ १ ॥

प्रश्न. १५ पंच महाव्रतधारी यतिजीने
नाणुं अपाय के नहीं ?

उत्तर यतिजीने जोजन, वस्त्र, पात्र,
श्रीपथ अने पुस्तक आपी शकाय पण
द्रव्य आपी शकाय नहीं, कारणके ते
द्रव्य लेनार ने देनार बने नरकगामी
कहेला ठे

॥ यदुक्तं श्रीआचारदिनकरे ॥

यतिज्यो जोजनं वस्त्रं, पात्रमौष-

धपुस्तके ॥ दातव्यं द्रव्यदानेन, तौ
द्वौ नरकगामिनौ ॥ १ ॥

प्रश्न. १६ देव गुरुने वंदन कर्था विना
पाणी पीवुं कटपे के केम ?

उत्तर. ज्यांसुधी विधिपूर्वक चैत्यवंदन
अने साधुवंदन न कर्तुं होय त्यांसुधी
प्रथम प्रहरे पाणी पण पीवुं कटपतुं नथी.

॥ यदुक्तमाचारदिनकरे ॥

तत्थ तुमे पुढएहे, पाणंपि न चेव
ताव पायव्वं ॥ नो जाव चेइयाइं, साहू-
विय वंदियाविहिणो ॥ १ ॥

प्रश्न १७. कोइने सामायिक तथा प्र-
त्याख्यान लेवानो पाठ न आवरुतो
होय अने कोइ उच्चरावनार पण न होय
तो सामायिक तथा पच्चख्खाण करवुं
के नहीं ?

उत्तर. कदापि कोइने बुद्धिनी मंद-
ताने दीधे सामायिक पच्चख्खाण मुख-

पाठे न आवरुतुं होय, तो तेणे पण मा-
नसिक अजिग्रहणी सामायिक पञ्च-
खाण करवुं परंतु एटलु विशेष ठे के
दंभक उच्चारपूर्वक अंगिकार करेलुं सा-
मायिक पञ्चखाणना आगार उच्चारणना
सबवे अतिचारना आगमनची जज्ञ
थतु नची, पण मनची आदरेलु तो अ-
तिचारची जज्ञ थाय ठे तेने माटे प्राय-
श्चित्त ग्रहण करवु-

॥ यदुक्तं श्रीआचारदिनकरे ॥

कदाचित्कस्यचित्प्रज्ञामंदेन सा-
मायिकप्रत्याख्यानदडक मुखपाठे ना-
याति तेन चित्ताजिग्रहेनैव सामायि-
कप्रत्याख्याने करणीये परं चायं वि-
शेष यथा दडकोच्चारणेनादृतं सामा-
यिकं प्रत्याख्यानं च अतिचारागम-
नेरजज्ञं भवति तन्मध्याकारोच्चारण-

वशात् मनसादृते तु दंडकोच्चारणव-
र्जिते सामायिकप्रत्याख्याने जग्ने
जवतः तज्जग्ने प्रायश्चित्तविधिप्रक्रमोक्तं
प्रायश्चित्तमाचरणीयम् ॥

प्रश्न. १७ श्रावकने सामायिकमां तथा
पोसहमां स्थापनाचार्य अने चरवलो मु-
हपत्ति राखवानुं कोइ सिद्धांतमां कह्युं
वे के केम ?

उत्तर. श्रीअनुयोगद्वार सूत्रनी चूर्णिमां
सामायिक करनारने चार उपगरण राख-
वानुं फरमान वे तेमां कह्युं वे.

॥ तत्पाठो यथा ॥

सामाङ्यकडस्स समणोवासगस्स
चउविहेधम्मोवगरणेपन्नते तंजहा-
ठवणायरिअत्ति मुहपत्तीअत्ति जव-
मालियत्ति दंडपाउपुब्बणगंचत्ति ॥

॥ तेमज व्यवहार सूत्रनी चूर्णिमां
जगवान् श्रीमहावीर स्वामी फरमावे ठे के
हे गौतम ! मुहपत्तिनु पडिलेहण कर्या
विना जे कोइ वंदना दे तेने गुरुप्रायश्चित्त
आवे आ उपरथी सिद्ध थाय ठे के सा-
मायिक प्रतिक्रमणमां मुहपत्ति अवश्य
राखवी जोइए, कारणके प्रतिक्रमणमां
वारंवार गुरुवंदन करवुं पडे ठे

॥ तथाच तत्पाठः ॥

जो मुहपत्तीयं अपडिलेहिता वं-
दणं देई गोयमा तस्स गुरुअ पाय-
चित्त हविजा ॥

तथा सिद्धश्रावके पोपधशालामा जइ
स्थापनाचार्यनुं स्थापन करवापूर्वक मुह-
पत्तिनी पडिलेहण करी पोसह ग्रहण कर्यो
एवो पाठ श्रीविवाहचूलियामा ठे ते आ
प्रमाणे.

॥ तथाच तत्पाठः ॥

गंतु पोसहसाळाए, ठावित्तु ठव-
णायरियं ॥ मुहपत्तिअं पमज्जंतो,
सीहो गिएहइ पोसहं ॥ १ ॥

प्रश्न. १ए केटलाएक एम कहे ठे के
मुहपत्ति तो साधुनुं उपगरण ठे, वास्ते
श्रावकोए उत्तरासंगना ठेडाथी सामा-
यिक पोसहादि करवुं तेनुं केम ?

उत्तर. मुखवस्त्रिकास्थापन प्रकरणमां
आ बाबतनो एवो खुलासो कयों ठे के
यतिनुं उपगरण होवाथी मुहपत्ति मूकी
देवामां श्रावती होय तो श्रावकोए वस्त्र
पण पहेरवुं न जाइए, केमके ते पण सा-
धुनुं उपगरण ठे. अने उत्तरीय वस्त्र मूक-
वानो विधि तो श्रीआवश्यकचूर्णि प्रमुख
अनेक शास्त्रमां बतावेलो ठे, तेथी कया
वस्त्रांचलथी सामायिकादिक धार्मिक

क्रिया करवी ? उतरासण विना तो ते वनी
शके तेम नथी जुवो आवश्यकचूर्णिमां
आटली वस्तुओ मूकवानु फरमान ठे

॥ तद्यथा ॥

सामाश्च्यं करंतो, सद्यो कुंडल
किरीड मणि बद्धं ॥ तंवोल पुष्प
पंगुरण-माश् वोसिरश् सध्वं पि ॥ १ ॥

तथा ओढवानु वस्त्र मूकी दश् अने
मुहपत्ति ग्रहण करी पोसह प्रमुख करवानुं
श्रीव्यवहारचूर्णिमां पण कह्युं ठे

॥ तत्पाठो यथा ॥

पावरणं मुत्तूण, गिण्हीता मुहप-
त्तिञ्च ॥ वत्तकाय विसुद्धीए, करेश्
पोसहाश्यं ॥ १ ॥

तथा कुरुकोलिय श्रावके उत्तरिय वस्त्र
मूकीने पोसह कर्यो एवो पाठ सातमा
श्रीउपासकदशांग सूत्रमां ठे ते पूर्वोक्त

પ્રકરણગ્રંથમાં ગાથારૂપે આ પ્રમાણે નિવે-
દન કરેલ છે.

॥ તદ્યથા ॥

સુઘ્વશ્ચ સત્તમંગે, ઝવાસગદસાસુ
કુંડકોલિશ્ચાઓ ॥ મુત્તૂણ ઉત્તરિજ્ઞાં,
પડિવન્નો પોસહવયંપિ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન. ૨૦ ‘પુત્તસ્સ અંતેણં’ એવો પાઠ
કોઈ જગોણ આવે છે તેનો શું અર્થ છે ?

ઉત્તર. મુહપત્તિ પ્રકરણમાં ‘ પુત્તસ્સ
અંતેણં ’ એ પાઠનો અર્થ મુહપત્તિનો ઢેડો
કરેલો છે.

॥ તથાહિ ॥

પુત્તસ્સઅંતેણંતિ તદ્દિપિશ્ચ પુત્તં
મુહપત્તિઆનેઆ ॥

પ્રશ્ન. ૨૧ ઉક્ત પ્રકરણકારે ઉપરના
પ્રશ્નોત્તરમાં આપેલો અર્થ મનકલ્પિત
કર્યો છે કે કોઈ શાસ્ત્રાધારથી કર્યો છે ?

उत्तर प्रकरणकर्त्ताए उपर वतावेलो
अर्थ मनकद्विपत नथी कयों, किंतु आ-
वश्यकचूर्णिना लेखने अनुसरतो कयों ठे

॥ तथाहि ॥

इअआवस्सगगादा मज्जेपठिअ-
स्सपुत्तसदस्स मुहपत्तिअस्सअठो
चुन्नीए वन्नीओ जम्हा ॥ १ ॥

प्रश्न. ११ श्रावक तथा श्राविका वन्नेए
चरवलो मुहपत्ति राखवाना चोखा अ-
क्षरो कोइ शास्त्रमा ठे ?

उत्तर श्रीअनुयोगद्वारसूत्रनी वृत्तिमां
साधु, साध्वी अने श्रावक, श्राविकाने
मुखवस्त्रिका तथा रजोहरण राखवाना
स्पष्ट अक्षरो ठे

॥ तथाहि तत्सूत्रम् ॥

सेकिंत लोउत्तरिय जावावस्सयं ज
त समणोवा समणीवा सावओवा

सावियावा तच्चित्ते तम्मणे तद्धेसे
 तदश्वसिए तश्वसाणे तदठोवज्जत्ते
 तदप्पिअकरणे अन्नत्त कत्तइ मणं
 अकुवमाणे उन्नओकात्तं आवस्सयं
 करिंति ॥

॥ एतद् वृत्त्येकदेशो यथा ॥

तदर्पितकरणः करणानि तत्सा-
 धकतमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिका-
 दीनि तस्मिन्नावश्यके यथोचितव्या-
 पारनियोगेनार्पितानि नियुक्तानि येन
 स तथा सम्यग् यथास्थानन्यस्तोप-
 करण इत्यर्थः ॥

प्रश्न. २३ केटलाएक दुंढक अने
 तेरापंथीओ एम कहे ठे के मुहपत्ति
 दोराथी मुख उपर निरंतर बांधी राखवी
 जोइए. ते योग्य ठे के केम ?

ઉત્તર મુહપત્તિ હમેશ મુલ ઉપર
દોરાથી વાંધી રાખવી તે કુર્લિંગ છે તથા
વીતરાગની આજ્ઞા વિરુદ્ધ છે વાસ્તે તેમ
કરવું યોગ્ય નથી

પ્રશ્ન ૨૪ કોઈ સૂત્રમાં મુહપત્તિ હા-
થમાં રાખવાનો પાઠ છે ?

ઉત્તર નીચે આપેલા સૂત્રપાઠોથી
મુહપત્તિ હાથમાં રાખવી સિદ્ધ થાય છે
જુઓ શ્રીદશવૈકાલિક સૂત્રના પાંચમા
અધ્યયનના પ્રથમ ઉદ્દેશાની ૮૩ મી
ગાથામાં (હૃથ્યગ) એટલે મુહપત્તિ
એવો પ્રકટ પાઠ છે, પણ મુલગ એવો
પાઠ નથી

॥ તદ્યથા ॥

અણુનવિત્તુ મેદાવી, પહિચ્છન્નમિ
સંવુડે ॥ હૃથ્યગં સંપમજ્જિત્તા, તથ
ચુંજિજ્જ સંજણ ॥ ૮૩ ॥

॥ अवचूरिः ॥

अनुज्ञाप्य तत्स्वामिनं मेधावी
साधुः प्रतिबन्ने कोष्टकादौ संवृत
उपयुक्तः साधुरिर्याप्रतिक्रमणं कृत्वा
तदनुहस्तकं मुखवस्त्रिकारूपमादा-
येति वाक्यशेषः ॥ संप्रमृज्य विधिना
तेन कायं तत्र जुञ्जीत संयतः ॥ ८३ ॥

तथा श्रीअंगचूलिया सूत्रमां दी-
क्षासमये मुहपत्ति हाथमां आपवानो
पाठ वे.

॥ तद्यथा ॥

तच्छ्रो सूरि दंतीदंतुन्नएहिं पि-
ट्टेवरिकुप्परसंठिएहिं करेहिं रयह-
रणंठावित्ता वामकरानामिआए मु-
हपत्तिं लंबंतिं धरितुसम्मं उवच्छ्रो-
गपरोसीसं अश्वावणयकायं इक्कि-

कवय नमुक्कारपुष तन्निवारे उच्च-
रावेइ ॥

तथा श्रीआचारांग सूत्रना वीजा
श्रुतस्कधमां वीजा अध्ययनना त्रीजा
उद्देशामां खासी तथा वगासुं प्रमुख
आवे तो हाथथी मुख ढाकवु कहेलुं
ते वास्ते दुढक जाइए पक्षपात
मूकी अने दृष्टि निमीलन करी जरा
विचार करवो जोइए के मुख बांध-
वानी आझा होय तो सूत्रकार मोढे
हाथ राखवानु फरमान केम करे ?
माटे मध्यस्थताथी नीचे आपेलो ते
पाठ तपासवो

॥ तद्यथा ॥

से निखुवा निखुणीवा ऊसा-
समाणेवा निसासमाणेवा कासमा-
णेवा वीयमाणेवा जजायमाणेवा

उड्डोएवा वायणिसग्गेवा करेमा-
 णेवा पुव्वामेव आसयंवा पोसयंवा
 पाणिणा परिपेहिता ततो संज-
 यामेव ओसासेज्जा जाववायणिस-
 ग्गेवा करेज्जा ॥

तथा श्रीआवश्यक सूत्र अने श्री-
 ओघनिर्युक्तिमां कायोत्सर्ग करतां ज-
 मणा हाथमां मुहपत्ति राखवानो
 विधि ठे.

॥ तथाहि ॥

मुहपोत्तीयंउज्जुहवे ॥

तथा अर्थापत्तिथी पण मुखव-
 स्त्रिका हाथमां राखवी सिद्ध आय ठे,
 कारणके श्रीउत्तराध्ययन सूत्रना १२ मा
 अध्ययनमां एवो लेख ठे के हरिकेश-
 वल मुनिने आवता जोइ ब्राह्मणो आ
 प्रमाणे बोलवा लाग्या के आ बीजत्स

रूप धारण करनारो कालो विकराल
 अर्थात् लांवा दतोष्ठवालो कोण आवे
 ठे ? आ लेखथी सावीत थाय ठे के
 मुहपत्ति बांधी होत तो तेमना दांत
 अने होठ शी रीते मालूम परत ?
 वास्ते तेमना हाथमां मुहपत्ति होवी
 जोइए एवु अजाण बालको पण स-
 मजी शके तेम ठे परतु डुडक तेरा-
 पथीजं समजी शकता नथी ते तेमनां
 कर्मनो दोष ठे तेमना हितने माटे पाठ
 देखाडवो ए अमारी फरज ठे, माटे उप-
 कार बुद्धिथी श्रीउत्तराध्ययन सूत्रना
 वारमा अध्ययननी गाथा लखीए ठीए.

॥ तद्यथा ॥

कयरे आगवइ दित्तरूवे, काले
 विकराले पोक्कनासे ॥ ओमचेलए
 पसुदिशायजूए, संकर दूसं परि-
 हरिय कठे ॥ ६ ॥

॥ एतद्दीपिका यथा ॥

कतरः कोयं आगच्छति अतिश-
 येन कः इति कतरः एकारः प्राकृ-
 तत्वात् परमयं कीदृशः दीप्तरूपो
 बीजत्सरूपो दीप्तवचनं बीजत्सार्थ-
 वाचकं पुनः कीदृशः कालः काल-
 वर्णः पुनः कीदृग् विकरालो विकृ-
 तांगोपांगधरः लंबोष्ठदंतुरत्वादिवि-
 कारयुक्तः पुनः कीदृशः पोक्कनासः
 पोक्का अग्रे स्थूलोन्नता मध्ये निम्ना
 चिप्पटा नासा यस्य स पोक्कनासः
 पुनः कीदृग् अवमचेल अवमानि
 असाराणि चेलानि वस्त्राणि यस्य
 स अवमचेलः मलाविलत्वेन जीर्ण-
 त्वेन त्याज्यप्रायवस्त्रधारीत्यर्थः पुनः
 कीदृशः पांशुपिशाचभूतः पांशुना

रजसा पिशाचभूतः पांशुपिशाच-
 भूतः धूल्यावगुठितशरीरत्वेन मलि-
 नवस्त्रत्वेन भूततुल्य इत्यर्थ एता-
 दृशः कोयं शंकरदूष्यकंठे परिधृत्य
 अत्रागच्छति समीपे आगतं दृष्ट्वा
 एव ऊचुरित्यर्थं शंकर उत्करटकस्त-
 त्रस्थं दूष्य वस्त्रं शंकरदूष्यं यद्यपि
 तस्य साधोर्वस्त्रं उत्करटकस्य नास्ति
 तथापि तेषां अत्यन्तघृणोत्पादकत्वेन
 तैरुक्त कोय उत्करटकस्य वस्त्रं कंठे
 परिधृत्य पिशाचसदृशो भ्रमन्नत्राग-
 च्छति स हि हरिकेशीसाधुः कुत्रापि
 आत्मीय उपकरणं न मुञ्चति सर्वं
 वस्त्रोपधिउपकरणादिकं गृहीत्वैव
 जिह्वाद्यर्थं भ्रमतीति ज्ञाव ॥

प्रश्न २५ कोऽ राजसत्ता अथवा पद्मि-

तोनी सच्चासां शास्त्रार्थथी मुखवस्त्रिका
हाथसां राखवी सिद्ध थयेल ठे के ?

उत्तर. घणी जगोए मध्यस्थ पंडितो
समद्व आ वावतनो निर्णय थयेलो ठे.
तेनो ताजो दाखलो नाचा राजसचानो
ठे. पंजावमां नाचानरेश समद्व थयेल
चर्चाना फेंसलाथी पण मुखवस्त्रिका
हाथसां राखवी सिद्ध थइ चुकी ठे. ते
फेंसलानी नकल पांच पंडितोनी सही
साथे इहां रजु करीए ठीए.

॥ फैसला शास्त्रार्थनामा ॥

श्रीमान् मुनिवर बल्लभविजयजी. पं-
कितश्रेणि सरकार नाचा इस लेखद्वारा
आपको विदित करते हैं. गत संवत्स-
रमें आपने हमारे यहां श्री १०८ श्री-
मान्महाराजाधिराज नाचानरेशजीके इ-
जूरमें ठे (६) प्रश्न निवेदन करके
कहा था कि “ यद्यपि जैनमत और

जैनशास्त्रजी सर्वथा एक है, परंच कालांतरसें हमारे और दुदियोंमें परस्पर विवाद चला आता है बलकि कईएक जगहपर शास्त्रार्थजी हुए है, परंतु यह बात निश्चय नहीं हुई कि अमुक पक्ष साधु है । श्रीमहाराजकी न्यायशीलता और व्याप्तता देशांतरोंमें विख्यात है इससे हमें आशा है कि हमारेजी परस्पर विवादका मूल आपके न्याय प्रभावसे दूर होजावेगा जगवदिछासें उन दिनोंमें दुदियोंके महत्त सोहनलालजी यहां आये हुये हैं उनके सन्मुखही हमें इन ठै ६ प्रश्नोंका उत्तर जैनमतके शास्त्रानुसार उनसे दिलाया जावे ”

आपके कथनानुसार उक्त महत्त-जीको इस विषयकी इत्तला दी गई आपने इत्तला पाकर साधु उदयचंदजीको अपने स्थानापन्नका अधिकार देकर उ-

नके हानिलाजको अपना स्वीकार करके
शास्त्रार्थ करना मान लियाथा ॥

तदनंतर श्री १०७ श्रीमन्महाराजा-
धिराजजीकी आज्ञानुसार हमलोगोंको
शास्त्रार्थके मध्यस्थ नियत किया गया.
तिस पिठे कई दिनतक हमारे सामने
आपका और उदयचंदजीका शास्त्रार्थ
होता रहा। शास्त्रार्थके समयपर जो प्रमाण
आपने दिखलाये सो शास्त्रविहित थे।
आपकी उक्ति और युक्तियेंनी निःशं-
कनीय और प्रमाण्य थी। प्रायः करके
इलाघनीय हैं ॥

उक्त शास्त्रार्थके समयपर और इस
डेढ वर्षके अंतरमेंनी जो इस विषयको
विचारा है उससें यह बात सिद्ध नहीं
हुई कि जैनमतके साधुओंको वार्त्ताला-
पके सिवाय अहोरात्र अखंड मुखबंधन
और सर्व काल मुखपोतिकाके मुखपर

रखनेकी विधि है । केवल भ्रांति है । केवल वार्त्तालापके समयही मुखवस्त्रको मुखपर रखनेकी आवश्यकता है । हमारे बुद्धिबलकी दृष्टिद्वारा यह बात प्रकाशित होती है कि आपका पक्ष ठुं-टियोसे बलवान् है ॥

यद्यपि आपका और ठुंढियोंका मत एक है और शास्त्रजी एक है । इसमेंजी सदेह नहीं साधु उदयचदजी, महात्मा और शातिमान् है, परच आपने जैनमतके शास्त्रोंमें अतीव परिश्रम किया है और आप उनके परम रहस्य और गूढार्थको प्राप्त हुए है । सत्य वोही होता है जो शास्त्रानुसार हो और जिसमें उसके कायदोसैं स्वमत और परमतानुयायिथोको शका ना हो शास्त्रके विरुद्ध अधपरपराका स्वीकार करना केवल दृढधर्म है ॥

पूर्व विचारानुसार जब आपका शास्त्र और धर्म एक है और उनके कर्त्ता आचार्यजी एक है फिर आश्चर्यकी बात है कि कहा जाता है कि हमारे आचार्योंका यह मत नहीं है और ना इन ग्रंथोंके वोह कर्त्ता है । आप देखते है कि हमारे जगवान् कलकी अवतारकी वावत जहां आप देखोगे एकही वृत्त पावेगा ऐसेही आपके जी जरूरत है ॥

आपके प्रतिवादीके हठके कारण और उनके कथनानुसार हमें शिवपुराण अवलोकनकी इच्छा हुई । वैसे इस विषयमें उसके देखनेकी कोई आवश्यकता नहीं थी । इश्वरेबासे उसके लेखसें जी यहीं बात प्रकट हुई कि वस्त्रवाले हाथको सदा मुखपर फैंकता है इससे जी प्रतीत होता है कि सर्व काल मुखवस्त्रके मुखपर बांध रखनेकी आव-

श्यकता नहीं है, किंतु वार्त्तालापके समयपर वस्त्रका मुखपर होना जरूरी है ॥

आपके शास्त्रार्थमें एक हमे वना जारी लाज हुआ है कि हमे मालूम होगया कि जैनमतमें जी सूतक पातकको ग्रहण किया है और जैनी साधुओंको उनके घरोके आहारादिके लेनेकी विधि नहीं है

व्यतीत संवत्सरके आठ जेठ ज्येष्ठ सुदि पचमी सवत् १९६१ को जो शास्त्रार्थ मध्यमें ठोका गया उसमें यह आशय था कि दुष्टियोंकी ओरसे सदा मुखवधनकी विधिका कोई प्रमाण मिले, सो आजदिनतक कोई उत्तर उनकी तरफसे प्रकट नहीं हुआ, अतः उनकी मूकता आपके शास्त्रार्थके विजयकी सूचिका है ॥

वस-इस विषयमें हमारी समति है और हम व्यवस्था याने फेसला देते

हैं कि आपका पद उनकी अपेक्षासें बलवान् है। आपकी विद्याकी स्फूर्ति और शुद्ध धर्माचारकी नेष्टा अतीव श्रेष्ठतर है प्रायः करके जैनशास्त्र विहित प्रतीत होता है और है। इत्यलं १७ पोह. सं. १७६२ मु. रियासत नाजा ॥

हस्ताक्षर पंडितोंके.	{	पंडित. जैरवदत्त.
		पंडित. श्रीधर राज्य-
		पंडित नाजा.
		पंडित. दुर्गादत्त.
		पंडित. वासुदेव.
		पंडित. वनमालिदत्त
		ज्योतिषी.

प्रश्न. २६ कोई अन्यमतना शास्त्रमां जैन मुनिना वेष विगेरेनुं वर्णन ठे के नहीं ?

उत्तर. पद्मपुराणमां महादेव पार्व-

तीनो संवाद ठे. तेमा पार्वतीए महादे-
वपासे सवाल कयों के 'हे महादेवजी !
जेन मुनिउं केवा होय, केवो आहार
करे, केवु कर्त्तव्य करे अने तेमनो अ-
वतार शमाटे थयेलो ठे ? ते निवेदन
करो ' आ प्रमाणे पार्वतीनो सवाल
थता महादेव बोल्या के ' हे देवि । दं-
डकवल सहित, जनना रजोहरणवाला,
शुरू आहारना लेवावाला, अने शास्त्रा-
नुसार चालवावाला, तुंची अर्थात् तर-
पणी हाथमां राखवावाला, जिह्वाजोजन
करनाग अने श्वेत वस्त्र ठे जेमना एवा
जेन मुनिउं कदापि क्रोध करता नथी,
अने जीवो उपर हमेश दया करे ठे ते-
मनो अवतार, प्रति युगमा में मुक्ति का-
रण धर्मनो फेलावो करवा अने पापनु
निकदन करवा करेलो ठे

१ हाथना पीत वस्त्र कारणिक ठे.

॥ तदुक्तं पद्मपुराणे ॥

ते कीदृशा किमाहाराः कर्म कुर्वन्ति कीदृशं ॥ अवतारः कथं तेषां, महादेव निगद्यतां ॥ १ ॥ दंरुकं बलसंयुक्ता, अजलोमप्रमार्जनाः ॥ गृह्णन्ति शुद्धमाहारं, शास्त्रदृष्ट्या चरन्ति च ॥ २ ॥ तुन्वीफलकरा निदा-
-जो जिनः श्वेतवाससः ॥ न कुर्वन्ति कदा कोपं, दयां कुर्वन्ति जंतुषु ॥ ३ ॥ सुक्तिकारणधर्माय, पापनिःकंदनाय च ॥ अवतारः कृतो मीषां, मया देवि युगे युगे ॥ ४ ॥

प्रश्न. २७ सुपात्रदानना विषयमां उत्तम, मध्यम अने जघन्य पात्र कोण ?

उत्तर. उत्तम पात्र साधु, मध्यम पात्र सुश्रावक अने जघन्य पात्र अवि-
रति श्रद्धालु श्रावक जाणवा.

॥ तथाहि ॥

उत्तमपत्तं साधु, मऊमपत्तं सुसा-
वगा ज्ञणिया ॥ अविरयसम्मदिठी,
जहन्नपत्तं मुण्येयव ॥ १ ॥

प्रश्न २७ महाश्रावक केवा होय ?

उत्तर दीन दुःखीआमां दयावडे क-
रीने, तथा साधु साध्वी, श्रावक श्रा-
विका, जिनालय, जिनप्रतिमा, जिना-
गमादि पुस्तकरूप सात क्षेत्रमां ज-
क्तिथी धन वावरतो अने व्रतमां रहेखो
महाश्रावक कहेवाय ठे

॥ यदुक्तम् ॥

एवंव्रतस्थितो ज्ञत्तया, सप्तक्षेत्र्यां
धनं वपन् ॥ दयया चातिदीनेषु, म-
हाश्रावक उच्यते ॥

प्रश्न २९ साधर्मी वात्सल्य करवाथी
शो लाज ?

उत्तर. जे मनुष्य जावथी पोताना स्वधर्मी जाइउनुं अन्न वस्त्रादिकथी वात्सल्य करे ठे एटलुंज नहीं वढ्के आदि शब्दथी कष्टमां पडेलाने धनादि सर्व प्रकारनी मदद आपी सुखी करे ठे, अने तेमनां बालक बालिकाने विद्याध्ययननां सर्व साधनो मेलवी आपे ठे तेनो जन्म सफल आय ठे; कारणके एक तरफ साधर्मी वात्सल्य अने एक तरफ सर्व प्रकारना धर्म ए वंने बुद्धितुलामां बराबर उत्तरे ठे; वास्ते दुष्कालपीडित स्वधर्मीनुं साधर्मी वात्सल्य तो अवश्य करवुं जोइए, केमके पुत्रजन्म अने विवाहादि मंगलो तो घर घरमां आय ठे; परंतु संधार्चनादि मंगल तो कोइ जाग्यवानूना घरमांज आय ठे.

॥ तथाहि ॥

साधर्मिकाणां वात्सल्यं, प्रोज-

નાઠાદનાદિત્રિ. ॥ યસ્તનોતિ નરો
 જાવાત્, તજ્જન્મ સફલં જવેત્ ॥૧॥
 એગઠ સઘધમ્મા, સાહમ્મિયવઠ્ઠલં
 તુ એગઠ ॥ હુષ્ધિતુલાણ તુલિયા, દો-
 વિષ્ણુ તુલાઈ તુલિયાઈ ॥ ૨ ॥ પુત્ર-
 જન્મવિવાહાદિ, મંગલાનિ ગૃહે ગૃહે ॥
 પર જાગ્યવતાં પુસાં, શ્રીસંઘાર્ચાદિ
 મંગલમ્ ॥ ૩ ॥

પ્રશ્ન ૩૦ શ્રીજિનપતિનુ ધ્યાન ન
 કરે તેની કેવી હાલત થાય છે ?

જીવે જો હુર્બુદ્ધિ મનુષ્યે જીવે જી-
 ક્તિવડે કરીને નિશ્ચિત ફળિત ફલ આ-
 પનાર જિનપતિનું ધ્યાન નથી કર્યું તે
 મહાવ્યાધિગ્રસ્ત, સહેલાં વસવાલો, દીન-
 વદન, જૂએ મરતો, વાંઠાથી સેંકમો ઘર
 તરફ જોનારો, આ લોકમાં હુ જીવે
 થઈ સસારને વિષે પરિત્રમણ કરે છે ॥

॥ तथाहि ॥

महाव्याधिग्रस्तः, शटितवसनो दी-
नवदनो, बुभुक्षाक्षामात्मा, परगृहश-
तप्रेक्षणपरः ॥ स दुःखार्तो लोके, अ-
मति हि नवे येन कुधिया; न सङ्ग-
क्त्या ध्यातो, ननु जिनपतिश्चित्त-
फलः ॥ १ ॥

प्रश्न. ३१ जिनालये दर्शन करवा
जनारने शुं लाज आय ठे ?

उत्तर. हुं जिनजुवने दर्शन करवा
जइश एवुं ध्यान करनारो एक उपवा-
सनुं फल हांसल करे ठे. उज्जो आय
त्यारे बे उपवासनुं, जवानी तैयारी करे
त्यारे त्रण उपवासनुं, श्रद्धावंत रस्ते ज-
वा मांडे त्यारे चार उपवासनुं, जिनघरने
बारणे पहुँचे त्यारे पांच उपवासनुं, म-
ध्यमंरुपमां पंदर उपवासनुं अने जिनरा-

जनां साक्षात् दर्शनं यथे एक महिनाना
उपवासनु फलं पामे ठे

॥ यदुक्तम् ॥

यास्याम्यायतनं जिनस्य लज्जते
ध्यायंश्चतुर्थं फलं षष्ठं चोचितं उद्य-
तोऽष्टममथो गतुं प्रवृत्तो ध्वनिः ॥ श्र-
द्धानुर्दगमं बहिर्जिनगृहात्प्राप्तस्ततो
द्वादशं, मध्ये पादिकमीदृक्ते जिन-
पत्तौ, मासोपवासं फलम् ॥ १ ॥

प्रश्न ३२ चक्रवर्ती केटला यथा ठे ?

उत्तर राजा महाराजाश्चोमा शा-
ईल समान वार चक्रवर्ती यथा ठे ते-
मनां नाम नीचे मुजब—

१ जरत.

४ सनत्कुमार.

२ सगर.

५ श्रीशान्तिनाथ.

३ मघवा

६ श्रीकुण्ठुनाथ.

७ श्रीअरनाथ. १० हरिषेण.

८ सुन्नूम. . ११ जय.

९ महापद्म. १२ ब्रह्मदत्त.

॥ तथैव प्रोक्तं प्रवचनसारोद्धारे ॥

नरहो १ सगरो २ मघवं ३ स-
णंकुमारोय रायसहूलो ४ ॥ संती ५
कुंथूअ ६ अरो ७ हवइ सुन्नूमोय
कोरवो ८ ॥ १ ॥ नवमोय महाप-
ज्जमो ९ हरीषेणो चेव रायसहूलो
१० जयनामोय नरवई ११ बार-
समो बंनदत्तोय १२ ॥ २ ॥

प्रश्न. ३३ कन्याविक्रयनी जैनोमां बूट
ठे के केम ?

उत्तर. कन्याविक्रय जैन धर्मशी तहन
विरुद्ध ठे. जेश्रो कन्याविक्रय करे ठे,
तेमने जैन धर्मना फरमाननी माहिती
न होवी जोइए, अगरे माहिती होय

तो ते श्रद्धात्रष्ट होवा जोइए, अथवा तेमने दुर्गतिनो जय नथी एम होवुं जोइए जो जय होय तो तेओ आवु अघटित कार्य केम करे ? गाय बकरीनी पेठे पोतानी अंगजाने बेचवी ते लोक-विरुद्ध अने धर्मविरुद्ध ठे, तेमा काइ पण शक नथी. आ कन्याविक्रयना घोर कृत्ये केटलांएक कुटुवोने पायमाल करी नाखेलां ठे ग्राहकोनां मावाप अने बालबच्चां रखडतां थइ गयां ठे वास्ते आ रीवाजने एकदम अटकाववानी खास जरूर ठे, कारणके कन्याना लोअमां आवेला मनुष्यो कन्या बरोबर बढके तेथी अधिक धन आपी जेम शाकजाजी तोली ले तेम कन्या खरीद करे ठे, पण अफ-सोस ठे के ते पामरो पोताने जीख मा-गवानो वखत आवशे ते तरफ जरा पण दरकार राखता नथी, अने पाठलथी

સારી ઊમર પશ્ચાત્તાપ કરે છે. વાસ્તે અન્યાયનો વેપાર કોણે પણ કરવો યોગ્ય નથી; કારણકે શ્રાવકને ન્યાયસંપન્ન વિઞ્ઞવવાલા કહેલા છે. તે બતાં જેઝ કન્યાવિક્રય કરે છે તેઓ નરકનો રસ્તો સુધ્ધો કરે છે. જૈનશાસ્ત્ર સાફ ફરમાવે છે કે કન્યાવિક્રય, રસવિક્રય અને વિષવિક્રય કરનારા નરકગામી જાણવા. જુઝવંદિતા સૂત્રની અર્થદીપિકા નામની ટીકા.

॥ તથૈવાહ ॥

કન્યાવિક્રયિણશ્ચૈવ, રસવિક્રયિણસ્તથા ॥ વિષવિક્રયિણશ્ચૈવ, નરા નરકગામિનઃ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૩૪. વૃદ્ધાવસ્થામાં કેવી હાલત થાય છે ?

ઉત્તર. વૃદ્ધાવસ્થામાં ગાત્ર સંકોચ પામે છે, ગતિ મંદ થઈ જાય છે, દાંત

पत्नी जाय ठे, आंखो जमी जाय ठे,
रूप डूपित थाय ठे, मुखमांथी लाळ
ऊरे ठे, बांधवो वचन मानता नथी
अने जार्या सेवा करवानी चाहना राखती
नथी अफसोसनी वार्ता ठे के जरानी
पराजव पामेलो पुरुष पुत्रोथी पण अ-
वज्ञा पामे ठे

॥ तथाहि ॥

गात्रं संकुचित गतिर्विगलिता
दंताश्च नाग गता दृष्टिर्त्राम्यति रूप-
मेव डूषित वक्रं च लालायते ॥
वाक्य नैव करोति बाधवजनो जार्या
न शुश्रूषते हा कष्ट जरयान्निनूतपु-
रुष. पुत्रैरवज्ञायते ॥ १ ॥

प्रश्न ३५ वृद्धपणामां पूर्वोक्त प्रश्नो-
त्तरमां जणावेली हालत थाय ठे, उतां
तेवी अवस्थामां केटलाएक बूढा बाबा
शामाटे लग्न करता हशे ?

उत्तर. मोटी उमरमां परणवानुं कारण तो पुत्रादिकनी आशा अने विषय-
तृष्णानुं विषमपणुं समजाय ठे. यद्यपि
तेज एम जाणे ठे के पुत्र थरो तो अमने
बाप कहेशे अने अमारुं नाम राखशे.
परंतु तेज जरा पण ख्याल करता नथी
के 'मीयां घोर जोगा अने बीबी वर
जोगा' एम कही लोका पच्ची उमावशे,
तथा बूढा बाबाने गले वलगेली ते पत्नी
पुत्रीनी शंका उत्पन्न करावा साथे संसा-
रसमुद्रमां सुबाववाने एक अद्वितीय
शिलारूप थइ पमशे; अने पुत्रइच्छा तो
वर आवशे के नहीं ते तो दैवाधीन ठे.
कुदरतनी कोइने खबर पमती नथी.
कदापि पुत्र थयो तो ते वृद्धि पामशे के
नानी उमरमांज आ फानी डुनिया
ढोमी जशे, तेनी पण कांइ माहिती
होती नथी. कदापि मोटो थयो तो

નામ કાઢશે કે નામ રુવાવશે, તે પણ
 કોણ જાણી શકે ? એવા અનેક દાખલા
 મોજુદ છે કે અનેક મુસીવતો વેઠી મા-
 વાપે કીટથી કુંજર જેવો વનાવેલો મોટો
 ઢીકરો પોતાના માતાપિતાને મહા વિપ-
 દામા ઉતારે છે, અને તેનાં દુઃખથી
 તેજં આર્ત ધ્યાનમાં પડી દુર્ગતિનાં પાત્ર
 થાય છે વઢી નામ તો કોશું અમર
 રહ્યું નથી અને રહેવાનું નથી. વાસ્તે પુત્રથી
 નામ રાખવાની ઇચ્છાવાળા વૃદ્ધા વાવાઈ
 નાની કોમલ વાલાઈને ન ફસાવતાં જિના-
 લય, જીર્ણોદ્ધાર, જૈનશાલા, ધર્મશાલા
 અને જ્ઞાનમંદિરાદિ ધર્મલયો વનાવી
 તેની સાથે પોતાનું નામ જોડી જાય તો
 તે પુત્રથી પણ અધિક કાલ સૂધી ટકી
 રહે, એ નિસશય વાત છે ઘટલા કારણ-
 થીજ વસ્તુપાલ અને તેજપાલ જેવા મહા-
 શયો હુનિયાની સપાટીપર આવી આવુ-

राजनां अप्रतिम देवलो बंधावी गया ठे,
जेनी कीर्ति हजारो कोश उपर रहेला
पाश्चात्य विद्वानो पण गाया करे ठे.
हवे जेजु विषयवासनामां अंजाइ जइ
नानी नाजुक कन्या खरीदी लावे ठे,
अने खरी महेनतना पैसानुं पाणी करे
ठे, ते कन्या पण तेमनी न अतां प्राये
पराइ थाय ठे, अने कुलमां कलंक लगा-
की कालुं करे ठे; एटलुंज नहीं बढके
बूढानुं काटलुं पण काढी नाखे ठे, अने
बूढानी लक्ष्मीथी चेन उडावे ठे; त्यारे
बूढो आर्त्त ध्यानथी मरी दुर्गतिनो परोणो
थाय ठे. माटे वृद्धविवाहनी रसम अट-
काववानी खास आवश्यकता ठे. कन्या-
विक्रयना दुष्ट रिवाजमां पण आवो वृद्ध-
विवाहज निमित्तभूत ठे, कारणके अंग
गली गयुं ठे, मुंड पलित अयुं ठे एटले
मस्तके धोला केश आवेला ठे, तुंड अ-

थात् मुख दांत विनानु वोखुं ययु ठे अने
 दस पकमी चालबु पडे ठे, ठतां आशा
 वृत्ती नथी एवा वृद्धो ज्यारे हजारोनी
 थेलीज आपी नाना प्रकारनी आशायी
 पाणिग्रहण करवा लाग्या, त्यारे लोनीष्टो
 कन्याविक्रय करवा ललचाया, केमके
 निरुद्धमी हरामनुं खानारा तो एवा रस्ता
 खोलताज होय ठे तेमने आवी रीते
 अनायासे बूटा बावा लखपति बनावी दे
 त्यारे ते निर्विवेकी लोको ललचाय, ए
 स्वाभाविक ठे वास्ते आ बूढाजनी
 आशाज अनर्थनुं मूल ठे एक कवि
 कयु पण ठे

॥ तद्यथा ॥

अगं गलित पलित मुंडं
 दशनविहीन जात तुंडं ॥
 वृद्धो याति गृहीत्वा दंडं

તદપિ ન મુંચત્યાશાપિંડમ્ ॥૨॥

પ્રશ્ન. ૩૬ આ ડુનિયામાં વિના પ્રયો-
જન વૈરી કોણ ?

ઉત્તર. મૃગના વૈરી શિકાર કરનારા
શિકારીજં, મઘના વૈરી જાલ નાખનારા
ધીવરો અને સજ્જનોના વૈરી ચાડીયા
નિંદાખોરો છે. યદ્યપિ હરણો તૃણ ધાંસ
નિર્વાહ કરે છે. માઠલીજં જલથી નિ-
ર્વાહ કરે છે. સજ્જનો સંતોષવૃત્તિવાલા
હોય છે. કોઈનું કાંઈ પણ નુકશાન કરતા
નથી. તથાપિ આ ડુનિયામાં ઉપર દર્શા
વેલા તેમના નિષ્કારણ વૈરી હોય છે.

॥ યદુક્તમ્ ॥

મૃગમીનસજ્જનાનાં
તૃણજલસંતોષવિહિતવૃત્તીનામ્ ॥
બુઘ્ધકધીવરપિશુના
નિષ્કારણવૈરિણો જગતિ ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન ૩૭ લિપિ અને ગણથી નિર્દોષ શબ્દ કયા ?

ઉત્તર દેવતાવાચક અને જાદાદિવાચક જે શબ્દો છે તે સર્વે લિપિ અને ગણથી નિર્દોષ ગણાય છે

॥ યદુક્તમ્ ॥

દેવતાવાચકા. શબ્દા, યે ચ જાદાદિવાચકા. ॥ તે સર્વે નૈવ નિંદ્યાઃ સ્યુર્લિપિતો ગણતોપિ ચ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૩૮ કોઈ જૈનશાસ્ત્રમાં શકુન જોવાનો લેખ છે કે નહીં ?

ઉત્તર શકુનશાસ્ત્રાદિ અનેક ગ્રંથોમાં શકુન જોવાની વાત છે, તથાપિ इहां श्रीउत्तराध्ययननी टीकानो एक दाखलो आपीए ठीए ते सूत्रनी कमलसंयमो-पध्यायकृत टीकामा एवो लेख ठे के रूपा-

रेले, सारस, कागडो, घुवरु, मोर, गधेरो,
शियालणी, शियाल अने बलद, ए जना-
वरो प्रस्थान वखते डावी तरफ होय तो
कार्यसिद्धि करनारां सूचवेलां ठे.

सामा सारस वायस, कोसिय स-
यवत्त शसह सिवाज ॥ जंबु वसहा
वामा, पढाने कज्जसिद्धकरा ॥१॥

प्रश्न. ३ए कोइ सहाशये शकुन वास्ते
शासनदेवतानी प्रार्थना करी ठे के केस ?

उत्तर. कुवलयमालामां कुवलयचंद्र
कुमारे शकुन माटे शासनदेवतानी प्रा-
र्थना करी ठे, ते आ प्रकारे एकदा अनु-
कूल पवन थयो ठे जेने, सांचळ्यो ठे
वामे पासे खरनो शब्द जेणे, सव्य तरफ
तय्यो ठे एक रंगनो कूतरो जेने अने
जेनी चारे तरफ सुंदर वचननो उच्चार
थयो ठे एवो कुवलयचंद्र कुमार कुवलय-
माला साथे चालतो आ प्रकारे वि-

चार करतो हतो के, हे प्रवचनदेवि ।
हु तातने निगोग देखु, राज्य पामुं, मारु
सम्यक्त्व वृद्धि पामे अने हु कुवलय-
माला साथे प्रवज्या ग्रहण करु, तेवु
दिव्य ज्ञानथी जोड उत्तम शकुन आप
के जेथी मने शांति थाय ए प्रकारे
चितवन करे ठे तेटलामां मातीनी जा-
लरवालु मणिसुवर्णनु ठत्र तेनी आगल
चेट करी काइए कल्लु के हे कुमार । त-
मारा समीप रहेला आ राजाना सोटा
जाड जेठ जयतिपुरीना पति ठे ते जय-
त राजाए तमारे वास्ते आ देवताअधि-
ष्ठित ठत्र मोकल्लु ठे ते जोड कुमारे
चितवन कर्युं के शासनदेवतानो प्रज्ञाव
आश्चर्यकारी ठे तेथी आ प्रथमज प्रधान
शकुन थयु

॥ तथाच तद्ग्रंथे ॥

अन्यदिने कुमारः कुवलयमालया

समं प्रचलितः जातानुकूलपवनः श्रु-
 तवामखरस्वरः सव्यसमुत्तीर्णैकवर्णऽ-
 शुनकः सर्वत्र समुच्चारितचारुवचनो
 व्यञ्चितयदिति जगवति प्रवचनदेवते
 यदि तातं निरामयं पश्यामि राज्यं प्रा-
 णोमि परिवर्द्धते सम्यक्तं कुवलयमाल-
 या समं प्रव्रज्यामाश्रयामि तद्विव्यङ्गा-
 नेन परिज्ञाय तादृशमुत्तमं शकुनं देहि
 येन मे निर्वृतिः स्यादिति यावच्चिंतयन्न-
 स्ति तावत्पुरस्तस्य मणिकनकनिर्मितं
 प्रलंबितमुक्तावचूलमातपत्रं केनाप्यु-
 पनीय विज्ञप्तं देवास्य नृपस्य जयंती-
 पुरीपति ज्येष्ठो भ्राता जयंताग्निधा व-
 सुधाधवस्तेन त्वधेतवे देवताकृताधि-
 ष्ठानं वन्नरत्नं प्रेषितमिति कुमारेण

चिंतितं अहो प्रवचनदेव्या प्रज्ञाव-
येन प्रथममेव प्रधानं शकुनमिति ॥

प्रश्न ४० कोइ प्रधान पुरुषे गुरुजनना
पत्रने प्रणाम कयों ठे के नहीं ?

उत्तर श्री कुवलयचंद्र कुमारे पो-
ताना पिताना पत्रने प्रणाम करेलो ठे
तेनी बीना एवी ठे के दृढवर्म्म रा-
जानो लेखवाहक उक्त कुमारना ठमी-
दारनी रजाथी कुमारना मुकाममा प्र-
वेश करी प्रणामपूर्वक समीपे लेख
मूकी विनंति करवा लाग्यो के 'हे देव !
आपने तातपूज्ये तेराव्या ठे ' तेवारे
कुमर प्रथम पिताना पत्रने प्रणाम करी त-
दनंतर तेने फोकीने पोतेज वांचवा लाग्यो

॥ तदुक्तं कुवलयमालायाम् ॥

श्री दृढवर्म्मणो नृपतेर्लेखवाहः
प्रतीहारनिवेदितः प्रविश्य कुमारं

प्रणिपत्य लेखं पुरो विमुच्य विज्ञप-
यामासेति देव श्रीतातपादा ज्वंतमा-
कारयंति ततः कुमारः पूर्वं लेखं प्र-
णम्योन्मुद्य च स्वयं वाचयामास ॥

उपरना लेखणी शिक्षण लेवानुं मली
आवे ठे के ज्यारे आवा महान् राजकु-
मारो पोताना वमीलोना लेखने नम-
स्कार करे ठे, त्यारे सामान्य स्थितिनां
वालको मातापिताने हुंकारा हुंकारा
अने गाळो आपी अपमान करे ठे. ते-
मज केटलाएक उद्धत विद्यार्थीजि अने
शिष्यो अध्यापकनुं अने गुरुमहाराजनुं
अपमान करवा चूकता नथी. तेमणे
खास ख्याल राखवानी अने विचार क-
रवानी आवश्यकता ठे के ज्यारे आवा
राजकुमारो परोक्षमां रहेला पोताना
पिताना माननी खातर तेमना पत्रने
नमस्कार करे ठे, तो प्रत्यक्षमां तेजि

केटलो वधो विनय करता हूँ तो स-
हज समजी शक्या ठे त्पारे आपणा
उपर शु वडीलोना विनय करवानी फ-
रज नथी ? अवश्य ठेज केमके सासा-
रिक अने वार्मिक केलवणीमां विनय
गुणनीज मुरयता ठे एटला वास्ते आ-
पणा सिद्धांतकारोए पण श्रीउत्तराध्य-
यन सूत्रमां प्रथम विनय अध्ययन प्ररु-
पेलु ठे, अने दशवैकालिक सूत्रना वि-
नयसमाधि नामे नवमां अध्ययनना चार
उद्देशा वनावेला ठे. जुज, श्रीउत्तराध्य-
यन सूत्रनी प्रथम गाथामा सुधर्मास्वामी
जवूस्वामीने अने तेमना उद्देशधी बीजा
शिष्योने पण कहे ठे के 'हे शिष्यो ! हु
अनुक्रमे मधुकरवृत्तिथीआहारग्रहण करी
शरीर धारण करनार साधुनो विनय प्र-
कट करीश ते प्रगट करता तमे मारु
वाक्य श्रवण करो, कारणके जिनशास-

નનું મૂલ વિનયધર્મજ છે. ' શ્રીદશ-
 વૈકાલિકમાં પણ કહ્યું છે કે ' વિનયથી
 જ્ઞાન અને જ્ઞાનથી દર્શન આવે છે.' इत्या-
 दिक घणुं निवेदन कर्तुं છે.

॥ તથાચ શ્રીઉત્તરાધ્યયન
 સૂત્ર ગાથા ॥

સંયોગા વિપ્પમુક્કસ્સ, અણગારસ્સ
 ત્તિકુણો ॥ વિણયં પાઠ કરિસ્સામિ,
 અણુપુઘિં સુણહ મે ॥ ૧ ॥

॥ વ્યાખ્યા ॥

શ્રીસુધર્માસ્વામી જંબૂસ્વામિનં
 વક્તિ જંબૂસ્વામિનમુદિશ્ય અન્યાનપિ
 શિષ્યાન્ વદતિ જો શિષ્યાઃ અહં
 આનુપૂર્વ્યા અનુક્રમેણ ત્તિકોત્તિ-
 કયા મધુકરવૃત્ત્યાહારં ગૃહીત્વા શરી-
 રધારકસ્થા સાધોર્વિનયં પ્રાહુઃકરિ-

प्यामि मे मम विनयं प्रकटीकरि-
ष्यतो यूयं वाक्यं शृणुत यतो जिन-
शासनस्य मूलं विनयधर्म एव ॥
उक्तं च श्रीदशवैकालिके विनयाओ
नाण नाणाओ दसणमित्यादि ॥

‘विनयेन विद्या ग्राह्या’ इत्यादि वाक्य-
बड़े विद्या संपादन करवानो पण शास्त्रकार
एज रस्तो बतावे ठे, कारणके अविनित-
पणार्थी संपादन करेली विद्या सफल यती
नथी वास्ते विनयगुणनी खास जरूर ठे

प्रश्न ४१ आ पंचम कालमां देवतानुं
दर्शन तथा विद्यामंत्रनो प्रज्ञाव अने अव-
धिज्ञान तथा जातिस्मरणादि ज्ञाव होय
के नहीं ?

उत्तर श्रीतीर्थकटपमां कह्युं ठे के वे
हजार वर्षनी स्थितिवाला जस्मराशी ग्र-
हनी पीडा निवर्त्त यशे त्यारेदेवताउं दर्शन

आपशे. विद्यामंत्र पण अदप जापशी प्र-
ज्ञाव देखाडशे. अवधिज्ञान अने जाति-
स्मरणादि ज्ञाव पण किंचित् प्रगट थशे.

॥ तथाहि ॥

दो वास सहस्सठिणो ज्ञासरासि
गहस्स पीडाए नियत्ताए य देवावि
दंसणं दाहिति विज्जा मंताय अप्पे-
णवि जावेण पहावं दंसिसंति ओहि-
नाण जाईसरणाइ ज्ञावाय किंचि
पयट्ठे संति ॥

प्रश्न. ४२ दीवाली उपर मेराश्यानुं
प्रवर्त्तन शा कारणशी शरु थयुं ?

उत्तर. जस्मराशी ग्रहनी पीमानो प्रति-
घात करवा लोकोए देवादिकनी आरती
करी, तेथी मेराश्यानुं प्रवर्त्तन थयुं.

॥ तदुक्तं श्रीतीर्थकल्पे ॥

ज्ञासरासीपिडापडिघायथ्थं देव-

माणुसगवाइणं नीराजणा जणेहि क-
या तेण किर मेराइयाणं पवत्ती जाया॥

प्रश्न ४३ जुहारनु प्रवर्त्तन केम थयु ?

उत्तर विण्णुकुमारे लाख योजननुं
रूप कर्युं त्यारे पृथ्वी उपर मोटो उत्पात
थयो हतो, अने लोको घणा जयत्रात
थया हता तेथी तेमणे शातिना अवसरे
पोतानो नवो अवतार मानी जुहारादिनु
प्रवर्त्तन कर्युं आ वनाव श्रीमुनिसुव्रत
स्वामीना शिष्य सुव्रताचार्यना समयमा
वन्यो ते अवसरे पण चोमासानो चोथो
महिनो हतो, तेथी दीवाली उपर आ
वधी धामधूम थाय ठे एतदपि श्रीतीर्थ-
कल्पे प्रोक्तमस्ति ॥

प्रश्न ४४ श्रीमहावीर स्वामीना कान-
माथी कये स्यले कर्णशिलाका काढवामां
आवी ?

उत्तर श्रीतीर्थकल्पमा एवो लेख ठे

के पावापुरीमां खरक वैद्ये श्रीमहावीर
 जगवान्ना कानमांथी कर्णशिलाका
 काढी; त्यां प्रजुना अवाजथी पर्वत पण
 फाटी गयो हतो. तथा डुरियरय वृत्तिमां
 पण आ वावतनो खुदासो नीचे मूजव
 आपेलो ठे.

॥ तद्यथा ॥

एकदा जगवान् विहरन् मध्यपा-
 पायां गतः तत्र सिद्धार्यो नाम एको व-
 णिगू वर्तते तस्य गृहे जगवान् गतः ।
 तस्य सिद्धार्यवणिजः खरकनाम
 वैद्यो मित्रं वर्तते तौ द्वावपि सिद्धार्य-
 गृहे तिष्ठतः स्वामी ज्ञिद्धार्यं प्रविष्टः
 सिद्धार्यो वंदते स्तवंति च वैद्यस्ती-
 र्थकरं दृष्ट्वा जणति अहो जगवान्
 सर्वं लक्षणसंपूर्णः परं सशक्त्यो दृश्यते
 ततः सिद्धार्यः संच्रांतः सन् जणति

विलोक्य कुत्र शल्यमस्ति तेन दृष्ट
 कर्णयो ततः उद्याने गत्वा कायोत्स-
 र्गे स्थितः तत्र औषधानि गृहीत्वा
 सिद्यार्थवैद्यौ गतौ भगवत्समीपे ततो
 जगवान् तैल्यजोण्या स्थापितो मर्षि-
 तश्च ततो बहुज्जिर्मनुष्यैर्यत्रित आक्रां-
 तश्च पश्चात्सडासकेन गृहीत्वा शल्यो-
 धारकृतो जगवता राटि मुक्ता ॥

प्रश्न ४५ कोइ सुशील माताए पोतानी
 पुत्रीने सतीमार्गनु शिक्षण आप्यु ठे के
 केम ?

उत्तर कुवलयमालाने तेनी माताए
 सतीमार्गनु शिक्षण आप्युं ठे के 'हे
 वत्से ! जो तु गुणश्रेणिने सपादन करवा
 चाहती होय तो पतिमदिरे पहुँचे ल्यारे
 हमेश नि संशयपणे प्रिय वचन बोलती
 रहेजे, सासु प्रमुख गौरव योग्यनुं गौरव

करजे, सपत्नीओ साथे पण निरंतर अनु-
कूल वर्त्तजे अने तेमनां बच्चांने पोतानां बा-
लबच्चां माफक जोजे. आश्रित दासदासी
उपर कृपा राखजे, सर्वथी उलटो वर्तावनार
गर्व कोइ जगापर करती नहि, जर्तारना
जोजन कर्या वाद जोजन करवुं अने
तेमना सुइ रह्या पठी शयन करवुं. मुख
आहुं कपहुं राखी नीची दृष्टिथी रहेवुं,
पतिना दुःखे दुःखी अने तेमना सुखे
सुखी थवुं, ते क्रोध करे तोपण कदापि क्रोध
न करवो अने कोइ दिवसे पण पतिनां
चरणकमल जोया विना रहेवुं नहीं. ए
सर्व सतीओनो अद्भुत मार्ग ठे.

॥ तदुक्तं कुवलयमालायाम् ॥

वत्से चेत् त्वं गुणश्रेणिमीहसे
स्वस्य सर्वदा ॥ तद्भर्तृमंदिरं प्राप्ता,
ब्रूयेः प्रियमसंशयम् ॥ १ ॥ कार्यं
श्वश्रूप्रभृतिषु, गौरवार्हेषु गौरवम् ॥

त्वयानुकूलया ज्ञाव्यं, सपत्नीष्वपि
 सततम् ॥ १ ॥ तदपत्यानि दृश्यानि,
 निजानीवाश्रितेषु च ॥ कृपा कार्या न तु
 क्वापि, गर्वः सर्वप्रतीपकः ॥ ३ ॥ श्रुक्ते
 ज्ञर्तारि ज्ञोक्तव्यं, स्वप्य च शयिते
 सति ॥ नीचैर्लोचनया स्थेयं, नीरगी
 स्थगितास्यया ॥ ४ ॥ दुःखे दुःखिता
 पत्यौ, सुखिते सुखिता जवेः ॥ कोपव-
 त्यपि मा कोप, विदधीत कदाचन ॥ ५ ॥
 कदापि पतिपादारविन्दद्वयविलोक-
 नम् ॥ न हेय सर्वदा सर्वसतीमार्गो-
 यमद्भुतः ॥ ६ ॥

प्रश्न ४६ कोइ पिताए पुत्रीने बोध
 कर्यो ठे ?

उत्तर पन्ति दयावर्धनकृत पर्वतिथि-
 विचार यथमां जयसिंह राजाए पोतानी
 पुत्री रत्नवतीने सासरे बलावता आ प्रकारे

बोध कर्यो ठे के ' हे पुत्रि ! हवेथी तुं पोताना पुण्यने पिता तरिके गणजे, कारणके तेज तारुं रक्षण करनार ठे. क्षमाने निरापद मानजे, केमके क्षमाशीलने आपदा संपदारूप थाय ठे. संतोषने खरुं धन समजजे, कारणके ' संतोषी सदा सुखी ' एवुं हरकोइ कहे ठे. बीजी बधी तरेहथी जरणपोषण करनार आरत्नशेखर राजानेज समजजे. हवेथी हे वरसे ! हुं कोइ रीते तारो नथी एस मानजे. आ प्रकारनो बोध आपी पुत्रीवियोगथी दुःखी थयेला राजाए अश्रुपात सहित पोतानी पुत्रीने विदाय करी.

॥ तथाहि ॥

पितात्मनः पुण्यमनापदः क्षमा

धनं मनस्तुष्टिरथाखिलं नृपः ॥

अतः परं पुत्रि न कोपितेऽहमि-

त्युदश्रुरेष व्यसृजन्निजौरसीं ॥ १ ॥

उपरना लेखणी स्त्रीकेलवणीनी केट-
ली वधी आवश्यकता ठे, तथा तेमने
शिक्षण आपवा मातापिताण केटली वधी
कालजी राखवी जोइए, अने स्त्रीओए पति
विगेरे साथे केवी रीते वर्तवु जोइए ए
वधु स्पष्ट थाय ठे माटे वाट्यावस्थायीज
कन्याओने सारु शिक्षण आपवा चुरुवु
नहीं तेनी प्राथमिक शिक्षणशाला तो
पोतपोतानी माताओज ठे बीजी अनेक
स्कूलोमा वर्पोतक शिक्षण ले, परंतु माता
तरुफना शिक्षणनी जे असर थाय ठे ते
कदापि बीजी शालाओथी थवानी नथी,
कारणके बीजी शालालंमा परिश्रम उठा-
ववाथी ज्ञान मले ठे, त्यारेआ प्राथमिक
शालाथी अनायासे ज्ञान प्राप्त थाय ठे
जेवु सदसद्व वर्तन माताओ करे ठे
तेवुज तेमना वचाओना कुमला हृदय-
रूप आदर्शमा पतिर्विवरूपे पढे ठे, अने

તેની એવી મજબૂત ઢાપ પડે છે કે તે સારી
 ઉમર સુધી ઝુંસાતી નથી. જો માતા ગુણ
 ગ્રહણ કરનારી હોય તો બાલક પણ ગુણ-
 ગ્રાહક થાય છે. માતાને ગાઠો દેવાનો
 અધ્યાસ હોય તો બાલક પણ ગાઠો દેવા
 શિખે છે. માતાને દેવ ગુરુના દર્શન કર-
 વાનો રિવાજ હોય તો બાલકો પ્રજ્ઞાત-
 થીજ તે તરફ લાંબો હાથ કરી પોતાને
 ત્યાં લઇ જવા સૂચના કરે છે. માટે પ્રથમ
 તો માતાઓએ સદ્વર્તન રાખવું યોગ્ય
 છે. જ્યાં સદ્વર્તન હોતું નથી અને દંપ-
 તીની આપસમાં ટપટપટ ચાલ્યા કરે છે,
 જેમ કોઈ પતિ સ્ત્રીને કહે કે 'હે સુંદરિ!
 તું શું આ સુંદર કરે છે ? ના એ સારું
 કરતી નથી ?' ત્યારે સ્ત્રી કહે કે 'તું પોતે
 કેમ સારું કરતો નથી ?' પતિ કહે 'અરે
 પાપણી ! તું સામું બોલે છે.' પત્ની કહે

‘तारो बाप पापी, मने शामाटे पापणी
 कहे ठे ?’ पति कहे ‘रे क्रोधमुखी । तने
 धिक्कार हो ?’ पत्नी कहे ‘रे जूठा बा-
 चाल ! ताराथी बळी कोण क्रोधी ठे ?’
 आवी रीतनो जे स्त्रीजर्तारनो निरतर
 दंतकलह चालतो होय तेवा क्लेशपिहितने
 शु सुख होय ? अर्थात् कोऽ तरेहनु सुख
 समजवुं नहीं

॥तदुक्तं सौभाग्यपंचमीकथायाम्॥

आः कि सुंदरि सुंदर न कुरुषे कि
 नो करोपि स्वयं, आ पापे प्रतिज-
 ट्पसि प्रतिपदं पापस्त्वदीय. पिता ॥
 धिक्त्वा क्रोधमुखीमलीकमुखर त्वत्तो-
 पि क कोपनो, दंपत्योरिति नित्यद-
 तकलहक्लेशार्तयोः किं सुखम् ॥ १ ॥

उपर दशविला क्लेशानुं नि रुदन

ठ महिने चैत्र आसो मासनी शाश्वती
 अष्टाशुभमां अर्थात् आंबेलनी उलीउमां
 श्रीपाल चरित्र वांचतां तेना सद्वर्तननुं
 व्याख्यान आपे ठे. वळी परम प्रज्ञाते
 जे बावन सतीउनां नाम लेवामां आवे ठे,
 तेमां चौद पूर्वधर श्रीस्थूलनद्र स्वामीनी
 सात जगिनीउनां नाम मोजुद ठे. तेमणे
 बाढ्यावस्थामां नंदराजानी सज्ञा समक्ष
 प्रज्ञता, दक्षता अने विद्वत्ताथी १०० महा-
 काव्योनो विचारपूर्वक उच्चार करी आखी
 राजसज्ञाने आश्चर्यमां गरकाव करी हती.
 तेनुं परिणाम एवुं आव्युं के प्रख्यात वरस-
 चि विद्वान्ने राजसज्ञामांथी पलायन करवुं
 पड्युं हतुं. ते साते बहेनोनुं बुद्धिबल एवुं तो
 अजायबी उपजावनारुं हतुं के शतावधानी
 अने सहस्रावधानी विद्वानोनी माफक
 एक, बे, त्रण, चार, पांच, ठ, सातवार
 सांजळेलां काव्योने ते क्रमथी उच्चार

કરી શકતી હતી. એટલે પહેલીની મગ-
જશક્તિ એવી તો खीલેલી હતી કે તે
એકજવાર જેટલું શ્રવણ કરે તે યાદ રાખી
શકતી હતી. વીજી વેવાર, અને ત્રીજી
ત્રણવાર, એવી રીતે સાતમી સાતવાર
શ્રવણ કરેલું ધારણ કરી રાખતી હતી.
તેમના નામ શ્રીકલ્પ સૂત્રમાં આ પ્રમાણે
આપેલાં છે.

॥ તદ્યથા ॥

જસ્કાય જસ્કદિન્ના, જૂઝ્યા તદ્-
ચેવ જૂઝ્યદિન્નાય ॥ સેણાવેણા રેણા,
જઞ્ઞણીર્જં થૂલિજ્ઞદ્વસ્સ ॥ ૧ ॥

તથા જોજરાજાની રાજસન્નાના શૃગાર
અને વૃદ્ધી ઠટાઢાર બોલનાર ધનપાલ
પડિતે પણ પોતાની પુત્રીને વાલપણથી
સારું શિક્ષણ આપી તેની મગજશક્તિ
એવી खીલવી હતી કે તેણી તેને એક
અઠિતીય મદદગાર થઈ પડી હતી તેની

વહાર પાડ્યો છે. તે ગ્રંથનું કવિત્વ અને
 વિદ્વત્તાજરેલું લખાણ જોવા અમે વિદ્વા-
 નવર્ગને खास જલામણ કરીએ ઠીએ.
 મહાશય વાચકવર્ગ ! આવી રીતે કેલવા-
 ચેલી કુલવાલિકાઈ જન્ય કુલરૂપી કૂલં-
 કંષાના કિનારાને કમનીયે કરવા કલ-
 કંઠી સમાન નીવડે છે એટલુંજ નહીં વડકે
 'વાવે તે લણે' એ કહેવત પ્રમાણે તેમને
 શિક્ષણ આપનારા પણ સારાં ફલનો
 આસ્વાદ લેવા જાગ્યશાલી બને છે. અલ-
 વત એ તો નિર્વિવાદ છે કે કેલવાચેલી
 કણક જ્યારે કેલવનારને પુરી, કચોરી,
 પુરણપોલી અને રોટલી રોટલારૂપ થઈ
 સંપૂર્ણ તૃપ્ત કરે છે, ત્યારે કેલવાચેલી કુલ-
 વાલિકાઈ કુલ દીપાવી સાંસારિક, સામા-
 જિક અને ધાર્મિક કાર્યોમાં મદદગાર
 થઈ માતા, પિતા, ગ્રામ, નગર અને જન-

પદવાસીર્જને મદદગાર થાય તેમા શું
આશ્ચર્ય છે ! અતઃ એવ માતાપિતાએ પોતાની
વાલિકાને અને પરોપકારથી પરાઈવાલા-
ર્જને વાલપણથીજ તન મન બનનો જોગ
આપી કેલવવી યોગ્ય છે ઇત્યલ વિસ્તરેણ

પ્રશ્ન ૪૭ ઘનોદધિ શું ચીજ છે ? તેનું
પ્રમાણ કેવરું અને તે ક્યાં આગલ છે ?

ઉત્તર ઘનોદધિ એ અસર્યાત યોજન
પ્રમાણનો જલપિરુ છે, અને તે વિમાન
તથા પૃથિવ્યાદિના આધારન્નૂત છે

॥ તદુક્તં ક્ષમાકલ્યાણવિરચિત શ્રી-
જીવવિચારવૃત્તૌ ॥

ઘનોદધિર્વિમાનપૃથિવ્યાદ્યાધાર-
ન્નૂતાઽસર્યેયયોર્જનપ્રમાણપયઃપિંડ-
રૂપ ॥

પ્રશ્ન ૪૮ ઘનવાત, તનુવાત કેમ હોય ?
અને તે કયે ઠેકાણે છે ?

ઉત્તર ઘનવા અને તનુવા એ બન્ને ઘનો-

દધિની માફક રત્નપ્રજાદિ પૃથ્વી અને સૌધર્માદિ વિમાનના આધારજૂત છે. તેમાં ઘનવા ઠરેલા ધી જેવો અને તનુવા તપા-વેલા ઘૃત સદૃશ પાતળો છે.

॥ તથાહિ જીવવિચારવૃત્તૌ ॥

ઘનવાતતનુવાતૌ ઘનોદધિવજ્ર-પ્રજાદીનાં સૌધર્માદીનાં આધારજૂતૌ તયોરાચઃ સ્ત્યાનઘૃતસદૃશોઽન્યસ્તુ તાપિતઘૃતવદ્દૃઢસ્વરૂપઃ ॥

પ્રશ્ન ૪૯. ટપન્ન અંતરદ્વીપના મનુષ્યો કેવા હોય ? તથા તેમનું આયુષ્ય કેટલું ? અને ત્યાં સંમૂર્ઘિમ મનુષ્યો હોય કે કેમ ?

ઉત્તર. ટપન્ન અંતરદ્વીપના યુગલિક મનુષ્યો ૬૦૦ ધનુષ્ય હંચા શરીરવાલાં તથા પલ્લોપમના અસંખ્યેય જાગ પ્રમાણ વર્ષના આયુષ્યવંત્ર હોય છે, અને ત્યાં સંમૂર્ઘિમ મનુષ્યોની ઉત્પત્તિ પણ છે.

॥ तदुक्तं जीवविचारवृत्तौ ॥

तद्द्वीपवासिनो युगलिनो मनुष्याः
पल्लवोपमाऽसंख्येयज्जागवर्षायुषोऽष्ट-
शतधनुरुच्चिताश्च संति । एते सर्वे
त्रिविधापि मनुष्या गर्भजाः सम्मूर्ति-
माश्चेति द्विधा बोध्याः ॥

प्रश्न ५० संमूर्तिमतेन्द्रिय चोन्द्रिय
जीवोन् उत्पत्तिस्थान कोइ शास्त्रमा
वतावेळु ठे ?

उत्तर श्रीरत्नाकरपाठक विरचित
जीवविचारवृत्तिमा एवो लेख ठे के तेइं-
द्रिय जीवो पोतानी जातिना जीवोनी
विष्टा प्रमुखमा उत्पन्न थाय ठे, अने चो-
इन्द्रिय जीवो तो स्वजातिनी लाला तथा
मल प्रमुखशी पण पेदा थाय ठे

॥ तथाहि जीवविचारवृहद्वृत्तौ ॥

त्रीन्द्रियास्तु स्वजातिपुरीपादिपूत्प-

द्यंते चतुरिन्द्रियास्तु स्वजातिलाभाम-
लस्पर्शादिभ्य उत्पद्यंते ॥

प्रश्न ५१. नव ग्रैवेयक अने अनुत्तर
विमानना देवो उत्तर वैक्रिय शरीर करे
ठे के नहीं ?

उत्तर. ग्रैवेयक अने अनुत्तर विमा-
नना देवो उत्तर वैक्रिय करता नथी.
त्यांना देवताजमां शक्ति विद्यमान ठे,
ठतां प्रयोजनना अन्नावे उत्तर वैक्रिय
शरीर करता नथी.

॥ तदुक्तं जीवविचारवृहद्वृत्तौ ॥

ग्रैवेयकेष्वनुत्तरेषूत्तरवैक्रियं नास्ति
तत्सत्यामपि शक्तौ प्रयोजनाऽन्नावे
तदऽकरणादिति संटंकः ॥

प्रश्न ५२. केटला वर्षे एक पूर्व थाय ?

उत्तर. सीतेर लाख क्रोरु अने ठपन्न
हजार क्रोरु वर्षे एक पूर्व थाय.

॥ तदुक्तं जीवविचारवृहद्वृत्तौ ॥

पुष्पस्सय परिमाणं, सयरिं खलु वास-
कोमिलकाञ्चं वृषपन्न च सहस्सा,
बोधघा वासकोडीणमिति ॥ १ ॥

प्रश्न ५३ समूर्धिम पचेंद्रिय स्थलचर
खेचर, उरग अने जुजगनी उत्कृष्ट आयु -
स्थिति केटली होय ?

उत्तर संमूर्धिम पचेंद्रिय स्थलचरा-
दिनी नीचे मूजव उत्कृष्ट आयुप्यस्थिति
जाणवी

१ गाय प्रमुखनी ८४००० हजार वर्षे

२ वगला प्रमुखनी ७२००० हजार वर्षे

३ सर्पाटिकनी ५३००० हजार वर्षे

४ घो गिरोली नोलीयादिकनी ४२०००

हजार वर्षे

॥ तदुक्तं जीवविचारवृहद्वृत्तौ ॥

संमूर्धिमपचेंद्रिया ये स्थलचरा ग-

વાદ્યઃ ૧ સ્વચરાઃ પદ્મિણો વક્ત્રકા-
 કાદ્યઃ ૨ હરગાઃ સર્પાદ્યઃ ૩ જુજ-
 ગા ગૃહગોધાદ્યઃ ૪ ક્રમાત્તેષાં જૈષ્ઠા-
 સ્થિતિઃ ચતુરશીતિઃ ૧ દ્વાસપ્તતિઃ ૨
 ત્રિપંચાશત્ ૩ દ્વિચત્વારિંશચ્ચ વર્ષસહ-
 સ્રાદ્યર્થઃ ॥

પ્રશ્ન ૫૪. શ્રીજીવવિચારની ૪૧ મી
 ગાથામાં (સત્તઠ જવા પાણિદિ તિરિ મ-
 ણુઆ) એવો પાઠ છે. તેમાં સાત આઠ
 જવ કહેવાનું શું પ્રયોજન છે ?

ઉત્તર. ઉપર વતાવેલી કાયસ્થિતિને
 સૂચવનારી ગાથામાં સાત આઠ જવ ક-
 હેવાનું પ્રયોજન એવું છે કે કોઈ કોઈ પ-
 ર્યાંસા સંજ્ઞિ પંચેદ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યો
 નિરંતર તેવા સાત આઠ જવ કરી શકે
 છે. તેમાં સાત જવ તો સંખ્યાતા વર્ષના
 આયુષ્યવાલા અને આઠમો જવ અસં-

ख्यात वर्षना आयुष्यनो करे ठे ते कार-
ण्थी सात आठ जव कहा ठे एटले
पर्याप्तसंज्ञि मनुष्यो अथवा पर्याप्तसंज्ञि
पंचेंद्रिय तिर्यचो निरंतर यथाक्रमथी सात
जव मनुष्यना के तिर्यचना करी जो आठमे
जवे पण तेमांज उत्पन्न थाय तो निय-
मथी असरय वर्ष आयुष्यवाला युगली-
यामाज उत्पन्न थइ शकेअने त्यांथी मरी
देवतामां उत्पन्न थाय तेवार पठी नवमो
पण नरजव अथवा तिर्यचजव थाय,
परंतु निरंतर न थाय

॥ तदुक्तं जीवविचारवृहद्धृतौ ॥

संज्ञिनः पर्याप्ता पंचेंद्रियतिर्यग्म-
नुष्याः सप्ताष्टौ जवा जवेरन् तत्र स-
प्तजवास्संख्येयवर्षायुषोऽष्टमस्त्वऽस-
ख्यातवर्षायुरेव तथाहि पर्याप्तसंज्ञि-
मनुष्याः पर्याप्तसंज्ञिपंचेंद्रियतिर्य-

चो वा निरंतरं यथासंख्यं सप्त नर-
 ज्ञवांस्तिर्यग्ज्ञवांश्चानुज्ञूय यद्यऽष्टमे
 ज्ञूयस्तेष्वोत्पद्यन्ते ततो नियमादऽसं-
 ख्यातवर्षायुष्केष्वेवोत्पद्यन्ते असं-
 ख्यातायुष्कश्च मृत्वा सुरेष्वेवोत्पद्यन्ते
 ततो नवमोपि नरज्ञवस्तिर्यग्ज्ञवो वा
 परं निरंतरं न लज्यते ॥

प्रश्न ५५. व्याकरण ज्ञणवाश्चीं शुं लाज्ज आय?

उत्तर. व्याकरणश्चीं पद सिद्धि आय ठे,
 पदसिद्धिश्चीं अर्थनो निर्णय आय ठे, अ-
 र्थनिर्णयश्चीं तत्त्वज्ञान आय ठे अने तत्त्व-
 ज्ञानश्चीं मोक्षनी प्राप्ति आय ठे. तदुक्तं खो-
 पज्ञहैमलघुप्रक्रियाख्यव्याकरणवृत्तौ म-
 होपाध्यायश्चीं कीर्तिविजयगणिशिष्योपा-
 ध्यायश्चीं नयविजयगणिना—

॥ तथाहि ॥

व्याकरणात्पदसिद्धिः

પદસિદ્ધેરર્થનિર્ણયો જવતિ
અર્થાત્તત્ત્વજ્ઞાન

તત્ત્વજ્ઞાનાત્પરં શ્રેયઃ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૫૬ વ્યાકરણ જાણવાથી ઉપર દર્શાવેલું અજવાલું થાય છે અને અમૂલ્ય લાજ મેળવવામાં આવે છે, તતાં ધર્મને વહાને ધોલો દેનારા હુંઢકો વ્યાકરણને વ્યાધિકરણ કેમ કહે છે ?

ઉત્તર હુંઢક જાણું વ્યાકરણને વ્યાધિકરણ કહે છે, તેનું પ્રયોજન તો એ સમજાય છે કે (પ્રથમતો પઠનં કઠનં કૃતં) એ વાક્યાનુસાર પહેલું તો જાણવુંજ કઠન, તેમા વલી વ્યાકરણનું તો કહેવુંજ શુ । તેનાથી નાસીપાસ થાય તેમા નવાઈ નથી તેના અધ્યયનમાં તો જે હિમતના હીમાયતી છે તેજ આગલ વધે જાય છે, અને જેનું કાચર છે તે તો તેમાં ચક્કર માર્યાજ કરે છે, વાસ્તે

એક તો મોટો પરિશ્રમ ઝઠાવવો પડે છે
 અને વીજું કારણ એવું છે કે વ્યાકરણના
 અધ્યયનથી સત્યાર્થનો પ્રકાશ પડે છે,
 ત્યારે તેમનો મનઘટિત અર્થ ટકી શ-
 કતો નથી. તેથી તેજ તે મતને છોટો છે
 એવો નિર્ણય કરી, પાસલામાં ફસાયેલો
 મૃગ જેમ વાગુરા તુટવાથી પલાયન કરી
 જાય, તેમ તે મનકલ્પિત મતનો ત્યાગ
 કરી શુદ્ધ સનાતન જૈનધર્મમાં સામેલ
 થઈ જાય છે. દાખલા તરીકે પંજાબમાં
 શ્રીઆત્મારામજી મહારાજ અને શ્રીવિ-
 સનચંદજી મહારાજ વિગેરે સાધુમંડલ
 અને તેમના પ્રતિબોધેલા હજારો શ્રાવકો
 જૈન શ્વેતાંવર સનાતન ધર્મમાં સામેલ થયા,
 જેજ શ્રીવિજયાનંદ સૂરીશ્વરના નામથી
 અને પંક્તિ શ્રીમદ્ભક્ષ્મીવિજયજી મહા-
 રાજાદિના નામથી પ્રખ્યાતી પામેલા છે.
 તેમજ કચ્છ દેશમાં રત્નસી સ્વામી તથા રા-
 યચંદજી સ્વામી વિગેરે; જેજ હાલ શ્રીરત્ન-

વિજયજી અને પદ્મવિજયાદિના નામે
 હેલેલાય છે એવી રીતે ગુજરાત, માર-
 વાડ, માલવા તથા પૂર્વ વગલાદિ અનેક
 સ્થલે એવા દાસલા વન્યા છે કે સંખ્યા-
 વંધ સાધુ સાધ્વી અને શ્રાવક શ્રાવિકાણ
 તે મતનો ત્યાગ કર્યો છે તેથી તેજ
 વ્યાકરણને વ્યાધિકરણ કહે છે, પરંતુ
 તે કાંઈ વ્યાધિકરણ નથી ગંધેડાને સા-
 કર, કાગને ડ્રાલ અને ઘુવરને પ્રકાશ
 સારો ન લાગે માટે તે ચરાવ છે એવું
 કોઈ પણ બુદ્ધિમાન કબુલ કરશે નહીં
 અલબત્ત તેજ તો (વાણી વ્યાકરણેન)
 એ મહાવાક્યાનુસાર વ્યાકરણને એક
 વાચા લીલવનાર તરીકેજ ગણશે

પ્રશ્ન ૫૭ હુલ્લો કહે છે કે અમે તો
 ૩૨ સૂત્ર માનીએ છીએ, તેમા વ્યાકરણનો
 વિષય હોય તો વતાવો

ઉત્તર શ્રીપ્રશ્ન વ્યાકરણાદિ અનેક
 સૂત્રોમાં વ્યાકરણનો વિષય છે, અને તેનું

जाणपणुं कर्या विना सूत्र वांचनारा महा
मृषावादी ठे, तथा तेमने सूत्र वांचवानो
पण अधिकार नथी इत्यादि सारी रीते
व्यान करेलुं ठे. तेना सूत्रपाठ श्रीविज-
यानंद सूरीश्वर उर्फे श्रीआत्मारामजी
महाराज विरचित सम्यक्त्वसद्वयोद्धारादि
ग्रंथमां मोजुद ठे. वास्ते ते पाठ न लखतां
श्रीअनुयोगद्वारनो मूल पाठ टीकार्थ
सहित दर्शावीए ठीए. तेमां सामासिक
तद्धितज, धातुज अने निर्युक्तिक, ए
चार प्रकारे जावप्रमाण सूत्रकारे बुलंद
अवाजे बतावेला ठे. ते दरमियान सामा-
सिक प्रमाण दर्शवितां छंछ, बहुव्रीहि,
कर्मधारय, द्विगु, तत्पुरुष, अव्ययीचाव
अने एकशेष, ए सात प्रकारे समास
बतावेला ठे. ए सात प्रकारना समासनं
स्वरूप, व्याकरणनुं ज्ञान मेलव्या सिवाय
कोइ प्रकारे बंधवेसतुं आवी शके तेम
नथी. वास्ते हुंढको व्याकरणनो अज्यास

कर्या विना सूत्रो वांची महामृषावादी
वने ठे, ते खरेखर खेदनी विषय ठे अमे
आज्ञा राखीए ठीए के हुंढक जाइजे नीचे
आपेलो श्रीअनुयोगद्वारनो मूल पाठ
तथा टीकार्थ जोइ तेने अनुसरतुं वर्तन
चलावशे अने पोतानो तथा अनुयायी-
जेनो शुद्ध शास्त्रार्थयी उद्धार करशे

॥ तत्सूत्रपाठो यथा ॥

सेकिंत जावप्पमाणे १ चउबिंदे
पणत्ते तंजहा । समासिए, तद्धितए,
धातुए, निरुत्तिए । सेकिंतं समासिए
१ सत्त समासा जवंति । तंजहा ।
दंदेअ, बहुव्रीही, कम्मधारए, दिग्गू-
अ, तप्पूरिसे अवर्इजावे, एकसेसेअ

॥ तटीका यथा ॥

सेकिंत जावप्पमाणे इत्यादि जावो
युक्तार्थत्वादिको गुण स एव तद्द्वारेण

वस्तुना परिच्छिद्यमानत्वात्प्रमाणं तेन
निष्पन्नं तदाश्रयेण निर्वृत्तं नामसा-
मासिकादिचतुर्विधं ज्ञवतीत्यत्र पर-
मार्थः तत्र सेकितं समासिए इत्यादि
द्वयोर्वहूनां वापदानां समसनं संमी-
लनं समासस्तन्निर्वृत्तं सामासिकं स-
मासाश्च द्वंद्वादयः सप्त ॥ इत्यादि
बहुविस्तरेण प्रोक्तमस्ति ॥

प्रश्न ५७. सांसारिक कार्य प्रसंगे धार्मिक
क्रिया करवी ते जैनशास्त्राधारे उचित
गणाय के नहीं ?

उत्तर. श्रीश्राद्धविधि ग्रंथमां आवेदी
शुकराजनी कथामां सांसारिक कृत्य कर-
नार विवेकी मनुष्ये ते प्रसंगमां धर्मकार्यो
पण यथोचित रीते अवश्य करवां जोइए
एवी; वावतने सूचवनारो एक श्लोक
आपेलो ठे ते आ प्रमाणे—

॥ श्लोक ॥

तत्सांसारिककृत्यानि, कुर्वाणेन विवे-
किना । तदंतर्धर्मकार्याणि, कार्याण्येव
यथोचितम् ॥ १ ॥

आ श्रावकोना तमाम विधि बताव-
नार शास्त्राधारे दरेक श्रावके पोतपाताने
त्यां पुत्रादिना जन्म विवाहादि शुभ प्रस-
गे स्वस्वशक्ति अनुसारेश्चछाद्महोत्सव,
उद्यापन महोत्सव, समवसरण महोत्सव,
विद्यार्थीर्जने उत्तेजन, इनामना मेलावना
अने दुष्कालपीकितादि स्वधर्मीर्जनु वा-
त्सल्य करवु उचित ठे

प्रश्न ५९ सांसारिक कृत्यो पैकी मरण
पाठल वरो करवो अने तेमां लखलुट
खरच करवो ते योग्य ठे के केस ?

उत्तर वाल, तरुण के वृद्धमांथी कोइना
पण मरण पाठल जमण करवु व्याजवी
नथी, कारणके ते निर्दयता, निःशुक्रता,

નિર્લજ્જતા, નિર્ધનતા અને નિંદ્યતા અર્પણ કરવાં ઉપરાંત સિદ્ધાંતવિરુદ્ધ છે.

નિર્દયતા એટલા વાસ્તે છે કે કેટલા-
 એક ઞોજનઞદો તેવાં મરણની રાહ જુવે
 છે, અને દૈવજોગે તેમ બનવાથી ઘણાં
 સુખી થાય છે, એટલુંજ નહિ બદકે તેવો
 બનાવ કોઈ મહિનામાં ન બને તો “આ
 માસ તો કેવલ ખાલી ગયો, કાંઈ પણ
 માલપાણી ઝડાવવા મળ્યાં નહીં” એમ
 વિચારે છે.

નિઃશૂકતા એટલા વાસ્તે છે કે દેવપૂ-
 જાદિ ધર્મકૃત્યનો ત્યાગ કરી સૂતકમાં
 સૂતકી બની ઞોજન કરવામાં ડુગંઢા
 કરતા નથી.

નિર્લજ્જતા એટલા કારણથી કે તેના
 ઘરમાં રો, પીટ અને હાહાકાર વર્તતો
 હોય તોપણ જમનારા લજવાતા નથી.

નિર્ધનતા તો પ્રસિદ્ધજ છે. ન્યાતિના

અગ્રગણ્ય શેઠીઆર્જની વેદરકારીને લીધે
 જ્યાંસુધી તે રિવાજને દેશવટોઆપવામાં
 આવતો નથી ત્યાંસુધી ગરીબ અને તવંગ-
 રને માથે આ ફરજ છે, એમ જાણી નિર્ધન
 લોકો પણ તવંગરની દેખાદેખી ઇજ્જત
 રાખવા ઘરઘરેણાદિ વેચીને પણ વરો
 કરવા પઠાત પરુતા નથી. જલ્લેને વૈરાઠો-
 કરા રખરુતા થઈ જાય, અને લેણદાર
 પોતાના કપડાં સેચે, ઠેવટે રકમ આપવા
 ન મલે તો કારાગારની મુસાફરી કરવા
 જવું પડે આવી રીતની પાયમાલી નજરે
 જોતાં ઠતાં ગુજરાત, વગાલ, પજાવ, મુલ-
 તાન, માલવા, મેવાર અને કઠાદિ દેશોમા
 તે રિવાજ હજુ ચાલુ રહેલો છે એટલેથી
 ન અટકતા મારવાની જાણ તો તે
 કામમા એટલા વધાં આગલ વધ્યા છે કે
 મરનાર માવાપની પાઠલ વરો કરી દૂર
 દૂર દેગના સેવકબ્રાહ્મણોને તેમની જમણ

आपवा उपरांत दहणा आपी लाखो रुपी-
आनो धूमामो करे ठे. आवी रकम धर्मा-
दामां के निराश्रित धर्मवांधवोना उद्धार
माटे खरचवामां आवे तो केटलो बधो
फायदो थाय ?

निंयता तो हरकोइ जाणे ठे के कोन्फ-
रन्सोमां, मंडलोमां, सचाउमां मोटा मोटा
विद्वानो जाषणो आपी अने मुनिराजो
व्याख्यानो आपी आ घोर कृत्यने मेघ-
नादथी तिरस्कार करे ठे, एटबुंज नहीं
बढके हानिकारक रिवाज गणी तेने एके
अवाजे अटकाववाना ठराव करे ठे.

सिद्धांत शैलीविरुद्ध तो एटला हेतुथी
ठे के सिद्धांतकार श्रीसंय्यत्रवसूरीश्वरजी
महाराज सिंहनादनी गर्जनाथी श्रीदशवै-
कालिक सूत्रमां साधुउने केवी जाषा वो-
लवी तेनुं ज्ञान कराववा ते सूत्रना सा-
तमा अध्ययननी ३६ मी गाथासां आ
प्रकारे फरमावे ठे—

॥ तथाहि ॥

तदेव संखडिं नच्चा किच्चं कज्जति नो वए

आ सूत्रनी बृहद्वृत्तिमां १४४४ ग्रंथना
कर्त्ता श्रीहरिचन्द्रसूरि महाराज उक्त पाठ-
नो एवो खुलासो करे ठे के जे प्रकरणक्रि-
यामा प्राणीजनां आयुष्य खडित थाय
तेने सखडि अर्थात् जमणवार कहीए
तेने जाणीने साधुजण 'पितादिकना नि-
मित्ते आवा जमणवार करवा योग्य ठे'
एवी ज्ञापा न बोलवी, कारणके तेथी
मिथ्यात्व वृद्धिनो दोष लागे ठे

॥ तद्वृत्ति यथा ॥

वाग्विधिप्रतिषेधाधिकारेऽनुवर्त्त-
मान इदमपरमाह । तदेव तिसूत्रम् ।
तथैव सखडि ज्ञात्वा । संखड्यन्ते प्रा-

ણિનામાયુંષિ યસ્યાં પ્રકરણક્રિયાયાં
સા સંઘડી તાં જ્ઞાત્વા કરણીયેતિ પિ-
ત્રાદિનિમિત્તં કૃત્યૈવેષેતિ નો વદેત્ ।
મિથ્યાત્વોપવૃંદ્ધણદોષાત્ ॥

આ વૃત્તિમાં આદિ શબ્દ આપેલો છે
તેથી બાલ, તરુણ અને વૃદ્ધનું પણ ગ્રહણ
અશક્ય છે; તેથી પુત્ર, પુત્રી, પ્રપૌત્ર, માતા,
ત્રાતા, દાદા, દાદી इत्यादि કોઈના પણ
મૃત્યુ પાઠલ આવા સાંવત્સરિકાદિના
જમણવાર કરવા યોગ્ય નથી, એ સ્પષ્ટ
સમજી શકાય છે. તેમજ મિથ્યાત્વ વૃદ્ધિનો
હેતુ હોવાથી સાધુર્જને જ્યારે ઉપર દર્શાવ્યા
મુજબ બોલવાની સાફ મનાઈ છે, ત્યારે
શ્રાવકોથી તે કાર્ય કરી કેમ શકાય ?
કારણકે શ્રાવકો પણ મિથ્યાત્વના ત્યાગી
હોય છે. મિથ્યાત્વની બાબતમાં શ્રાવકો
કાંઈ સાધુથી જુદા પડી શકે તેમ નથી.
જેટલી ફરજ મુનિમહારાજને મિથ્યાત્વથી

वचवानी ठे तेटलीज आवकोने पण ठे; तेमां न्यूनाधिक थाय तेम नथी अत एव अमे आशा राखीए ठीए के जैनजाइउं आवा प्रजाविक धुरधर आचार्य महाराजना वाक्यामृतनु पान करी तेने मान आपवा साथे तेवा मिथ्यात्व वृद्धिना कारणने उन्मूलन करवा त्वराथी कटि-वद्ध थशे जो तेम नही करे तो अमे खुह्वा शब्दोमां कही शकीए ठीए के तेउं पोताना कर्तव्यथी चुम्या गणाशे, तेमां काँइ पण शक नथी इत्यलं विस्तरेण ॥

प्रश्न ६० जैनवर्गमा पितृनिमित्त आरु करवानी दूट ठे के नहीं ?

उत्तर जैनोमां आरु करवानी दूट नथी, तेथीज अंबिकाए तेम न करता मुनिने दान आप्युहुतुं तेनु वृत्तात श्रीजिनमडनगणिकृत आरुगुणविवरणमां आ प्रकारे आपेछु ठे—

श्रीरैवतगिरि पासे आवेला कुबेरपु-
रमां देवजट्ट अने देविलानो पुत्र सोम-
जट्ट नामे ब्राह्मण निवास करतो हतो.
तेनी अंबिका नामनी स्त्री स्वजावथी दान-
प्रिय हती. तेने सिद्ध अने बुद्ध नामे
वे पुत्र थया हता. एकदाश्राद्धना दिवसे
मासोपवासी साधुने तेणे जक्तिजावथी
अने हर्षथी दान आप्युं. ते जोइ देह-
धारी माकण जेवी तेनी पाडोशण हाथ
उंचा करी उज्जी थइ, अने मोटा अवा-
जथी जेमतेम बकवा लागी, एटलामां
गृहांतरथी तेनी सासुपण आवी पहुँची,
अने पाडोशणनां तेवां वचनो सांजली
बहु उपर क्रोध करी सोमजट्टने ते बिना
कही दीधी; ल्यारे सोमजट्ट बोढ्यो के-
अरे पापणी ! आ तें शुं कर्युं ? हजु सुधी
कुलदेवतानी पूजा करी नथी, पिंडो जर्या
नथी, ब्राह्मण पण जमाड्या नथी, ते

પહેલાં તેં મુનિને દાન કેમ આપ્યું ? એમ
 કહી ઘરમાંથી કાઢી મૂકી તે પણ વે
 ઠોકરાને લઈ ઘરથી નીકળી ગામમાં
 કોઈ જગાએ સ્થાન ન મલવાથી નગર બ-
 હાર જતી હતી, તેવામાં થાકી ગયેલા
 ઠોકગર્ભે જલની માગણી કરી ત્યાંથી
 આગલ ચાલતા શીલના પ્રજાવથી સૂકું
 સરોવર જલથી જરેલું અને શુષ્ક આવો
 ફલયુક્ત થયેલો દીઠો જેટલામાં જલ
 અને ફલાદિકથી સુખી થયેલી તે, આં-
 ઘાની ઠાયામાં વેનથી વિસામો લેઢે, તેટ-
 લામાં તેની સાસુ ઘરની અંદર ગઈ તે
 દરમિયાન અવિકાના શીલના પ્રજાવથી
 તથા મુનિદાનના મહાત્મ્યથી શાસનદેવ-
 તાએ કરેલાં મુનિદાનસ્થાને આસનોને
 સોનાનાં અને અન્નકણોને મોતી થયેલા,
 તથા ઝોજનોમા જેવી હતી તેવી અગ્રશિ-
 खानે જોઈ ખુશ થયેલી તે પુત્રને કહેવા

लागी के हे वत्स ! गुणवती, सरल अने सती पतिव्रता वधूने तुं जलदी पाठी लइ आव. सोमजट्ट पण ते महात्म्य जोइ पश्चात्ताप करतो तेनी पाठल गयो. तेने आवतो जोइ डरथी कमकमाट करती अंबा पुत्रो सहित कुवामां पफी. जैनमुनिने आपेला दानना ध्यानमां तत्पर रहेली ते शुभ्र अध्यवसाये पंचत्व पामी आ फानी दुनियानो त्याग करी कोहंड विमानमां अंबिका नामे महर्द्धिक देवी थइ. लोकापवादथी करेलो सोमजट्ट पण कुवामां जंपलाइ पड्यो, अने तेज विमानमां ते देवीना वाहन तरीके सिंहरूपने धारण करनार देव थयो. इत्यादि श्राद्ध-निषेधना अनेक दाखलाओ जैनशास्त्रमां मौजुद ठे.

तथा जैन यशश्चंद्रकृत मुद्रितकुमुद-चंद्र नाटकग्रंथमां एक काव्य आपेलुं ठे. तेमां जणाववामां आव्युं ठे के “ एक

સ્થાનમાં વિચરતો અને જીવતો એવા પણ
 કોઈ માણસ મિત્રના આપેલા પિંડવડે
 તૃપ્તિ પામતો નથી, તેવું આપણે પ્રત્યક્ષ
 જોઈએ ઠીએ, ત્યારે જે લક્ષ્મણ ન આવે
 તેવા શરીરને ધારણ કરતો નિર્જીવ થયેલો
 મરીને ક્યા ગયો, તેનો આપણને પત્તો
 નથી, ઠતાં પિંડવડે કુતરાને જેમ તૃપ્ત
 કરવામા આવે તેવી રીતે જોલા લોકોથી
 તે પ્રિય સ્વજન પિરુદાનથી તૃપ્ત કરાય
 ઠે આ તે કેવો આશ્ચર્યજનક વિધિ ઠે
 તે જુવો—

॥ તત્કાવ્યં યથા ॥

एकस्थानचरोपि कोपि सुहृदा दत्तेन
 जीवन्नऽपि, प्रीतिं याति न पिंडकेन
 तदिदं प्रत्यक्षमालोक्यते ॥ जातः
 क्वाप्यऽपजीवितश्च किल यो विघ्न-
 ऽलक्ष्णां तनुं, मुग्धै श्वेव स तर्प्यते प्रिय-
 जनः पिंडेन कोऽयं विधिः ॥ १ ॥

પૂર્વોક્ત પ્રકારે જૈનશાસ્ત્રકારો એકે અવાજે આ વાવતને અમલમાં મૂકવાની ના પાડે છે. તોપણ ગતાનુગતિક પ્રવાહમાં તણાતા કેટલાએક અજ્ઞાન જૈનો, બ્રાહ્મણ અને વૈષ્ણવોના દેશાદેશી શ્રાદ્ધક્રિયાથી કાગડાંને નોતરે છે. તેમને ‘શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા’ એ નામનું એક નાનકડું પુસ્તક જે સરસ્વતી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં ઢપાઈને બહાર પડેલું છે તે વાંચવા હું ખાસ જલ્દામણ કરું છું, અને તેમાંથી કેટલીક વાવતને અહીં દાખલ કરું છું. એક કવિનું કહેવું છે કે—

॥ તથાહિ ॥

સ્વર્ગસ્થિતા યદા તૃપ્તિં, ગચ્છેયુસ્તત્ર
 દાનતઃ ॥ પ્રાસદસ્થોપરિસ્થાનામત્ર
 કસ્માન્ન દીયતે ॥ ૧ ॥ મૃતાનામપિ
 જન્તૂનાં, શ્રાદ્ધં ચેત્તૃત્તિકારણમ્ ॥ ગતા-
 નામિહ જન્તુનાં, વૃથા પાથેયકટપનમ્

“ स्वर्गमां वेठेला तमारा पितृश्रो
 अहीं दान देवार्थी तृप्त थइ जाय ठे तो
 माल उपर वेठेला माणसनी तृप्ति नीचे
 अनाज राखवार्थी केम नथी थती ? अने
 मरेलानी तृप्तिने माटे श्राद्ध होय तो
 जेना मातापिता परदेशमां जाय ठे तेने
 खरची मोकलवानी शी जरूर ठे ? तथा
 खावानुं रस्ता वास्ते जालु वधावबु ते पण
 व्यर्थ ठे अहीं आपणे त्या मोकलवाने
 बदले ब्राह्मणना पेटरूपी काकर्मा अनाज
 नाखी परदेशमां तेने पहुँचामी आपणु ”

कदापि एम कहेवामां आवेके जीवतां
 नथी पहुँचतु, पण मरी गया पठी पहुँ-
 चे ठे, तो जला विचार करो के ज्यारे
 जीवता दश हाथ दूर वेठेलाने नथी
 पहुँचतु तो मरेलाने केम पहुँचे ? केटली
 असजवीत बात ?

॥ कथा पहेली ॥

एक दिवस गुरु नानकजी हरद्वार गया हता. त्यां गंगाकिनारा उपर माणसो पोताना मरेला पितृजनुं तर्पण करता हता. नानकजीए पूब्युं जाइ! आ शुं करो ठो? लोकोए जवाब आप्यो के अमारा स्वर्ग-वासी पितृजने जल पहुँचाडीए ठीए. नानकजीए पूब्युं के तमारा पितृओ क्यां ठे? लोकोए कह्युं के पितृलोकमां. त्यारे नानकजीए गंगामां प्रवेश कीधो, अने पोते पण खोबेथी पाणी उमरुवा लाग्या. ज्यां लोकोनां कपडां पड्यां हतां त्यांसुधी पाणी उड्युं, त्यारे लोकोए कह्युं 'महाराज! शुं करो ठो? अमारां कपडां जींजाइ जाय ठे.' नानकजीए कह्युं 'अहींथी १०० माइल उपर मारुं खेतर ठे ते तापथी सुकाइ जाय ठे, तेने जल पहुँचाडुं बुं.' लोकोए पूब्युं आटले बधे दूर जल केम पहुँची शकशे?

त्यारे नानकजीए कह्युं, जे जग्यानी मने खबर ठे त्यां जो आ पाणी नहीं पहुँचे तो तमारा पितृओ के जेनो पत्तो नथी के पृथ्वीना क्या जागपर ठे, तेने तमे आरु तथा तर्पणथी अन्न जल केम पहुँचाकी शकशे ? वाचकवर्गे आ वाचत उपर बुद्धिपूर्वक विचार करवो

॥ कथा बीजी ॥

एक जाट हतो, तेनो पिता गुजरी गयो तेना मरी गया बाद तेना गोरमहाराजे शय्यादान, गोदान विगेरे अनेक प्रकारनां दानथी जाटने लुट्यो लुटवामां कोइ जातनी कचाश राखी नहीं, परतु जाटना घरमां एक उत्तम घोड़ी रु ५००० नी हती ते गोरमहाराजनी नजरे पकी अने घोड़ी जोइने गोरमहाराजनो जीव तलपापड थवा माड्यो के आ घोड़ी केवी रीते जाट पासेथी पन्हावाय ? गोरमहा-

राजने रात्रे निद्रा पण आवे नहि. एम
 करतां करतां वेत्रण दिवस नीकली गया.
 अंते एक युक्ति गोरने हाथ लागी. तेथी
 एक दिवस सवारना सात आठ वागे जा-
 टने घेर गोरमहाराज जइ पहोंच्या. जाटे
 आदरसत्कार करी महाराजने पूढ्युं, केम
 महाराज ! शी आझा ठे ? गोरमहाराजे
 लाग जोइ कहुं के दुनियामां दीकरा
 होय ते तमारी जेवाज होजो के जेणे
 वापने तार्यो. आजे सवारे ठ वागे जरा
 मारी आंखमां निद्रा हती, अने कांइक
 जागतो पण हतो, एटलामां जाणे तमारो
 पिता, जे कपमां विगेरे तमे मने आप्यां
 हतां ते पहेरीने मारी सामे हाथमां
 तमारो आपेलो हुको विगेरे लइने आवी
 उजो, अने मने कहेवा लाग्यो के 'मारा
 सुपात्र दीकराने कहो के तारा आवा प्रका-
 रना दानपुन्यथी तो हुं बहुज राजी थयो
 हुं, पण मारी घोमी विना हुं बहुज हेरान

थाजं तुं, वास्ते तमे आजने आज घो-
मीनु दान करावी लो, तो पठी मारा
जेवो पितृलोकमां कोइ सुखी नहि.'
त्यारे जाटे कह्युं के ' महाराज ! मारे
सरकारनो कर जरवानो ठे, तेथी आ
घोमी वेची तमने एक घोमी अपावी
दज ' ते सांजलीने तो गोरना मनमां जूत
जरायु के आ जाट तो लपसवा मांड्यो,
तेटलामां जाटनां कोइ सगा त्यां आवी
पहोंच्यां तेमणे ज्यारे आ बात सां-
जली त्यारे गोरनी तरफेण लइ जाटने
ठपको आपवा लाग्यां के वाह ! वाह !
वाप दुःखी थाय अने तुं एक घोमी
आपवाने आनाकानी करे । त्यारे वि-
चारो जाट जोंगो पड्यो अने ते वखते
तो घोडीनुं दान करी दीधु, पण विचार
करतो वेगो के आ गोरे नागरुदाइ क-
रीने घोडी तो लइ लीधी, हवे कर

केम चुकवाशे ? आ घोडीना पैसा करी
 तेमांशी वीजुं हलकुं घोसुं लइ गयो
 होत तो शुं मारो बाप नाराज थात ?
 आ वखते मारे केटलुं दुःख ठे के कर
 जरवानुं जरा मोसुं थाय तो बंदीखा-
 नामां जवुं पडे; एटली दया शुं मारा
 बापने न उपजत ? आवो जुलम बली
 होय ? जो मारो बाप खरेखरो दुःखी
 थतो होत तो मने आवीने स्वप्नमां केम
 न कह्युं ? आ तो कांश्क तमाशा जेवी
 वात लागे ठे. जाट काचो न हतो. तेणे
 एक एवी तदबीर रची के बीजे दिवसे
 सवारना पहोरमां गोरने घेर पहाँच्यो, अने
 बराडे बरामा पारुवा मांड्यो के 'जलदी
 करो, जलदी करो.' ल्यारे गोरे कह्युं 'केम
 जाइ ! बूमो पामो ठे ?' ल्यारे जाट बोळ्यो
 के जलदी करो. मारो बाप स्वर्गमां बहु
 बीमार ठे. तमो काले जे घोमी लइ

गया ते संवधमां आज मने स्वप्नमां
 आवी कहेवा लाग्यो के घोमी घणा दि-
 वसथी बांधेली होवाथी हुं जेवो तेना उ-
 पर स्वार थयो के तरत घोमीनी मस्तीथी
 हुं नीचे पकी गयो मारो पग तुटी गयो
 ठे में अहियां स्वर्गना वैद्यने वताव्यो तो
 वैद्यराजे कह्युं के गोरदेवताने घेर बोलावी,
 तेना पग उपर धगधगतो गरम लोखं-
 कनो सलीजं लगाववो जोइए, तो तारो
 पग साजो थइ जाय वास्ते गोरमहा-
 राज जलदी चालो सलीजं धगावी तै-
 यार करी आव्यो हुं हवे वीलकुल व-
 खत न करो मारा बापने दुःखी जो-
 इने मने आ वखत कांइ सुजतु नथी
 विचारा पुरोहितनां मोतीआं मरी गयां,
 पण जाट तो तेनो हाथ पकरी खेचवा
 मंकी पड्यो गोर तो मनमां निसासा
 मूकी पश्चात्तापमां पड्यो के आ घोडी

हुं क्यांथी लाव्यो ! तेणे मनमां जाणुं
 के आ तो जंगली जात ठे, गरम स-
 लीजं चांपी देशे; 'आ तो लेने गइ पुत
 तो खो बेठी खसम' एना जेवुं थयुं.
 ल्यारे गोरमहाराज उचर्या के 'अल्या,
 घेलो थइ गयो ठे. वली मारा पग उपर
 सलीजं चांपवाथी तारा पिताने ते कोइ
 दिवस आराम थतो हशे ? आवी जं-
 गली वातो शुं करे ठे ? ' ल्यारे जाट
 बोळ्यो के 'महाराज ! मानमां रहीने
 घोमी पाढी लावो, तमने घोमी आप-
 वाथी मारा पिताने घोडी पहुँची गइ
 एनी शी खात्री ? ज्यारे तमारा मनमां
 खात्री नथी तो पढी मारा मनमां खात्री
 क्यांथी थाय ? जो घोमी राखवी होय
 तो चालो मारी साथे अने तमारा पग
 उपर मने सलीजं चांपवा द्यो. जला, कंइ
 पगे लंगरुं थवानुं कोइने मन थाय ?

हरामनुं खावाने सर्वने मन थाय ' आ
 प्रमाणे कही जाट घोमी बोडी लाव्यो
 अने महाराजने गाळो देवा लाग्यो
 वळी कहेवा लाग्यो के महाराज ! क-
 लियुग आववा लाग्यो ठे, तेथी हरामनुं
 खावानुं बंध थवानो वखत आव्यो ठे
 वास्ते वाचकवर्गनु खास ध्यान खेचवानुं
 के आज तो दुनियामां ' मीठा मीठा
 गडपगरुप अने करुवा करुवा थूथू '
 एवो रिवाज पड्यो ठे वास्ते आंख उ-
 घाड्या विना चाले तेने खाडामा पड्या
 विना टुटको नथी वली नीचली क-
 थाथी साफ जणाशे के आज दुनि-
 यामां ढोंग सिवाय काइ जोवामां
 आवतुं नथी

॥ कथा त्रीजी ॥

एक मनुष्यनो पिता गुजरी गयो
 हता तेणे शय्यादान विगेरेनी क्रिया

करी, त्यारे ब्राह्मणोए कछुं के 'अमने
 जे आपशो ते तमारा पिताजीने पहुँ-
 चशे; तथा तमारा पिताजीने मिष्ट प-
 दार्थो घणाज प्रिय हता तेथी अमोने
 पण खुब मिष्टान्न खवडावो.' आथी तेणे
 पुरोहितने उत्तम उत्तम पदार्थो खवडाव-
 वानी गोठवण करी अने नोतरुं आप्युं.
 ज्यारे महाराजो जमवा बेठा त्यारे बि-
 चारा जोला यजमाने पोताना पिताने
 अफीणनुं बंधारण होवार्थी दश पंदर
 तोला अफीण पण मंगाव्युं हतुं अने ते
 पण महाराजने उत्तम पदार्थो साथे
 खावानी विनंति करी. त्यारे महाराजनां
 धोतीआं हाथमां रह्यां, अने जाण्युं के
 आना मनमां तो पोताना पिता जेगा
 अमने करवानो विचार ठे. आपणा तो
 बार वागी जाय. पठी गोरमहाराजे
 कछुं के 'जाइ ! जे खवातुं होय ते ख-

વાય ' યજમાને કહ્યું કે ' ક્યાં સ્વાસ્થ્ય
વાસ્તે છે? આ તો મારા પિતાને પહોંચા-
ડવા વાસ્તે છે ' ગોરે કહ્યું કે ' પહોંચતું
તો કાંઈ પણ નથી, પણ અમારો પેટ જર-
વાનો ઉપાય છે ' આ ઉપરથી વાચક-
વર્ગ સમજી શકશે કે શ્રાદ્ધથી આલસુ
બ્રાહ્મણોના પેટ જરવા સિવાય બીજું કાંઈ
પણ હોય તેમ લાગતું નથી

॥ મૃત શ્રાદ્ધ વિષે કેટલા-
એક સવાલ ॥

૧ કાગડા અને પિતૃર્જને શો સંબંધ
છે કે જેથી વિશેષ કરીને શ્રાદ્ધમાં કા-
ગડાને ઝોજન વાસ્તે બોલાવવામાં
આવે છે ? અને જો કાગડા ન આવે તો
શામાટે પિતૃર્જની અવગતિ માનવામાં
આવે છે ?

૨ ઘણે પેઢી સુધીજ શ્રાદ્ધ કરવાનો
રિવાજ છે ત્યારે પાંચમી પેઢીના પિતૃ-
ર્જની શી ગતિ થતી હશે ?

३ जे माणसो अपुत्र मरी जाय ते तेजने पोताना धर्मानुसार स्वर्ग मळे ते के नहीं ? केमके शुकदेवजी, ऋषिभूषण पोतामह, पंचशिखादि घणा ऋषिभूषण पोतानो विवाहज कयों नथी. ते लोकोनी हिंदु मतानुसार कइ गति थइ ते ?

४ पितृतेज कया शरीरथी ग्रहण करे ते ? जो कहो के स्थूल शरीरथी, तो मनुष्योने पितृतेज जोवामां केम नथी आवता ? जो कहो के सूक्ष्म शरीरथी ग्रहण करे ते, तो स्थूल पदार्थोंनुं सूक्ष्म शरीरथी ग्रहण करवुं बीलकुल असंभवित ते.

५ एक माणसने चार ठोकरा ते अने चारे ठोकरा जुदा जुदा शहरमां रहे ते अने चारे ठोकरा एकज दिवसे श्राद्ध करे ते, ता ते पितृ चारेनुं भोजन केवी रीते ग्रहण करी शके ते ?

૬ સ્ત્રીર્જને શ્રાદ્ધ કરવાનાં અધિકાર નથી, તો શ્રાદ્ધનું ઝોજન કરવાનો શો અધિકાર છે ?

૭ જીવની પોતાના કર્માનુસાર ગતિ થાય છે કે નહીં ? જો થાય છે તો મૃતક શ્રાદ્ધ કરવાનું શું ફલ ?

૮ જે જાતિર્જને શ્રાદ્ધનો અધિકાર નથી તેના પિતૃર્જે ઘીજાના પિતૃર્જનો ખોરાક મારફાન કરી પમાવી લઈ લાઈ જાય છે કે ઝૂંખ્યાજ પડ્યા રહે છે ? જો ઝૂંખ્યાજ પડ્યા રહે છે, તો તે વિચારાર્જના દિવસ કેમ કરી વ્યતીત થતા હશે ?

૯ જ્યારે જીવ શરીર ઠોઢે છે ત્યારે તેના પાઠલ દશ એકાદશ દ્વાદશ વિગેરે જે શ્રાદ્ધ કરવામાં આવે છે તેમાં પયસ દેવાથી એક વર્ષ સુધી તૃપ્ત રહે છે, તો વચમાં કર્ણાગતમાં પણ શ્રાદ્ધ કરવું એ વિચારા પિતૃર્જને ઘીમાર ફરવા વરોવર છે. જ્યારે

तेज बीमार यता हशे त्तारे तेने औषध
कोण आपतुं हशे ? अने वगर औष-
धीथी पितृ विचारा बीमार रहेता
हशे, कारणके अजीर्ण सर्व रोगनुं मूल
हे. इत्यादि ॥

प्रश्न ६१. साधु साध्वीज 'वर्त्तमान
योग' कहे हे तेनुं शुं तात्पर्य हे ?

उत्तर. आयुष्यनो विश्वास नथी अने
कार्योमां घणा अंतराय आवी पने हे,
माटे साधुज वर्त्तमान योगथी व्यवहार
चलावे हे.

॥ तथाहि ॥

आजस्स न विसासो, कज्जस्स व-
हुणि अंतरायाणि ॥ तम्हा साहूणं
वट्ठमाणजोगेण ववहारो ॥ १ ॥

प्रश्न ६२. त्रण अक्षरनुं नाम हे ते-
मांथी प्रथम अक्षरने बाद करतां जल-
धिमां रहेल अदृश्य पदार्थनुं नाम थाय

ઠે, મધ્યનો વર્ણ અલગ કરતાં પૃથ્વીમાં
 વર્ણનીય વ્રતનુ નામ નીકલે ઠે અને અ-
 ત્યાદરને હીન કરતાં શરીરને કંપાવના-
 રનુ નામ પ્રગટે ઠે, તે ત્રણ અદ્ધરના ના-
 મવાલા તીર્થપતિને હુનમન કરું તુ એવી
 રીતે સમસ્યાકાર કહે ઠે તે તીર્થકર
 કયા સમજવા ?

॥ સમસ્યાકાવ્યં યથા ॥

આદ્યેન હીનં જલધાવદ્દટ્ટં,
 મધ્યન હીનં જીવિ વર્ણનીયમ્ ॥
 અંતેન હીનં ધુનુતે શરીરં,
 તન્નામક તીર્થપતિં નમામિ ॥૧॥

ઉત્તર ‘શીતલ’ એ ત્રણ અદ્ધરમાથી
 પ્રથમ અદ્ધર વાદ કરતાં ‘ તલ ’ રહે
 ઠે, તે સમુદ્રમાં અદ્દશ્ય ઠે મધ્ય વર્ણ ર-
 હિત કરતા ‘ શીલ ’ રહે ઠે, તે પૃથ્વીમાં
 પ્રશસનીય ઠે. અંત્યાદર વર્જવાથી શીત

रहे थे, ते शरीरने कंपावी नाखे थे. ते
त्रण अक्षरना नामवाला श्रीशीतलनाथ
स्वामी समजवा. तेमने समस्याकारक
नमस्कार करे थे.

प्रश्न ६३. तीर्थयात्रामां सूतक लागे
के नहीं ?

उत्तर. तीर्थयात्रामां सूतक न लागे.

॥ यतः श्रीआचारदिनकरे ॥

स्वकुले तीर्थमध्ये च, तथावश्ये व-
त्तादपि ॥ षष्ठी पूजनकाले च, गण-
येन्नैव सूतकम् ॥ १ ॥

प्रश्न ६४. अति क्षुधातुर, तृषातुर
अने थाकेला मनुष्ये तत्काल जल पीवुं
के नहीं ?

उत्तर. अत्यंत झूख, तरस अने श्रमवा-
लाए एकदम पाणी न पीवुं, कारणके
तेम करवाथी साते धातुर्ज कोपायमान

थाय ठे, अने वात, पित्त, श्लेष्मादि दोषो
उत्पन्न थाय ठे

॥ यदुक्तं कुवलयमालायाम् ॥

यत्किल दुःसहृषाद्बुधापरिश्रम-
ज्जाजिनाऽपि देहिना तत्क्षणं पयो न
पेयमिति । यस्मादेते सप्तापि धातवः
प्रकुप्यन्ति वातपित्तश्लेष्मादयो दोषा
उत्पद्यन्ते ॥

प्रश्न ६५ जूत, पिशाच अने राक्षसो
कवळ आहार करे के नही ?

उत्तर जूत पिशाचादि कवळ आ-
हार करता नथी, पण बालकोना जेवी
क्रीडा करे ठे अने चक्षण करता होय
तेवी माया देखाडे ठे

॥ तदुक्तं कुवलयमालायाम् ॥

गौतमेन पृष्टं जगवन् किमु पि-
शाचा राक्षसाश्च कावलिकमाहारं

कुर्वेति किं वा न ? जगवता आ-
ज्ञप्तं गौतम ! न कुर्वेति प्रकृत्या व्यं-
तरा अमी बाळा इव क्रीमां कुर्वेति
महामांसं युक्तमिति मायां दर्शयति ॥

उपरना लेखणी सिद्ध थाय ठे के देवता
देवीजनी आगल तेमने तृप्त करवा अ-
ज्ञानीज पशुपक्षीजनों वध करे ठे ते
फजुल ठे अने निरपराधी प्राणीजने
मारवाणी केवल घातकीपणुंज तेज करे ठे;
कारणके केवल आहारी न होवाणी देवता
देवीने कांइ लाज नथी. तेम जे इरादाथी
वध करवामां आवे ठे ते इरादो बर न आव-
वाथी वध करनारने पण कांइ फायदो नथी.
फक्त विचारां सुंगां प्राणीनो वचमां घाट
घसाइ जाय ठे. ते विचारां करगरी पो-
कार करे ठे, पण तेमनी दाद कोण सां-
चले ठे ? जीवदया प्रतिपालक विरुदने
धारण करनारा हिंदु राजाजण ज्यारे ते-

મની દાદ ન સાજલી અને પોતાના પ-
વિત્ર વિરુદ્ધને વઢો લગાડ્યો ત્યારે અમે-
રીકન રાજ્યમાં તેમની અરજી પસાર
થઈ અને તેમને અદલ ન્યાય મળ્યો તે
આવી રીતે—

॥ જીવદયાની खरी લાગણીથી
રાજસન્નામાં રજુ થયેલી પ-
ક્ષીર્ણની અરજી. જૈન-
પત્ર તા. ૨૨ મી
એપ્રિલ સને
૧૯૦૬ ડા-
રથી ॥

“ અમેરીકાના મેસેચુસેટ્સ નામના
રાજ્યની રાજસન્નામાં પક્ષીર્ણના રક્ષણ
માટે જાણે પક્ષીર્ણ પોતેજ કરગરીને વિ-
નતિ કરતા હોય ઈવી ઢવમાં ત્યાના
વના સન્નાસદ મી જ્યોર્જહોરે અરજી

રજુ કરી હતી. જે સાંઝલી રાજસન્નામાં પક્ષીઝને નહીં મારવાનો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ અરજી લાગણીવાલી તથા વાંચવાલાયક હોવાથી જેમની તેમ નીચે આપીએ ઢીએ.

માસેચુસેટ્સ રાજ્યની રાજસન્નાના અધ્યક્ષ અને સન્નાસદો,

આ રાજ્યના મધુર ગાયન ગાનારાં પક્ષીઝની તમો નામદારની હજુરમાં નમ્ર અરજી છે કે તમો અમારા વિષે જે જાણો છો તે કરતાં અમો તમારા વિષે થોડું જાણતા નથી. તમો જ્ઞાતા છો અને ગરીબ, બીમાર અને જૂઝ્યા માણસો તેમજ બુલા, લંગડા અને વેહેરાઝ માટે તમે બાંધેલાં મકાનોનાં ઢાપરા ઉપર અમે નાંચીએ ઢીએ તથા ઘરોની બારીઝમાંથી જોડેએ ઢીએ. અમે જામમાં માલા બાંધ્યા છે અને તમારાં બાલવચ્ચાં તથા ગરીબો

माटेना वागवगीचाउंमां अमे घणां घणां
 गायनो गायं ठे देशना मोटा जागमां
 अमे सूर्यनो प्रकाश पडे त्यांसुधी उडीए
 ठीए जेम तमे अमेरीकाना ठो तेम अमे
 पण अमेरीकनजठीए तमारी माफक अ-
 मारामांनां केटलांक पद्दीउं पण समुद्र
 उलंगीने अत्रे आव्या ठे घणां खरां
 तो लांबो वसवाट करीने अत्रेज रह्यां
 ठे, अने तमारा बडवाउंने अमारामांनां
 घणां खरांउंए पहेलो आवकार आप्यो
 हतो, एटलुंज नहीं पण अमारां माता-
 पिताए तमारां मातापिताने खुश करवा
 वन्यु तेटलुं कर्यु हतु आपनी हजुरमां
 एक खेदजनक वात निवेदन करवानी
 ठे के वगर विचारना अनारुी लोको अ-
 मारो नाश करवानी तजवीज करे ठे
 अमारा पीठां सुंदर होवा माटेज तेउं
 अमोने मारी नाखे ठे सौजाग्यवतीउं

अने प्यारी ठोकरीजं जे अमारा उत्तम मित्रो ठे तेज अमारा सहोदरने . मारी नाखे ठे, ने तेम करी तेमनां सुंदर पीठां टोपीजंमां नाखे ठे. कोइ वखत मोजशो-खने खातर अमोने मारी नाखे ठे. निर्दय ठोकराजं अमारो मालो लुंटी जाय ठे. अमारी जगो जाणे आकाशमांज न होय तेम बंडुको अने जालथी अमोने नसामे ठे. आवी स्थिति चालु रहेशे तो तो पक्षीजंनी जड मूलथी नीकली जशे. जे देशो पक्षीजंथी जरपूर हता ते आजे उजरु थया ठे. इटालीमांथी बुल-बुलनो सदंतर नाश थयो ठे, माटे अ-मने कमोते मारी नाखवामां आवे ठे ते-मांथी बचावशो. तमे कायदो कयों ठे के पक्षीने मारवुं नहीं, तेम इमांनो नाश करवो नहीं. तेवोज बीजो कायदो करशो के कोइए अमारां पीठां पहेरवां

नहीं तमारी ठोकरीजं पीठां विना सुं-
 दरज ठे जो तमे ते कायदो करशो तो
 तेनो वदलो वाळवानु अमे जाणीए
 ठीए तमारा ठोकराजंए स्वच्छ केम र-
 हेवु ते शीखवीशुं सलाहसंपथी केम
 रहेवु ते अमे अमारा दाखलाथी देखा-
 नीशुं अमे एवा सुंदर माला बाधीशु
 के जे जोवानु तमोने मन थाय तमारा
 बागवगीचामा अने फुलवाडीजंमा खे-
 लशु तेमनां फलोने कीराना उपद्रवथी
 वचावीशु वसत तथा ग्रीष्मरुतुने अ-
 मारा मधुर गायनवडे मनोहर वनावीशुं
 जुन मासमां तमो फरवा नीकलशो त्वारे
 तमारी पाठल उडी दिवसने खुशनुमा
 वनावीशुं संध्याकाले थाकीने घेर आ-
 वशो त्वारे चकलीजं तमोने जणावशे के
 अमे केटला वधा आचारी ठीए ? रा-
 त्रिए पण गायन करी तमोने रीऊवीशुं

अमे सहीसलामत थवाथी बीजां
पह्नीज पण आ राज्यमां आवीने आ-
श्रय लेशे. ”

तेमज चालता वर्षेनी पशुप्रेमीजनी
वजार लंडनमां ता. २८-२९-३० नवेम्बरे
जराइ हती. आ मंमलीनो हेतु शोध-
खोल माटे थती पशुहिंसा अटकाववानो
ठे. आ वजारमां ड्युको, लॉर्ड, काउन्टो
तथा तेमनी उमराव पलीज विगेरेनी
संख्या १२५ थी वधारे हती. वजार
जोवा जवानी फी रु. १० हती. वजारमां
कोइ उमराव स्त्रीजए गावानो तो कोइए
बीजा प्रकारनो, एम जाग जजव्यो
हतो. लेनी ब्लोमफीटर तथा बेरोनेट
बारनेकोए पुष्पो वेचवानो विजाग सा-
चव्यो हतो. आवा खानदान कुटुंबनां
मनुष्यो खरा उत्साहथी जाग ले त्यारे
गरीब माणसो उपर केटली बधी असर

થાય તેનો તો વિચારજ કરવો વસ ઠે
થયેલી મોટી રકમની ઉપજ જનાવરોના
હકના રક્ષણ માટે લઘુત્ત્વ ચલાવનાર
મંરુલીઝને તેજુએ અર્પણ કરી હતી

આવી રીતે વિદેશી રાજ્યોમાં જ્યારે
પ્રાણીરક્ષણના ઉપાયો યોજવામાં આવે છે,
ત્યારે આર્ય મહારાજાજી શિકારે ચઢીને
અને નવરાત્રના પવિત્ર દિવસોમાં તેમજ
દશેરાની સ્વારી ચઢાવીને પાડા અને
ગરીબ ઘેટા, ઘકરા આદિ મુંગા પ્રાણી-
ઝની કતલ ચલાવે છે એ કેટલું વધું શો-
ચનીય છે !

અહીં ઉપયોગી હોવાથી ધી ઇન્ડિ-
યન એડવરટાઇઝર તા ૨૨ મી સપ્ટે-
મ્બર સને ૧૯૦૬ ના પત્રમાં આવેલો
'દેશી રાજ્યો ને દશેરાના પવિત્ર તહેવાર'
એ મથાલાવાલો લેખ રજુ કરીર ઠીએ

“ હિંદુ લોકોમાં દશેરાના દિવસને

રમો ધર્મઃ' એ સૂત્ર કેવી રીતે આર્યધર્મમાં ઉત્કૃષ્ટ પદ પામ્યું ? કેટલાએક જોલા અંધશ્રદ્ધાલુ મનુષ્યો કહે છે કે માતાનું કરોતું છે, તેમ નહીં કરીએ તો માતાને કુહું પરુશે. અરે ! જે માતાને તમે મહાદયાલુ, જત્તવત્સલ, આશ્વી સૃષ્ટિની જનેતારૂપ માનો છો તે પોતાના એક બાલકના રુધિરપાનથી સંતુષ્ટ થશે ? તમે તે માતાને, તમારા ધર્મને ને આશ્વા આર્યાવર્ત્તને આવા દુષ્ટ કર્મથી કલંક લગાડો છો.

કેટલાંક રાજ્યોમાં જૈન કોન્ફરન્સની વચ્ચતો વચ્ચતની અરજીઓ આવા દુષ્ટ રિવાજો વંધ થયેલા છે, ત્યાં શું દેવદેવીને અસંતુષ્ટ થઈ તેમને આફતોમાં ગરક કરેલ છે ? બીલકુલ નહીં.

આવાં નિરપરાધી મુંગાં ઉપયોગી પ્રા-

णीजने विना कारणे मारी नाखवाना रिवा-
जथी राजामहाराजाने गौब्राह्मण प्रतिपाल
निराश्रिताधार, प्रजापालक, न्याय दया
हमावान् विगेरे इटकावो आर्यतनुजो
मारफते माताए मोकदया हशे ? आगल
शु आवा रिवाज हता ? पुराणो तपासतां
आवा दाखला कोइ मली आवता नथी.
पशुवध ए शास्त्रीति नथी अमे राजा
महाराजाजने विनंति करीशु केहिडुजना
तहेवारोना दिवसे पशुवध करवानी सलाह
आपनार शास्त्री पासे आर्यमाता तरफथी
मलेला इटकावोनो अर्थ करावो

हिडु राजाज एकदम आ रिवाजने
देशवटो आपी मुगा अवाचक प्राणीजना
जीव जगारी, सनातन आर्यधर्मनी रक्षा
करशेज एवु धारी अमने आ प्रसगे आ
लखवानी जरूर जणाइ ठे

प्रश्न ६६ उपरना लेखो सिवाय कोइ

શાસ્ત્રીય પુરાવો એવો છે કે જેથી આ ઘાત-
કીપણાનો હુદ્દા રિવાજ નાબુદ થાય ?

ઉત્તર. શ્રીયોગશાસ્ત્રમાં એવું ફરમાન
છે કે વિઘ્નની શાંતિને માટે કરેલી હિંસા
પણ નિશ્ચયથી શાંતિ ન કરતાં ઝલટી
વિઘ્નને વાસ્તે થાય છે, તેમ કુલનો નાશ
કરનારી થાય છે.

॥ તથાહિ ॥

હિંસા વિઘ્નાય જાયેત, વિઘ્નશાંત્યૈ
કૃતાઽપિ હિ ॥ કુલાચારધિયાપ્યેષા,
કૃતા કુલવિનાશિની ॥ ૧ ॥

આ શ્લોકના આધારે વડોદરાના સદ્-
ગૃહસ્થોએ ગાયકવાડ સરકારને અરજી
ગુજારતાં તે નામદાર સયાજીરાવ ગાયક-
વાડે દશેરાના દિવસે થતો પાકાનો વધ
બંધ કર્યો છે, તે બદલ તેમને મોટું માન
ઘટે છે; પરંતુ હજુ તે નામદારના રાજ્યમાં
ઘેટાં બકરાંનો વધ ચાલુ રહેલો છે, તે

आवा सुधरेला राज्यकर्त्ताने लज्जास्पद
 ठे अमे आशा राखीए ठीए के तेउं
 अयोग्य कुलपरपराने न बलगी रहेतां
 जलदीज आ पामर पशुर्जने निरर्थक
 मरता वचावी तेमनो आशीर्वाद लेशे
 आ प्रसंगे धरमपुरना राजा प्रमुख जे जे
 राजा महाराजाए दशोराने दिने थतो पशु-
 वध अटकाव्यो ठे तेमने धन्यवाद घटे ठे;
 अने जे जे राज्योमां अंध परंपरा चालती
 होय त्यानां सत्ताधीशोए “ आत्मवत्सर्व-
 भूतानि, य पश्यति स पश्यति ” ए पुराण
 वाक्यार्थनुं मनन करी सर्व जीवो तरफ
 आत्मवत् नजर करी खरेखर देखता थ-
 बु जरूरनु ठे

प्रश्न ६९ शिकारथी मार्या जतां हर-
 णो तरफनो पोकार कोइ शास्त्रमा उठा-
 वेलो ठे ?

उत्तर “ हिंसादि अष्टक ” नामना

अंथमां हरणोना वचाव माटे हरणो पोते-
 ज जाणे पोकार करी निवेदन करता
 होय तेम एक कवि तेमना शब्दोमां क-
 हे ठे के ' अमे जन्मवननो त्याग कर्यो,
 तृणना अंकुरावाली माता जेवी वहाली
 स्थली मूकी दीधी, विसामाना हेतुचूत
 बंधु जेवां वृद्धोनी गणना न करी, बाल-
 वच्चांना वियोगदुःखथी विधुरीत थचेली
 हरणीने अर्ध मार्गे मूकी, तोपण अमारी
 पदपंक्तिने ढूढता आ निर्दय शिकारीओ
 अमने ठोडता नथी. '

॥ तदुक्तं हरिणाष्टके ॥

त्यक्तं जन्मवनं तृणांकुरवती मा-
 तव मुक्ता स्थली, विश्रामस्थितिहेत-
 वो न गणिता बंधूपमाः पादपाः ॥
 बालापत्यवियोगदुःखविधुरा मुक्ता-
 मार्गे मृगी, मार्गंतः पदवीं तथा-
 प्यकरुणा व्याधा न मुंचंत्यऽमी ॥१॥

उपरना काव्यमां दर्शाव्या मुजब क-
 रगरीने पोकार करतां पशुओनी दाद न
 सुणतां केटलाएक राजा महाराजाओ
 निरपराधी पशुपक्षीओनो शिकार करी
 मोटी शौर्यतानो दावो करे ठे, अने सि-
 हनो शिकार कयों एटले तो जाणे शौर्य-
 तानो अवधिज आवी गयो एम माने ठे
 ते शिकारी महाराजा आदि घातकी पुरु-
 पोने हु दयार्द्र चित्ते तेमना हित माटे क-
 हीश के तेमणे खरा क्षत्रीत्वनु दिगूदर्श-
 न करवा त्रिष्टु वासुदेवना दाखलारूपी
 दर्पणमां अबलोकन करवु, कारणके ते-
 णे सापराधी सिंहने विदारण कयों हतो,
 तोपण आजकालना शिकारी राजा बाद-
 शाहोनी जेम चारे तरफथी रोकनीने के
 कोलाहल करीने के गाजरो वनावीने के
 गफलतमा राखीने मायों न हतो तेनुं
 वृत्तांत श्रीजिनवद्वजसूरिकृत ' डुरिय-

रयसमीर ' प्राकृत काव्यनी श्रीसमयसुं-
 दर उपाध्यायकृत वृत्तिमां आपेळुं ठे. ते
 आ प्रमाणे—

एकदा शालिह्वेत्रना रक्षकोलुं जहण
 करी एक मोटो सिंह देशने उपद्रव क-
 रतो हतो. ते अपराधी सिंहने शिक्षा
 करवा रथारूढ थइ त्रिपृष्ठ वासुदेव अने
 तेमना जाइ बाढ्यावस्थामां सिंहगुफाछा-
 र पासे जइ पहुँच्या, त्यारे सिंह सामो
 थयो. तेने जोइ न्यायवंत त्रिपृष्ठे विचार
 कयों के आ सिंह वाहन विनानो ठे, ते-
 नी सामे हुं वाहनारूढ थइ जइश ते के-
 वुं अयोग्य गणाशे ! एस विचारी तेणे
 वाहन ढोडी दीधुं. त्यार बाद वली तेणे
 विचार कयों के आ सिंहनी पासे कोइ पण
 जातिनुं हथियार नथी, ठतां हुं हथियार
 लइ तेनी सन्मुख जाउं हुं ते केवो नि-
 र्लज्ज हुं ! आ ते शुं न्याययुक्त कहेवाय ?
 तेम विचारी पोतानां शस्त्रो भूकी दीधां

अने सिंह जेग पराक्रमथी ते सिंहना
सामो चाद्यों तेने आवतो जोइ सिंह
तो ताजुवी पामी गयो के ' प्रथमतो जे
कोइ मने मारवा आवता ते फोज सहित
सज्जा थइ आवता ते पण वची गया न-
थी, तो आ वली कोण अजिमानी हथि-
यार रहित मारी सामे आवे ठे ? एने
हुं अजिमाननुं फल चखाकु' एवा इरा-
दाथी जेवो ते त्रिष्टु जपर तलप मारवा
गयो तेवोज त्रिष्टु तेना वन्ने होठ पक-
की तेने कठगत प्राण कयों ल्यारे ते सि-
ह खेदयुक्त चित्ते कपवा लाग्यो ते वख-
ते गौतमस्वामीनो जीव जे तेमनो सार-
थी हतो तेणे कहुं—'हे मृगपति ! तुं
चिता करीश नहीं के मने एक हलका
मनुष्यमात्रे मारी नाख्यो जेम तुं पशुप-
ति सिंह ठे, तेम आ पण नरपति सिंह
ठे ' आ उपरथी हालमां वाघनो शिका-

ર કરી વીરતાનું અન્નિમાન ધરાવનારા
પ્રજાપાલક મહારાજાઓ કેટલા ન્યાયી
અને શૂરા છે તે સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે.

પ્રશ્ન ૬૮. કોઈ રાજા શહેનશાહે ધ-
નુષ્યવાણનો ઝંગ કરી શિકારનો ત્યાગ
કર્યો હોય તેવા દાખલા છે ?

ઉત્તર. શ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વરજીએ
આપેલા વૉધથી હિંદના શિરતાજ નેક-
નામદાર અકબર બાદશાહે શિકારનો
ત્યાગ કરી આગ્રાથી અજમેર સુધી પ્ર-
તિકોશને અંતરે મિનારા ઉપર હરણનાં
શીંગડાં ચઢાવી શિકારનો ત્યાગ ડુનિ-
યામાં જાહેર કીધો હતો. इत्यादि अ-
नेक दाखला मौजूद છે. तथापि अहीं
उपयोगी होवाची काव्यमालामां सु-
द्धित थयेલી तिलकमंजरीनी प्रस्ताव-
नामां आपेलो धनपाल पंडित અને जो-
ज राजानो दाखलो सविस्तरपणे आ-
पीशुं तो ते अप्रासंगिक नहीं गणाय.

एकदा मुज राजाए जेने 'साक्षात्
 'सरस्वती' नो इट्काव आपेलो ठे एवा
 धनपाल पडितने शिकारे चढेला भोज
 राजाए पूछुं के 'हे धनपाल ! आ ह-
 रणो आकाशमा कूदे ठे, अने मुकरो
 जमीन खोदे ठे, तेनु शु कारण हशे ?'
 त्त्यारे धनपाले कह्युं के ' हे देव ! तमारां
 शस्त्रोष्ठी चकित थयेला तेउ पोतपो-
 तानी जातिनो आश्रय लेवा तेम करे ठे
 हरणो चंद्रना चिह्नरूप हरणनु शरण
 चाहे ठे, अने सूवरो वराह अवतारनो
 आश्रय लेवा चाहे ठे ' त्त्यारवाद रा-
 जाए बाणबडे मृगने विंध्या पठी तेनुं
 वर्णन करवा धनपाल तरफ जोयु, त्त्यारे
 धनपाल बोळ्यो के 'हे राजन् ! अही
 थयेलुं तमारां पराक्रम पातालमां पम्नो.
 आ तो कुनीति ठे के अशरण अने
 निर्दोष एवो दुर्वल प्राणी बलवानथी

हणाय ठे. हा ! हा ! महाकष्टनो विषय
 ठे के राजा विनानुं जगत् थइ पड्युं. '
 आ प्रकारना तेना तिरस्कारथी क्रोध
 पामेलो राजा वोढ्यो के 'आम शामाटे
 कहो ठो ?' त्यारे धनपाले कह्युं के 'गमे
 तेवा वैरी होय तोपण प्राणांते मुखमां
 तृण ग्रहण करवाथी मार्या विना मूकी
 देवामां आवे ठे, अने आ निर-
 पराधी प्राणीज तो हमेशां तृण जक्षण
 करे ठे, वास्ते तेमने केम मराय ?' आ
 प्रकारे धनपाले कह्युं त्यारे अत्यंत उ-
 त्पन्न थयेली दयावडे ते राजाए धनुष्य-
 वाणनो जंग करवापूर्वक जीवितव्य
 सुधी शिकारनो त्याग कयौं.

अहीं प्रसंगोपात यझमां मार्या जतां
 पशुओना बचाव माटे ते कविवरे राजा-
 ने करेलो बोध दर्शावीए ठीए. शिकार-
 नो त्याग करी घर तरफ पाठा फरतां

यह्मंरुपमां यज्ञने थांजले वांधेला वक-
रानी दयाजनक वाणी सांजलीने राजाए
धनपालने पूव्यु के 'आ वकरो शुं कहे-
ठे ?' आ प्रकारे पूठवाथी वनपादे कह्युं
के सांजलो-आ वकरो कहे ठे के 'हे य-
ज्ञ करनार ! हुं स्वर्गना उपजोग माटे
तृष्णातुर नथी अने मे स्वर्ग माटे तारी
प्रार्थना पण करी नथी, हुं तो तृण जह
एवडे सतत संतुष्ट हुं वास्ते अरे लाय-
क नर ! मारा उपर आवो जुलम गुजा-
रवो तने युक्त नथी वली जो यह्मा
तारा मारेलां प्राणीओ निश्चे स्वर्गमा जाय
ठे तो तुं तारा मावाप अने पुत्र वंधुओने
होमीने तेमने देवलोकमां मोकलवा य-
ज्ञ केम करतो नथी ?' हे नरेंद्र ! आ प्र-
कारे आ वकरो पोकर करे ठे आवा ध-
नपालनां दयाजनक वचन सांजली कम-
कमी उठेला राजाए 'आ ते शो जुलम ?'

એમ કહી ફરી બોલવાની પ્રેરણા કરી.
 ત્યારે તે બોલ્યો કે “આવી રીતે યજ્ઞમાં
 યજ્ઞિય પશુ બાંધવાનો આંત્રલો ઊત્તો ક-
 રી, પશુના મુખમાં જવ ઝરી, નિર્દયપણે
 કોળીઓના પ્રહારથી રીવાવી રીવાવીને
 મારી નાખી, તેમના લોહીથી કાદવ
 કરી, આવા ક્રૂરપણાથી જો સ્વર્ગમાં
 જવાતું હોય તો નરકમાં શાથી જવાય ?
 અને કોણ જશે ? માટે એનો સ્વરો અર્થ
 તો આ પ્રકારનો છે કે સત્યરૂપી યજ્ઞ-
 સ્થંજ, તપરૂપી અગ્નિ, કર્મરૂપી કાષ્ઠ
 અને અહિંસારૂપી આહુતિ આપવી. આ પ્ર-
 કારનો યજ્ઞ કરવો તે સત્પુરુષોને અન્નિમત
 છે. શ્યાદિ શુકસંવાદમાં કહેલાં વચનો
 રાજા આગલ બોલતાં અને હિંસાશાસ્ત્રના
 ઉપદેશક હિંસક સ્વચ્છાવવાલાઈ બ્રાહ્મ-
 ãરૂપે રાક્ષસો છે, એમ ઠસાવતાં તે ધનપાલે
 ઝોજરાજાને અર્હત્ ધર્મનો અન્નિલાષી
 બનાવ્યો.

॥ तथाहि ॥

किं कारणं नु धनपाल मृगा यदेते,
व्योमोत्पतन्ति विलिखन्ति शुवं
वराहाः ॥

देव त्वदस्त्रचकिताः श्रयितुं स्वजा-
तिमेके मृगाङ्कमृगमादिवराहम-
न्ये ॥ १ ॥

राज्ञा वाणेन मृगे विद्धे सति तद्ध-
र्णनाय विलोकितमुखो धनपालः प्राह ॥

रसातलं यातु तवात्र पौरुषं,

कुनीतिरेषाऽशरणो ह्यदोषवान् ॥

निहन्यते यद्वलिनापि दुर्वलो,

इहा महाकष्टमराजकं जगत् ॥१॥

इति तन्निर्जर्त्सनात्कुञ्जो नृप किमे-

तत् ? इत्यजिदधानः--

वैरिणोपि हि मुच्यते, प्राणते

तृणजदणात् ॥ तृणादाराः सदैवैते,
हन्यन्ते पशवः कथम् ॥ ३ ॥

इत्युच्ये. अतोऽद्भुतसंजातकृपेण नृ-
पेण धनुर्बाणजंगमङ्गीकृत्याजीवितान्तं
संन्यस्तमृगयाव्यसनेन पुरं प्रत्यागच्छता
तत्र यज्ञमंरुपे यज्ञस्तंजनियन्त्रितच्छा-
गस्य दीनां गिरमाकर्ण्य किं पशुरसौ
व्याहरति ? इत्यादिष्टः स धनपालः ।
अवधेहि इति प्राह

नाहं स्वर्गफलोपन्नोगतृषितो
नान्यार्थितस्त्वं मया, संतुष्टस्तृणज-
दणेन सततं साधो न युक्तं तव ॥
स्वर्गं यांति यदि त्वया विनिहता
यज्ञे ध्रुवं प्राणिनो, यज्ञं किं न क-
रोषि मातृपितृभिः पत्रैस्तथा बा-
न्धवैः ॥ ४ ॥

इति तद्वाक्यानन्तरं राज्ञा किमेतत्,
इति न्यूयोऽजियुक्तः ॥

यूपं कृत्वा पशून् दत्त्वा, कृत्वा रु-
धिरकर्दमम् ॥ यद्येवं गम्यते स्वर्गे,
नरके केन गम्यते ॥ ५ ॥ सत्यं यूपं
तपो ह्यग्निः, कर्माणि समिधो मम ॥
अहिंसामाहुतिं दद्यादेव यज्ञः सतां
मत ॥ ६ ॥

इत्यादीनि शुकसवादोदितानि वचांसि
नरैर्यस्य पुरतः पठन् हिंसाशास्त्रोपदे-
शिनो हिंसकप्रकृतीन्ब्रह्माणरूपेण राक्षसां
स्ताञ्छापयन्नृपमार्हद्भर्माजिमुखं चकार ।

प्रश्न ६९ डुढको एम कहे ठे के जे
घरमार्थी एक दिन आहार लीधो होय
ते घरमां बीजे दिन साधु जिह्वा माटे
जाय तो तेने नित्यपिंडनो दोष खागे,
आ प्रकारे नित्यपिंडनो अर्थ करे ठे ते
वीक ठे के केम ?

उत्तर. हुंढकोनो ए कद्विपत अर्थ दु-
रस्त नथी; कारणके नियागनो अर्थ
नियत थाय ठे अने ते तो ज्यारे आद-
रथी कोइ निमंत्रणा करे के 'हे जगवन्!
तमारे मारा उपर प्रतिदिन अनुग्रह क-
रवो.' आ प्रकारनी निमंत्रणा अंगीकार
करी तेम करे त्यारे साधुने नित्यपिंरुनो
दोष लागे ठे; परंतु स्वाभाविक जेने
प्रतिदिन जिज्ञा मले ठे तेने आ दोष
लागु परतो नथी.

॥ तथोक्तं श्रीदशवैकालिकचूर्णौ ॥

नियागं नाम निययंति वुत्तं सं-
जवइ तं तु यदा आयरेण आमं-
तियो जवइ जहा जयवं तुझेहिं मम
दिणे दिणे अणुगहो कायबो तदा
तस्स अप्पुवगहं तस्स नियागं ज-

ચઈ ન તું જસ્સ અહાજાવેણ દિણે
દિણે ત્રિકા લજઈત્તિ ॥

સારાશ કે હુંઢકો જેમ એક દિન
વર્જી વીજે દિન તેજ ઘરમાં ત્રિકા લેવા
જાય છે તેમ કરવાથી સદોષ આહારનો
સજવ છે, પરતુ કેટલાએક દિન લાગત
અને કેટલાએક દિન વર્જી જવામાં
આવે તો સદોષનો સજવ નથી

પ્રશ્ન ૭૦. દેવલોકમાં કીની, કુંથુ,
માલી, મચ્છરાદિ કુદ્ર જીવો છે
કે નહીં ?

ઉત્તર દેવલોકમાં તુચ્છ જીવો નથી,
કારણકે પંચેન્દ્રિય અને એકેન્દ્રિય જીવો
ત્રિજીવનમાં છે, પણ વિકલ્પેન્દ્રિય જીવો
તો ફક્ત તિર્થા લોકમાંજ છે એકેન્દ્રિય
જીવોમાં પણ પૃથ્વી, પાણી અને વન-
સ્પતિ ચાર દેવલોક અને સાત પૃથ્વીમાં
છે તેમાં વહી પૃથ્વી તો યાત્રત્ સિદ્ધ-

શિલા સુધી છે અને બાદર અગ્નિ મનુષ્ય-
લોકમાંજ છે. દેવલોકની વાવડીઝમાં
મચ્છાદિ જલચર જીવો નથી. ઐવેય-
કાદિ ઉપરના દેવલોકમાં તો વાવડીઝ
પણ નથી અને વાવડીઝના અન્નાવે ત્યાં
જલ પણ નથી.

॥ તદુક્તં શ્રીલોકપ્રકાશે ॥

પંચિંદિય એગિંદિય, હ્રેય અહેય
તિરિયલોયેય, ॥ વિગલિંદિય જીવા
પુણ, તિરિયલોએ મુણેયવા ॥ ૧ ॥ પુઢવી
આન વણસ્સહ, બારસંકપ્પેસુ સત્તપુ-
ઢવીસુ ॥ પુઢવી જાસિહસિલા, તેન-
રખિત્તતિરિલોએ ॥ ૨ ॥ સુરલોઅવા-
વિમજ્જે, મહાહ નહિ જલયરા જીવા ॥
ગેવિજ્જે નહુ વાવી, વાવી અન્નાવે જલં
નહિ ॥ ૩ ॥

પ્રશ્ન ૭૧. સામાયિકનું કાલમાન કે

अनवस्थितकरणं तदुच्यते यत् त-
द्दृष्ट्वात् पारयति यथाकथंचिद्वाऽ-
नादरतस्तत् करोति ॥ अर्थदीपि-
कायां मुहूर्त्तादूर्ध्वमपि स्थाने न दोषः ॥

प्रश्न ७२. नरकना जीवो नवीन स-
म्यक्त्व पामे के नहीं ?

उत्तर. सर्व नरकोमां केटलाएक नि-
र्दोष नरकवासीजं कर्म हलकां परुवाथी
नवीन सम्यक्त्वने पण पामे ठे.

॥ तदुक्तं श्रीलोकप्रकाश १४ सर्गे ॥

सर्वास्वऽपि क्षितिष्वासु, नारकाः
केचनानघाः ॥ नवीनमपि सम्यक्त्वं,
लज्जन्ते कर्मलाघवात् ॥ १ ॥

प्रश्न ७३. श्रीजिनपूजा अने प्रतिक-
मण क्यारे करवां जोइए ?

उत्तर. किंचित् सूर्य उगे त्यारे प्रथम
जिनप्रतिमाजनी पूजा करवी अने अ-

રુધો આદિત્ય અસ્ત થાય ત્યારે પૂજાની
સમાપ્તિ કરી લેવી જોઈએ ત્યાર વાદ
પ્રતિક્રમણ કરવું

॥ તદુક્તં શ્રીઉપદેશચિંતામણૌ ॥

ઈષહુદ્ગતે સૂર્યે પ્રથમં જિનવિ-
વાનિ પૂજયતિ અર્ધાસ્તે સા સમા-
પ્યતે તદનુ પ્રતિક્રમણ ॥

પ્રશ્ન ૭૪ પૂજા વચ્ચે પુરુષ અને
સ્ત્રીજંઘા કેટલાં વસ્ત્ર ધારણ કરવા
જોઈએ ?

ઉત્તર પૂજાદક્ષણે પુરુષોએ બે વસ્ત્ર અને
સ્ત્રીજંઘા ત્રણ વસ્ત્ર ધારણ કરવા એવું શ્રી-
ઉપદેશચિંતામણિમાં કહ્યું છે

॥ તથાહિ ॥

નરેણ વસ્ત્રદ્વય નાર્યાં તુ વસ્ત્રત્રયં
ધાર્યં ઇતિ ॥

પ્રશ્ન ૭૫. દેવતાજી કેવી જાણ વોલે ?

उत्तर. श्रीलोकप्रकाशमांथी एवो प्रकाश पडे ठे के देवताउ ज्यारे बोखवानी इच्छा करे ठे त्यारे रमणिक वर्णवाली अने चतुरना चित्तने चमत्कार करनारी अर्ध मागधी जाषावडे जाषण करे ठे. श्रीजगवती सूत्रना पांचमां शतकना चोथा उद्देशामां पण एमज कह्युं ठे.

॥ तदुक्तं श्रीलोकप्रकाशे ॥

विवक्षवस्त्वमी अर्ध-मागध्या रम्यवर्णया ॥ जाषंते चतुरस्वांत-चमत्कारकिरा गिरा ॥ १ ॥ जगवतीपंचमशतकचतुर्थोद्देशके तथैव प्रोक्तम्

प्रश्न ७६. देवताउने निद्रा होय के नहीं ?

उत्तर. यद्यपि देवता उंघता नथी तथापि तेमने प्रदेश उदयथी निद्रा होय ठे. एम न मानवामां आवे तो

विद्यमान दर्शनावरणीय कर्मनो अनुदय
थाय ते शी रीते घटी शके ?

॥ तथाहि लोकप्रकाशे ॥

प्रदेशोदयतस्त्वेषां, स्यात्तथाप्यन्था
कथम् ॥ दर्शनावरणीयस्य, सतोप्य-
नुदयो ज्ञेयः ॥ १ ॥

प्रश्न ९९ दोगुदक देवता कथा ठे ?

उत्तर जोगमां तत्पर एवा त्रायत्रिंश
देवो दोगुदक तरीके कहेवाय ठे

॥ उक्तं च लोकप्रकाशे ॥

त्रायस्त्रिंशा देवा जोगपरायणा
दोगुदका इति ज्ञेयंते ॥

प्रश्न १० देवताइ आहारनां पुद्गलो
कोइ देखी शके के नहीं ?

उत्तर, देवताउने आहार करवा लायक
पुद्गलोने निर्मल अवधिज्ञानरूपी नेत्र-
वाला अनुत्तर विमानना देवता देखी शके

वे, वीजा देवताज देखी शकता नथी।

॥ तथाच लोकप्रकाशे ॥

आहार्य पुजळांस्तांश्च, विशुद्धा-
वधिलोचनाः ॥ अनुत्तरसुरा एव,
पश्यन्ति न पुनः परे ॥ १ ॥

प्रश्न ७९. युगलिक तिर्यंचो काळ
करी कइ गतिमां जाय ?

उत्तर. हिंसादि रहित युगलीया ति-
र्यंचो युगल धर्मनुं पालन करी निय-
मथी देवगतिमां जाय वे. एवो लोकप्र-
काशमां लेख वे.

॥ तथाहि ॥

तादृशा एव तिर्यंचस्तत्र हिंसा-
दिवर्जिताः ॥ पालयित्वा युगमधर्मं,
गच्छन्ति नियमादिवम् ॥ १ ॥

प्रश्न ८०. देवताज घेळां याय
के नहीं ?

ઉત્તર દેવતાઝ ઘેલા થાય છે, તેમની
 ઘેલતા લોકપ્રકાશમાં વે પ્રકારની વર્ણ-
 વેલી છે તેમાં પહેલી યદ્દ પ્રવેશથી અને
 વીજી મોહનીય કર્મના ઉદયથી થાય
 છે તે એવી રીતે કે જ્યારે કોઈ મહર્થિક
 દેવતા કોપાયમાન થાય ત્યારે અદ્વપ કુ-
 ઝિવાલા દેવતા ઉપર સ્વરાગ પુદ્ગલ
 નાચી દાણવારમા તેને પરવશ બનાવે
 છે, તેથી ઘેલો થયેલો તે દેવ મર્યાદા
 વિનાની ચેષ્ટા કરે છે

॥ તથાહિ ॥

તથા હ્યુન્મત્તતા દ્વેધા, દેવાનામપિ
 વર્ણિતા ॥ એકા યદ્દાવેશજ્જવા, મોહ-
 નીયોદયાત્પરા ॥ ૧ ॥ અદ્વપર્થિકં તત્ર
 દેવં, રુષ્ટો દેવો મહર્થિકઃ ॥ હૃષ્ટપુઙ્ગ-
 લનિદ્વેષાત્કુર્યાત્પરવશં ક્રુણાત્ ॥ ૨ ॥

ततश्च ग्रहिणात्मासौ यथा तथा
विचेष्टते ॥

प्रश्न ८१. तमस्काय केवा स्वरूपे ठे ?

उत्तर. तमस्काय अप्रकायना वि-
काररूपे ठे.

॥ तथाहि लोकप्रकाशे ॥

अवगाह्यारुणवर, नामधेयं पयो-
निधिं ॥ योजनानां सहस्रान् द्वा-च-
त्वारिंशतमत्र च ॥ जलोपरितलादूर्ध्व-
मप्रकायविकृतिर्महान् ॥ १ ॥ तमस्कायो
महाघोरांधकाररूपज्जतः

प्रश्न ८२. कृष्णराजी केवा स्वरूपे ठे ?

उत्तर. कृष्णराजी पृथ्वीपरिणाम
स्वरूपे ठे.

॥ तथाहि लोकप्रकाशे ॥

यत्र रिष्टप्रस्तटेयं, तमस्कायश्च

निष्ठित ॥ तस्यैकविमानस्य, रिष्टा-
ख्यस्य चतुर्दिशम् ॥ १ ॥ जीवपुद्ग-
लसत्पृथ्वीपरिणामस्वरूपिके ॥ द्वे द्वे
च कृष्णराज्यौ स्तो, जात्या जनघ-
नद्युती ॥ २ ॥

प्रश्न ७३ मिथ्यात्वीनी करणी सर्वथा
निष्फल ठे के केम ?

उत्तर मिथ्यात्वीनी करणी सर्वथा
नकामी नथी ए तो निर्विवाद ठे, का-
रणके तामलि तापसे अज्ञान तपवडे
इंद्रत्व उपार्जन कर्युं अने सम्यक्त्व
तथा एकावतारत्वने प्राप्त करी जवस-
मुद्र तयो अलवत ए तो नि संशय ठे के
क्रोमोगमे वर्षे अज्ञानी जे कर्मने खपावे
ठे ते कर्मने त्रण गुप्तिवालो ज्ञानी पुरुष
श्वासोच्छ्वास मात्रमा दाय करवा जाग्य-
शाली बने ठे

॥ તદુક્તં લોકપ્રકાશે ॥

एवं तामलिनावाल-तपसैजत्वम-
र्जितम् ॥ सम्यक्तैकावतारत्वे, प्राप्य
तीर्णो नवार्णवः ॥ १ ॥ जं अन्नाणि
कम्मं, खवेइ बहुयाहिं वासकोडिहिं ॥
तं नाणी तिहिंगुत्तो, खवेइ उसास-
मित्तेण ॥ २ ॥

प्रश्न ७४. विजय, विजयंत, जयंत
अने अपराजीत ए चार विमानना दे-
वता केटला नव करे ? तथा तेमनुं आ-
युष्य केटलुं होय ?

उत्तर. विजयादि चार विमानमां ग-
येला जीव उत्कृष्टा संख्याता नव करे
अर्थात् चोवीस नवथी जादा न करे
एवो वृद्धवाद ठे; अने सवार्थसिद्ध
विमानथी तो बेशक जीव एक नवमांज
सिद्ध थाय ठे. विशेष बिना एवी ठे के

ઉક્ત ચાર વિમાનમાં વે વાર ઉત્પન્ન થયેલા જીવો અનેંતર જન્મમાં અવશ્ય પરમપદ પામે છે. પાંચમા કર્મશ્રેણી વૃત્તિમાં તો આ પ્રકારે દેશાય છે કે વિજયાદિ વિમાનમાં વેવાર ગયેલો જીવ પણ સસારમા કેટલાંક જન્મચ્રમણ કરે છે અને નરક તિર્યચ ગતિ યોગ્ય કર્મ પણ વાધે છે, વાસ્તે હા તત્ત્વ કેવલિગમ્ય છે

યોગશાસ્ત્રમા અને તત્ત્વર્થમા તો (દ્વિચરમા) એ પાઠને આ પ્રકારે સ્પષ્ટ કરે છે કે વિજયાદિથી ચલેલા ઉત્કૃષ્ટપણે વે વાર જન્મ લઈ મનુષ્યપણામાં મોક્ષ જાય છે. તે એવી રીતે કે વિજયાદિ વિમાનથી ચલેલો જીવ મનુષ્ય થાય, વલી તેજ વિમાનમાં જાય અને ત્યાંથી ચલી મનુષ્ય થયેલો તે જીવ મોક્ષ જાય છે વિજયાદિ ચાર વિમાનમા જઘન્ય ૩૧ સાગરોપમની અને ઉત્કૃષ્ટ ૩૩ સાગરોપ

मनी स्थिति ठे. त्वारे समवायांग सूत्र-
मां जघन्य ३२ सागर अने उत्कृष्ट ३३
सागरोपमनी स्थिति बतावेली. ठे.

॥ तदुक्तं लोकप्रकाशे ॥

विजयाइ विमाणेहिय, संखिज्ज-
वाउं बोधवा ॥ सबछाउं नियमा, ए-
गंमि जवंमि सिज्जये जीवो ॥

चतुर्विंशतिज्जवान्नातिक्रामंतीति वृ-
द्धवादः चतुर्वर्षेषु विमानेषु, द्विरुत्पन्ना
हि जंतवः ॥ अनंतरज्जवेऽवश्यं, प्र-
यांति परमं पदं ॥ ९ ॥

पंचमकर्मग्रंथवृत्तौ तु विजयादि-
विमानेषु द्विर्गतोपि संसारे कतिचिज्ज-
वान् अमति नरकतिर्यग्गतियोग्य-
मपि कर्म बध्नातीति दृश्यते तदत्र
तत्त्वं केवलिगम्यम् ॥

योगशास्त्रे तथा तत्त्वार्थे द्विच-
रमा ॥ इति तदेव स्पष्टयति विजया-
दिज्यश्रुताः परं उत्कर्षेण द्विर्जनित्वा
मनुष्येषु सिद्धिमधिगच्छति विजयादि-
विमानाद्भ्युतो मनुष्यः पुनरपि तत्र
देवस्ततश्च्युतो मनुष्यः स सिद्ध्य-
तीति ॥ एकत्रिंशद्वारिधयश्चतुर्षु वि-
जयादिषु ॥ स्थितिजघन्योत्कृष्टा तु,
त्रयस्त्रिंशत्पयोधयः ॥ ३ ॥

समवायागे तु जहन्नेणं वतीसं
सागरः ३० तेतीस ॥

प्रश्न ८५ ठदना अने निमंत्रणांशं शुं
फरक ठे ?

उत्तर पोते ग्रहण करेखा आहारा-
दिकनी गुरुमहाराजादिने आपवा प्रथम
प्रार्थना करवी तेने आगममां ठदना

દાદકર્યો મોક્ષઃ પ્રાપ્યતે અન્યસિદ્ધિ-
પ્રાપ્તૌ કિમાશ્ચર્યં ॥

પ્રશ્ન ૫૭. ચોવીશ તીર્થકરના માતા-
પિતા કઈ ગતિમાં ગયા હે ?

ઉત્તર. શ્રી કૃષ્ણદેવજીના પિતા ના-
ગકુમારમાં ગયા હે; અને શેષ તીર્થકરના
પિતાનમાંથી સાત ઇશાન દેવલોકે,
આઠ સનત્કુમાર દેવલોકે અને આઠ
માહેન્દ્ર દેવલોકે ગયા હે તથા આઠ તી-
ર્થકરની માતાનું સિદ્ધ થઈ હે, આઠ
સનત્કુમાર દેવલોકે ગઈ હે અને આઠ
માહેન્દ્ર દેવલોકે ગઈ હે. એવું શ્રી લોક-
પ્રકાશથી જાણવું.

॥ તથાહિ ॥

નસન્નપિયા નાગેસુ, સેસાણં સત્ત
હુંતિ ઇસાણે ॥ અઠય સણંકુમારે, મા-
હિંદે અઠ બોધવા ॥ ૧ ॥ અઠસણં

જણણીજં, તિઠયરાણહુતિ સિંહાજં ॥
 અઠય સણંકુમારે, માદેદે અઠ વો-
 ધવા ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન ૮૮ ઉપક્રમથી દીર્ઘસ્થિતિવાલા
 કર્મનો સદતર નાશ થાય છે કે જોગ-
 વાડ જાય છે ?

ઉત્તર ઉપક્રમથી દીર્ઘસ્થિતિવાલા
 કર્મનો નાશ નથી થતો, પણ અધ્યવસાય
 વિશેષથી તે કર્મ શીઘ્ર જોગવાડ જાય
 છે જેમ કોઈ જસૂક વાત રોગવાલો
 ઘણા કાલે જઠ્ઠણ યોગ્ય ધાન્યના મૂઢા-
 ડને થોડા વખતમા જઠ્ઠણ કરી જાય
 છે, તેમા વિદ્યમાન અનાજ કાઢી ઉઠી
 જતું નથી, કિંતુ તે અન્ન જલદી જવાડ
 જાય છે તેજ ન્યાય કર્મના સવધમા પણ
 જાણવો. વલી જેમ લાવું કરેલું દોરડું
 ઘણા વખતે અગ્નિથી વલી શકે છે, તેજ
 દોરડું જો ઇકતું કરી વહિમા નારયું

હોય તો ફોરન્ વલીને નસીજૂત થાય
 છે. અલવત વૃદ્ધ ઉપર રહેલાં આંવા
 પ્રમુખનાં ફલો વિલંબથી પાકે છે, પણ
 છુવીની વાત છે કે આના પ્રમુખમાં નાચી
 પલાલ પ્રમુખની યુક્તિવડે તો તે જલદી
 પાકી જાય છે. એવી રીતે કર્મનો વિપાક
 પણ જિનાગમમાં વે પ્રકારે કથન કરેલો
 છે. એક સ્વાભાવિક સ્થિતિ મુજબ અને
 વીજો ઉપક્રમથી. એમ વે પ્રકારે વાંધેલું
 કર્મ જોગવાય છે.

॥ તદુક્તં લોકપ્રકાશે ॥

નોપક્રમેણ ક્રિયતે, દીર્ઘસ્થિતિક-
 કર્મણઃ ॥ નાશઃ કિંત્વધ્યવસાયવિશે-
 ષાઙ્ગુજ્યતે હુતમ્ ॥ ૧ ॥ યથા જૂયઃ
 કાલજોગ્યાન્, પ્રજૂતાન્ધાન્યમૂઢકાન્ ॥
 રુગ્ણા જ્ઞસ્મકવાતેન, ન ચિરાદેવ સું-
 જતે ॥ ૨ ॥ ન ચાત્ર વર્તમાનાનાં, ધા-

गमो ऋवेत् ॥ तद्भोगः स्यात्किंतु तूर्णं,
 न्यायोऽयं कर्मणामपि ॥ ३ ॥ चिरेण
 दह्यते रज्जुर्वह्निना वितता यथा ॥ सैव
 सक्षिप्तनिक्षिप्ता, क्षिप्रं ऋवति ऋस्म-
 सात् ॥ ४ ॥ चिरेण पच्यते वृक्षस्थि-
 तमाम्नादिकं फलम् ॥ गर्तक्षिपपला-
 लादियुक्त्या तु क्षिप्रमप्यहो ॥ ५ ॥
 विपाकं कर्मणोप्येवं, द्विधा प्रोक्तो
 जिनागमे ॥ यथास्थित्योपक्रमाद्वा,
 वक्षं कर्म हि जुज्यते ॥ ६ ॥

प्रश्न ८ए श्रीरूपनदेवादि तीर्थकरोना
 साधुर्जनी संख्या चोराशी हजार प्रमु-
 खनी कहेवामा आवे ठे, तेटलाज तेम-
 ना साधुर्ज ठे के तेथी अधिक पण होइ
 शके ठे ?

उत्तर वेशक जे था श्रीरूपनदेवादि
 तीर्थकरोना साधुर्जनु चोराशी हजार

પ્રમુખ પરિમાણ આપવામાં આવ્યું છે તે
તો ઉત્તમ સૂત્રોની રચના કરવામાં સમર્થ
એવા સાધુને અનુસરીને આપેલું છે;
બીજી રીતે તો વહી તેમના સામાન્ય
મુનિને ઘણા હોય છે.

॥ તથાહિ લોકપ્રકાશે ॥

इदं किल चतुरशीतिसहस्रादिक-
मृषज्ञादीनां तीर्थकृतां श्रमणपरिमाणं
प्रधानसूत्रविरचनसमर्थान् श्रमणा-
नधिकृत्य वेदितव्यं इतरथा पुनः सा-
मान्यश्रमणाः प्रज्ञूततरा अपि ॥

પ્રશ્ન ૯૦. ઇંદ્ર મહારાજ, જગવાનની
માતાને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપી જગવા-
નને જન્મ કલ્યાણકનો મહોત્સવ કરવા
મેરુ પર્વત ઉપર લઈ જાય છે, ત્યારે માતા
પાસે પ્રજનું પ્રતિબિંબ રાખવાનું શું કારણ
હશે ?

उत्तर प्रतिविव राखवानो उद्यम तो
 एटला माटे ठे के कोश्क छुष्ट देवता
 तेणीनी निडाने दूर करे त्वारे पुत्रने न
 जोइने माता आकुल व्याकुल न थाय
 अथवा तेणीनो परिवार जन्मताज तेना
 पुत्रने जोवामां न आववाथी खेद पामे
 नहीं, ते कारणथी इन्द्र महाराज आवो
 प्रयोग करे ठे

॥ तदुक्तं लोकप्रकाशे ॥

केनचिद्दुष्टदेवेन, हतनिडेह मा-
 स्मजूत् ॥ इयं पुत्रमनालोक्य, पिज-
 लेत्ययमुद्यम ॥ १ ॥ यद्वा परिजन-
 स्तस्याः, जातमात्रं तदंगजम् ॥ अ-
 नालोक्य विपादं मा, यासीदित्य-
 यमुद्यमः ॥ २ ॥

प्रश्न ९१ प्रतिवासुदेवनी माता केट-
 लां स्वप्न देखे ?

ઉત્તર. પ્રતિવાસુદેવની માતા ત્રણ સ્વપ્ન
 દેખે, અને મહાત્મા મુનિરાજની માતા
 પણ એક સ્વપ્ન દેખે. એ પ્રસંગોપાત્ લોક-
 પ્રકાશથી નિવેદન કર્યું છે.

॥ તથાહિ ॥

પ્રતિકેશવમાતા તુ, ત્રીન્સ્વપ્નાનવ-
 લોકયેત્ ॥ માતૈકં પશ્યતિ સ્વપ્નં, મુ-
 નેરપિ મહાત્મનઃ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૬૨. ડુષ્કાલનો સંજવ કેમ
 જાણી શકાય ?

ઉત્તર. મેઘમાલામાં એમ કહ્યું છે કે
 એક મહિનામાં જ્યારે પાંચ રવિવાર, પાંચ
 મંગલવાર અને પાંચ શનિવાર આવે ત્યારે
 ડુર્ઝિદ્ધનો સંજવ સમજવો. તથા એક
 હુદામાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે
 કાવરચિત્રી વીજલી આવે તો વાયુનું
 ચિહ્ન છે, લાલ વીજલી તાપનું ચિહ્ન

ઠે અને પીલી વીજલી વરસાદનું ચિહ્ન
ઠે, ત્યારે ધોલી વીજલી ડુર્નિદ્ધ કરે ઠે.

॥ તથાહિ ॥

પંચાર્કાઃ પંચ ઝૌમાશ્વ, પંચસૂર્ય-
સુતાસ્તથા ॥ એકમાસે યદાયાતાસ્તદા
ડુર્નિદ્ધસંજવ ॥ ૧ ॥ કપિલા વીજલી
વાયુનુ, ચિહ્ન તુમે દીલ ધારો ॥
લાલ તાપ પીલી ઘન, ધોલી કરે
ડુઝાલો ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન ૬૩ તીર્થકરની જાપા સર્વથી
કેવી રીતે સમજી શકાય ઠે અને તે
કેવી હોય ઠે ?

ઉત્તર જેમ જલધરનુ જલ આશ્રયવિ-
શેષથી નાનાપ્રકારના રસપણે પરિણમે
ઠે, તેમજ જગવાનની વાણી પણ શ્રવણ
કરનારની જાપાપણે પરિણામ પામે ઠે
અલવત પ્રજુની મૂલ સ્વાજાવિક જાપા

તો અર્ધ માગધી હોય છે. તેમાં માગધી
અને પ્રાકૃત એ બે જાણના લક્ષણનો
સમાવેશ થાય છે.

॥ તથોક્તં લોકપ્રકાશે ॥

યથા જલધરસ્યાંજ, આશ્રયાણાં
વિશેષતઃ ॥ નાનારસં જવત્યેવં, વાણી
જગવતામપિ ॥ ૧ ॥ સ્યાત્પ્રજોર્મૂ-
લજ્ઞાષા ચ, સ્વજ્ઞાવાદર્ધમાગધી ॥
સ્યાતાં દ્વે લક્ષણે હ્યસ્યાં, માગધ્યાઃ
પ્રાકૃતસ્ય ચ ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન ૯૪. શ્રી તીર્થંકર જગવાનું સમ-
વસરણ જમીનથી કેટલે ઊંચે હોય અને
તેનું પીઠ કોણ બનાવે છે ?

ઉત્તર. સમવસરણનું પીઠ વ્યંતર
બનાવે છે, અને તે જમીનથી સવા કોશ
ઊંચે હોય છે^૧.

૧ સમવસરણ પ્રકરણમાં અઢી કોશ ઊંચું કહે-
લું છે. ' સદ્ધુકોસેહિં ધરણીયલા. '

॥ यदुक्तं लोकप्रकाशे ॥

रचयन्ति तत पीठं, व्यंतरास्तत्र
भूतले ॥ भूमेः सपादक्रोगोच्चं, स्वर्ण-
रत्नमणीमयं ॥ १ ॥

प्रश्न एण् श्री समवसरणना चार
पासे ध्वजाउ होय ठे तेनां नाम कयां ?

उत्तर पूर्व दिशामा धर्मध्वज, दक्षिण
दिशामां मीनध्वज, पश्चिम दिशामां
गजध्वज अने उत्तर दिशामा मोटो
सिंहध्वज होय ठे

॥ तथोक्तं लोकप्रकाशे ॥

तत्र धर्मध्वज प्राच्या, याम्या मी-
नध्वजो भवेत् ॥ गजध्वज पश्चिमायां,
उदक् सिंहध्वजो महान् ॥ १ ॥

प्रश्न एद् समवसरणनुं अने तीर्थक-
रोनां शरीरनुं माप कया अंगुलथी थाय ठे ?

उत्तर समवसरणना सवधमां यथा-

स्थाने जे धनुष्य अने कोश प्रमुखनुं
माप कहेलुं ठे ते जे तीर्थकरनुं समव-
सरण होय ते तीर्थकरना आत्मांगुलथी
जाणवुं, अने जिनेश्वरोनुं देहमान तो
उत्सेध अंगुलथी समजवुं.

॥ तथा च लोकप्रकाशे ॥

यदत्र चापक्रोशादि, मानमुक्तं
यथास्पदम्॥ नवेत्तदत्राधिकृत-जिना-
त्मांगुलमानतः ॥ १ ॥

जिनांगमानं तु उत्सेधांगुलेन ॥

प्रश्न ए७. समवसरणमां केटली पर्षदा
उज्जी रहे ठे अने केटली बेसे ठे ?

उत्तर. समवसरण प्रकरण अने आ-
वश्यक वृत्तिना अनुसारे चार प्रकारनी दे-
वीज अने साध्वीज ए पांच पर्षदा उ-
ज्जी थकी प्रजुनी देशना सांजले ठे; तथा
चार प्रकारना देवता, नर, नारी अने

साधु ए सात पर्पदा वेसीने श्रवण करे
 ठे वली चूर्णिमा तो एम कह्युं ठे के
 साधुज उकरु आसने श्रवण करे ठे,
 साध्वीज अने वैमानिक देवीज उज्जी
 रहे ठे, बाकीनी नव पर्पदा वेसीनेज
 ज्ञानजानुनी देशना साजले ठे इहा तत्त्व
 शुं ठे ते तो तत्त्वज्ञानी जाणे

॥ तदुक्तं श्रीलोकप्रकाशे ॥

देव्यश्चतुर्धा साध्व्यश्च, शृण्वत्यूर्ध्वं
 दमाः क्षणम् ॥ देवा सर्वे नरा नार्यो,
 निविष्टाः श्रमणास्तथा ॥ १ ॥ वृत्ता-
 वावश्यकस्येदं, चूर्णो चोत्कटिका-
 सनाः ॥ शृण्वन्ति साधवोऽथोर्ध्वाः,
 साध्व्यो वैमानिकांगना ९ उपवि-
 श्यैव शृण्वन्ति, देशनामाप्तजास्वता ॥
 पर्पदाऽन्या नवेत्युक्तं, वेत्ति तत्त्वं तु
 तत्त्ववित् ॥ ३ ॥

પ્રશ્ન ૯૮. દેવઠંદામાં પ્રજા એકલા રહે
ઠે કે કોઈ સાથે હોય ઠે ?

ઉત્તર. નોકરોથી સેવાતા હોય તેમ
ઠંદામાં ઠંદા કોઈ દેવતા સાથે દેવઠં-
દામાં આવી જગવાન્ સુખે રહે ઠે.

॥ પ્રોક્તં ચ શ્રીલોકપ્રકાશે ॥

દેવઃઠંદકમાગત્ય, સુખં તિષ્ઠંતિ
નાકિન્નિઃ ॥ અપ્યઽદ્યપૈઃ કોટિસં-
ખ્યાકૈઃ, સેવિતા જૃતકૈરિવ ॥૧॥

પ્રશ્ન ૯૯. એક વાર દેશના આપ્યા
પઠી તેજ દિવસે ફરીથી જગવાન્ ધર્મ-
દેશના આપે ઠે કે નહીં ? જો આપે ઠે
તો કેવી રીતે ?

ઉત્તર. પાઠલે પહોરે ફરીથી સર્વજ્ઞ
પરમાત્મા સિંહાસન ઉપર સ્થિત થઈને
વ્યાખ્યાન કરે ઠે, ત્યારે પણ સઘલી વ્ય-
વસ્થા સવારના જેવીજ જાણવી.

॥ उक्तं च श्रीलोकप्रकाशे ॥

पुनः पाश्चात्यपौरुष्यां, स्थित्वा
सिंहासने जिनाः ॥ कुर्वते देशनां
सर्वा, व्यवस्थाऽत्रापि पूर्ववत् ॥१॥

प्रश्न १०० सत्पुरुषोऽनु आचरण केबु होय ठे ?

उत्तर सज्जन माणस पारका दुष-
णने बोलतो नथी, परना थोका पण
गुणोने निरंतर कहे ठे, बीजानी सप-
त्तिमां पोते सतोष धारण करे ठे, पण
डर्पां करतो नथी, परपीडामां पोते अफ-
सोस धारण करे ठे, आत्मप्रशंसा करतो
नथी, नीतिमार्गने त्यागतो नथी, उचि-
ताचरणनुं उद्ध्वंघन करतो नथी, अने
अप्रिय कहेवाथी पण क्रोध करतो नथी
सत्पुरुषोऽनु आ प्रकारनुं सदाचरण होय ठे

॥ तदुक्तं सिंदूरप्रकरे श्रीसो-

मप्रभाचार्यैः ॥

न ब्रूते परदूषणं परगुणं वक्तव्यदप-

મપ્યન્વહં, સંતોષં વહતે પરર્ધિષુ પરા-
 વાધાસુ ધત્તે શુચમ્ ॥ સ્વશ્લાઘાં ન
 કરોતિ નોજ્ઞતિ નયં નૌચિત્યમુદ્ધ-
 ઘયત્યુક્તોઽપ્યઽપ્રિયમઽદ્દમાં ન રચ-
 યત્યેતચ્ચરિત્રં સતાં ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૧૦૧. વાસુદેવને ઉપારુવા યોગ્ય
 કોટિશિલા કેવી અને ક્યાં આગલ છે ?

ઉત્તર. મેઘના જેવી રૂપામ અને
 સ્નિગ્ધ વર્ણવાલી, દેવતાના સમુદાયથી
 અધિષ્ઠિત, કેસર, ચંદન અને પુષ્પપ્રક-
 રથી પૂજિત, સઘલી બાજુએ આઝૂષણોથી
 ઝૂષિત એવી તે કોટિશિલા નામે શિલા
 દક્ષિણ ઋરતાર્ધમાં દેવીના જેવી શોભે
 છે. અથવા મતાંતરથી એક યોજન
 લાંબી, ચોડી અને ઝંચી એવી તે અવિ-
 નાશી શિલા સિંધુદેશમાં દશાર્ણ પર્વત
 સમીપે છે.

॥ તદુક્તં શ્રીલોકપ્રકાશે ॥

ઘનશ્યામસ્ત્રિગ્ધવર્ણાધિષ્ઠિતા દે-
વતાગણેઃ ॥ ગિલા કોટિશિલા યામ્ય-
ન્નરતાર્ધે ન્નવેદિહ ॥ ૧ ॥ ચંદનૈઃ
કુંકુમોપેતૈરર્ચિતા કુસુમોત્કરૈઃ ॥ સા
ગિલા જ્ઞાતિ દેવીવ, ન્રૂષણૈર્નૃપિતા-
ન્નિતઃ ॥ ૨ ॥ સિધુદેશે દગ્ધાર્ણાઙ્ગિસ-
મીપે વા મતાતરે ॥ યોજનાયામવિષ્ક-
ન્નોત્ત્રયા સાસ્તિ નિરત્યયા ॥ ૩ ॥

તથા સેનપ્રશ્નમાં વાસુદેવને ઊઠાવવા
લાયક શ્રગાશ્વતી કોટિશિલા મગધદે-
શમાં દશાર્ણ પર્વતના નિકટમાં કહેલી છે

॥ તથાહિ ॥

વાસુદેવોત્પાદ્યા તુ મગધદેશે દ-
ગ્ધાર્ણપર્વતસમીપેઽગાશ્વતીતિ ॥

તથા તારગાજી ઉપર જે કોટિશિલા
છે તે તો વીજી જાણવી ત્યાં તો ફક્ત

क्रोड मुनिराज मोक्ष गयेला ठे. तेनुं
व्यान नीचेना काव्यथी जाणवुं.

॥ तदुक्तं हीरसौभाग्यमहाकाव्ये ॥
यत्तुंगतारंगगिरौ गिरीश, शैलो-
पमे कोटिशिला समऽस्ति ॥ स्वयंव-
रोर्वीव शिवांबुजाक्षी, पाणिग्रहे को-
टिमुनीश्वराणां ॥ १ ॥

प्रश्न १०२. जरत चक्रवर्तीनी जगिनी
ब्राह्मी परणेली हती के बालकुमारी हती ?

उत्तर. जरतचक्रीनी बहेन ब्राह्मीने
श्रीयुगादीश प्रभुए बाहुबली चूपावने
आपी हती. त्थारथी जनसमूहमां पण
आ-रिवाज दाखल थयो ठे. तेथी ते
परणेली हती एवुं लोकप्रकाशथी सावीत
थाय ठे.

॥ तथाहि ॥

जरतस्य च सोदर्या, ददौ ब्राह्मीं

जगत्प्रभुः नृपायं बाहुवलिने, तदादि
जनताप्यथ ॥ १ ॥

प्रश्न १०३ रत्नप्रज्ञा नरकना प्रथम
पाथडे देहमान केटलु होय ?

उत्तर. श्रीजगवती सूत्रना २४ मा.
शतकना १ए मा उद्देशानी टीकामां रत्न-
प्रज्ञाना प्रथम पाथडे देहनु उच्चपणुं व्रण
हाथनु कलुं ठे त्थारवाद प्रतिप्रतरे सानी
वप्पन आंगलनी वृद्धि जाणवी

॥ तथाहि ॥

रयणाय पढमपयरे, हत्थतियं दे-
हजसयं जणिय ॥ वप्पणगुलसङ्गा,
पयरे पयरे य बुद्धीर्ज ॥ १ ॥

प्रश्न १०४ जैनसूत्रमा साधुर्जने शुच
मुहूर्त्तादि ग्रहण करवानो अधिकार ठे
के नहीं ?

उत्तर श्रीसूर्यप्रज्ञप्ति सूत्रमा जिन-
राजनी एवी आझा ठे के क्षेत्रादिक पण

કર્મ-ઉદયાદિનાં કારણ છે, તે માટે સર્વત્ર
યત્નથી વર્તવું.

॥ તથાહિ ॥

એસા જિણાણઆણા, ચિત્તાઈયાય
કમ્મણો જણિયા ઉદયાઈ કારણં જં,
તમ્હા સવજ્ઞ જઈયવ્વં ॥ ૧ ॥

આ સૂત્રગાથાની વ્યાખ્યામાં ટીકા-
કાર લખે છે કે સારા ક્ષેત્રમાં શુદ્ધ દિશા
તરફ સુતિથિ નક્ષત્ર મુહૂર્ત્તાદિમાં ધીક્ષા
અને વ્રતારોપણાદિ કરવું, પણ અન્યથા
નહીં. અલબત્ત ક્ષેત્રાદિક પણ કર્મના
ઉદયાદિમાં કારણરૂપ જગવાને કહેલા
છે; તે કારણથી અશુદ્ધ દ્રવ્ય ક્ષેત્રાદિ
સામગ્રી પામીને કદાપિ અશુદ્ધ વેદનીય-
કર્મ વિપાકઅવસ્થા પામી ઉદયમાં આવે
તો ગ્રહણ કરેલા વ્રતમાં જંગાદિ દોષનો
પ્રસંગ થાય, તેથી મુહૂર્ત્તાદિકનું ગ્રહણ
સાચીત થાય છે.

॥ टीका यथा ॥

शुभे क्षेत्रे शुभां दिशमभिमुखी-
कृत्य शुभतिथिनक्षत्रमुहूर्त्तादौ प्रवा-
जनव्रतारोपणादिकर्तव्यं नान्यथा ।
अपि च क्षेत्रादयोऽपि कर्मणामुद-
यादिकारणं जगवन्निरुक्ताः ततोऽशु-
भद्रव्यक्षेत्रादिसामग्रीं प्राप्य कदाचि-
दशुभवेद्यानि कर्माणि विपाकं गत्वो-
दयमासादयेयुः तदुदये च गृहीतव्र-
तजंगादिदोषप्रसंगः ॥

प्रश्न १०६ चतुर्थजक्त प्रत्याख्याननौ
केवो अर्थ थाय ठे ?

उत्तर जे तपमा प्रथम दिने एक वख-
तनुं, उपवास दिने वे वखतनु अने पार-
णाने दिवसे एक वखतनु जोजन त्याग
करवामा आवे तेने चतुर्थजक्त कह्ये
एवो ए शब्दनो व्युत्पत्ति मात्र अर्थ थाय

ઠે, પણ ચતુર્થઞક્તાદિ શબ્દોની પ્રવૃત્તિ
તો એકાદિ ઉપવાસમાં ઠે.

॥ તદુક્તં સ્થાનાંગટીકાયाम્ ॥

એકં પૂર્વદિને દ્વે ઉપવાસદિને ચ-
તુર્થે પારણકદિને ઞક્તં ઞોજનં પરિ-
હરતો યત્ર તપસિ તચ્ચતુર્થઞક્તં એવ-
મન્યત્રાપિ શબ્દવ્યુત્પત્તિમાત્રમેતત્પ્ર-
વૃત્તિસ્તુ ચતુર્થઞક્તાદિશબ્દાનામેકા-
દ્યુપવાસાદિષ્વિતિ ॥

પ્રશ્ન ૧૦૬. પોષધઉપવાસનો શો
અર્થ ઠે ?

ઉત્તર. પોષધ એટલે અષ્ટમ્યાદિ પર્વના
દિવસો, તે પવિત્ર દિવસોમાં ઉપવાસ
કરવો, તેનું નામ પોષધોપવાસ કહીએ.
એવો શ્રીસ્થાનાંગ સૂત્રની ટીકામાં અર્થ
કરેલો ઠે.

॥ તદ્યથા ॥

પોષધઃ પર્વદિનમઽષ્ટમ્યાદિ તત્રો-

पवसनमऽनक्तार्थः पोषधोपवासः ॥

प्रश्न १०९ साधु साध्वीने केटली
तरेहना वस्त्र कल्पे ?

उत्तर साधु साध्वीने कपासना, ऊननां,
अलसीनां, सणनां अने वृक्षनी ठालना
ए पांच प्रकारनां वस्त्र कल्पे एवु श्रीस्था-
नांग सूत्रमां यद्यपि कह्युं ठे, तथापि टीका-
कार महाराज लखे ठे के उत्सर्गथी कपा-
सनां अने ऊननांज वस्त्र ग्रहण करवां

॥ सूत्रपाठो यथा ॥

कप्पइ निग्गयाणवा निग्गथी-
णवा पंचवत्ठाइं धारित्तएवा परिह-
रित्तएवा तंजहा जगिए जंगिए साणए
पोत्तिए तरीडपट्टए णाम पचमए ॥

॥ टीका यथा ॥

कप्पइ ईत्यादिकंठ्य नवरं कटपन्ते
युज्यन्ते धारयितुं परिग्रहे परिहर्तु-

मासेवितुमिति अथवा धारण्या उ-
 वन्नोगो परिहरणादोऽ परिन्नोगोति॥
 जंगियत्ति ॥ जंगमास्त्रसास्तदऽवयव-
 निष्पन्नं जांगमिकं कंबलादि ॥ जंग-
 एत्ति ॥ जंगा अतसी तन्मयं जां-
 गिकं ॥ साणएत्ति ॥ सनसूत्रमयं सा-
 नकं ॥ पोत्तियत्ति ॥ पोतमेव पौतिकं
 कार्पासिकं ॥ तिरिडवट्टेत्ति ॥ वृक्ष-
 त्वग्मयमिति ॥ इह पंचविधे वस्त्रे
 प्ररूपितेऽप्युत्सर्गतः कार्पासिकौर्णिके
 एव ग्राह्ये ॥

प्रश्न १०८. पृथिवीआदि पांच स्थाव-
 रकायनां नाम कयां ?

उत्तर. १ इंद्रस्थावरकाय. २ ब्रह्मस्थाव-
 रकाय. ३ शिद्वपस्थावरकाय. ४ संमति-
 स्थावरकाय. ५ प्रजापत्यस्थावरकाय. ए
 पांच क्रमथी पृथिव्यादिनां नाम जाणवां.

॥ तदुक्तं श्रीस्थानांगसूत्रे ॥

पंचथावरकाया पणत्ता तंजहा इ-
देथावरकाये वजेथावरकाये सिप्पेथा-
वरकाये समईथावरकाये पयावए था-
वरकाये ॥

॥ टीका यथा ॥

पचेत्यादि ॥ स्थावरनामकम्मो-
दयात् स्थावराः पृथ्व्यादयस्तेषां का-
या राशयः स्थावरो वा कायः शरीरं
येषां ते स्थावरकायाः इन्द्रसंवंधित्वा-
दिन्द्रः-स्थावरकायः पृथिवीकाय एवं
ब्रह्म शिल्प संमति प्राजापत्या अपि
अप्कायादित्वेन वाच्या इति ॥

प्रश्न १७९ आयुष्य केटवा प्रकारे
तुटे ठे ?

उत्तर. १ राग, स्नेह अने जयात्मक
अध्यवसायथी

२ दंडादि शस्त्रना निमित्तथी.

३ अधिक जोजनथी.

४ नेत्रादिकमां वेदना उत्पन्न
थवाथी.

५ गर्त्तादिकमां पकवाना परा-
घातथी.

६ सर्पादिकना ठेरी स्पर्शथी.

७ श्वासोद्ध्वासना रोकणथी.

ए सात प्रकारे सोपक्रम आयुष्य तुटे ठे.

॥ तदुक्तं श्रीस्थानांगसूत्रे ॥

सत्तविदे आउनेदे प० तंजहा ।

अज्जवसाणनिमित्ते, आहारे वेयणा
पराघाए । फासे आणापाणू, सत्त-
विधं जिज्जाए आउ ॥ १ ॥

प्रश्न ११०. उक्त सात प्रकारे जींदगी
कपाइ जवाथी तो कृतनाश अने अकृत
आगमरूप दोष प्राप्त थशे अने मोक्ष उ-
परथी विश्वास पण उठी जशे; कारणके

સો વર્ષનું વાંધેલું જીવન અપાંતરાલે ગમન
કરી જાય એ કૃતનાશ અને જે કર્મથી
તે તુટે છે તે કરેલું ન હોવાથી અકૃત
આગમરૂપ દોષ લાગુ પડે છે તેનું કેમ ?

જુત્તર જેમ વિસ્તારેલું જીનું વસ્ત્ર જ-
લદી સુકાય છે અને ઘમી વાલેલું કપડું
વિલંબથી સુકાય છે, તેવી રીતે કેટલાય-
ક કર્મનો પણ એવો કારણ છે કે જપ-
ક્રમ લાગવાથી તે સર્વ કર્મ પ્રદેશથી
અવશ્ય શીઘ્રપણે જોગવાઈ જાય છે, માટે
કૃતનાશ, અકૃત આગમનો દોષ નથી
આ વાવતનો વિશેષ સુલાસો ઉપર ઉદ-
મા પ્રશ્નોત્તરમાં આવી ગયો છે ત્યાંથી
જોઈ લેવો

પ્રશ્ન ૧૧૧ હુઢક તેરાપથીઓ ક્ષતુધ-
ર્મ સવધી રુવિરની તથા મૂત્રપુરીષાદિની
અસ્વાધ્યાય માનતા નથી એટલુંજ નહીં,
વઢ્કે ક્ષતુધર્મને ગુમડું ફુટવા વરોવર દ-

शर्वि ठे. रात्रिमां जंगल मात्रादि कारण
वास्ते जल राखवानी पण ना पाडे ठे.
एटलेथी न अटकतां दिह्वी अने पंजा-
वना दुंढीआओ तो एक कवित पण क-
हे ठे ते आ प्रमाणे:-

एककंकरी लोटाणं, पंचकंकरी मं-
जारि ॥ घासफुस नदीनालं, गांडघ-
सनं समुद्रं ॥ १ ॥

आवी रीते कही आलोक परलोकवि-
रुद्ध आचरण करे ठे. वास्ते जैनसूत्रोमां
कोइ स्थले आ बावतनो अस्वाध्याय ब-
तावेलो ठे के नहीं ?

उत्तर. श्रीस्थानांग सूत्रमां दश प्रकारे
औदारिक शरीर संबंधी एटले मनुष्य
तिर्यच संबंधी अस्वाध्याय कहेलो ठे. ते
आ प्रमाणे:-

१ हाड.

३ लोही

२ मांस.

४ मलमूत्रसामीप्य.

५ श्मशानसामीप्य. ए राजा सेनापति मङ्ग
 ६ चन्द्रग्रहण युद्धादि संग्राम.
 ७ सूर्यग्रहण १० उपाश्रयमां जीव
 ८ राजा श्रमात् सेना- रहित मनुष्यादिनुं
 पत्यादि मरण औदारिक शरीर.

ए दश कारणे साधुप्रमुखे सूत्रादि-
 कनु पठन पाठन करबु नहीं.

॥ तत्सूत्रपाठो यथा ॥

दसविहे जरालिए असज्जाइए प-
 ष्पते तंजहा अठि मसे सोणिए अ-
 सुइसामत मसाणसामंतं चंदोवराए
 सूरुवराए पडणे रायबुग्गहे उवस-
 यस्स अंतो जरालिए सरीरे ॥

॥ टीका यथा ॥

दसविहेजरालिए इत्यादि ॥ औ-
 दारिकस्य मनुष्यतिर्यक्शरीरस्येद-
 मौदारिकमऽस्वाध्यायिकं तत्राऽस्थि-

मांसशोणितानि प्रतीतानि तत्र च पं-
 चेंद्रियतिरश्चामऽस्वाध्यायिकं अव्य-
 तोऽस्थिमांसशोणितानि ग्रंथांतरे च-
 र्माप्यऽधीयते यदाह सोणिय मंसं
 चम्मं अठोविय होंति चत्तारित्ति ॥
 क्षेत्रतः षष्टिहस्ताऽन्यन्तरे कालतः सं-
 जवकालाद्यावत्तृतीया पौरुषी मार्जा-
 रादिभिर्मूषकादिव्यापादने अहोरात्रं
 चेति ज्ञावतः सूत्रं नन्द्यादिकं नाऽ-
 ध्येतव्यमिति मनुष्यसंबन्धऽप्येवमेव
 नवरं क्षेत्रतो हस्तशतमध्ये कालतोऽ-
 होरात्रं यावत् आर्त्तवं दिनत्रयं स्त्री-
 जन्मनि दिनाऽष्टकं पुरुषजन्मनि दि-
 नसप्तकमऽस्थीनि तु जीवविमोक्षदि-
 नादारभ्य हस्तशताऽन्यन्तरस्थि-
 तानि द्वादशवर्षाणि यावदऽस्वाध्या-

यिकं भवति चित्ताऽग्निना दग्धान्युद-
 कवादेन वा व्यूढान्यऽस्वाध्यायिकं न
 भवति भूमिनिखातान्यऽस्वाध्यायिक-
 मिति तथा अशुचीन्यऽमेध्यानि मू-
 त्रपुरीषादीनि तेषां सामन्तं समीपं
 अशुचीसामन्तमऽस्वाध्यायिकं न-
 वति उक्तं च कालग्रहणमाश्रित्य सो-
 णियमुत्तपुरीसे, घाणालोय परिहरे-
 जति ॥ श्मशानसामन्तं शवस्थानस-
 मीपं चन्द्रस्य चन्द्रविमानस्योपरागो
 राहुविमानतेजसोपरंजनं चन्द्रोप-
 रागो ग्रहणमित्यर्थः एवं सूर्योपरा-
 गोऽपि इह चेदङ्कालमानं यदि चन्द्र-
 सूर्यो वा ग्रहणे सति स ग्रहोऽन्यथा
 वा निमज्जति तदा ग्रहणकालं तज्जा-
 त्रिगेप तदऽहोरात्रगेप च ततः पर-

मऽहोरात्रं च वर्जयन्ति आह च चं-
 दिमसूरुवरागे निग्घाए गुंजिए अ-
 होरत्तंति ॥ आचरितं तु यदि तत्रैव
 रात्रौ दिने वा मुक्तस्तदा चन्द्रग्रहणे
 तस्या एव रात्रेः शेषं परिहरन्ति सू-
 र्यग्रहणे तु तद्दीनशेषं परिहृत्याऽन-
 न्तरं रात्रिमऽपि परिहरन्तीति आह
 च आइन्नंदिणमुक्को सोच्चियदिवसो-
 वराईवत्ति ॥ चन्द्रसूर्योपरागयोश्चौ-
 दारिकत्वं तद्विमान पृथिवीकायिका-
 पेक्षयाऽवसेयमांतरिक्षकत्वं तु सदऽ-
 पि न विवक्षितमांतरिक्षकत्वेनोक्तेऽप्य
 आकस्मिकेऽप्य उट्कादिऽप्यश्चन्द्रादि-
 विमानानां शाश्वतत्वेन विलक्षणत्वा-
 दिति ॥ पडणेत्ति ॥ पतनं मरणं रा-
 जाऽमात्यसेनापतिग्रामजोगिकादीनां

तत्र यदा दंडिकः कालगतो भवति
राजा वाऽन्यो यावन्न भवति तदा स-
न्नये निर्जये वा स्वाध्यायं वर्जयन्ति
निर्जयश्रवणानन्तरमऽप्यऽहोरात्रं व-
र्जयन्तीति ग्राममहत्तरेऽधिकारनियुक्ते
बहुस्वजने वा शय्यातरे वा पुरुषा-
न्तरे वा सप्तगृहाऽन्यन्तरे मृते अ-
होरात्रं स्वाध्यायं वर्जयन्तीति शनैर्वा
पठन्ति निर्डु.खा एव इति गर्हो लो-
को माकार्षीदिति आह च मयहरण-
गए बहुपक्षि एव सत्तघर अतर म-
यमि ॥ निर्दुस्कत्तियगरहा, न पठन्ति
सणीयग वा वित्ति ॥ १ ॥ तथा रा-
यबुग्गहेत्ति॥ राज्ञां संग्रामजपलक्षण-
त्वात्सेनापतिग्रामजोगिकमहत्तरपुरु-
षस्त्रीमह्वयुधान्यऽस्वाध्यायिकं एव

पांशुपिष्टादिजाम्नान्यऽपि यत एते
 प्रायो व्यन्तरबहुलास्तेषु प्रमत्तं दे-
 वताब्जलयेन्निर्झःखा एत इत्युडाहो
 वाऽप्रीतिकं वा जवेदित्यऽतो यद्विग्र-
 हादिकं यच्चिरकालं यस्मिन् क्षेत्रे ज-
 वति तत्र विग्रहादिके तावत्कालं तत्र
 क्षेत्रे स्वाध्यायं परिहरन्तीति उक्तं च
 सेणादिवज्रोऽय, मयहरेयपुंसिष्ठिम-
 द्धयुधेय ॥ लोढाश्चण्ड ऐवा, गुज्जाग-
 जडाह्यवियत्तंति ॥ १ ॥ तथोपाश्र-
 यस्य वस्तेरन्तर्मध्ये वर्त्तमानमौदा-
 रिकं मनुष्यादिसत्कं शरीरकं यद्युज्जिन्नं
 जवति तदा हस्तशताभ्यन्तरेऽस्वा-
 ध्यायिकं जवति अथानुज्जिन्नं तथापि
 कुत्सितत्वादाचरित्वाच्च हस्तशतं व-
 र्ज्यते परिष्ठापिते तु तत्र तत्स्थानं

शुद्धं भवतीति पञ्चेन्द्रियशरीरमऽस्वा-
ध्यायिकमित्यऽनन्तरमुक्तमिति ॥

प्रश्न ११२ पूर्वोक्त सूत्र तथा टीकाना
दीवा जेवा पाठ विद्यमान ठतां दुढक जाइ
उने प्रकाश केम नहीं परतो होय ? अने
तेउ निंदनीय काम शामाटे करता हशे ?

उत्तर जेम आंधला मनुष्यने उदय
पामेला चद्र, सूर्य अने जाल्ज्वल्यमान
निर्मल क्रोमो दीवा पण प्रकाशरूप उप-
कार करी शकता नथी, तेवी रीते मतांध
मनुष्योने शास्त्रनो उपदेश पण लागु
परतो नथी शास्त्र सद्भावनु प्रतिपादन
तो प्रशांत चित्तवाला मध्यस्थने हितकर
थाय ठे. जेम नवीन चढता तावने एक-
दम शांत करवा आपेलु औपध फायदा-
कारक निवस्तुं नथी तेम मूढमतिने
शास्त्र पण दोपनेवास्तेज थाय ठे

॥ तदुक्तं लोकतत्त्वनिर्णयग्रंथे

श्रीहरिभद्रसूरिभिः ॥

उदितौ चन्द्रादित्यौ, प्रज्वलिता-
दीपकोटिरमलापि ॥ नोपकरोति अ-
थान्धे, तथोपदेशस्तमोन्धानाम् ॥१॥
अप्रशान्तमतौ शास्त्र-सङ्गावप्रतिपा-
दनम् ॥ दोषायान्निनवोदीर्णै, शम-
नीयमिव ज्वरे ॥ २ ॥

आ महात्मानुं कथन अद्दरशः सत्य
थयुं ठे; कारणके ढुंढकोना हितार्थे महा-
त्मा श्रीविजयानंद सूरेश्वरजीए सम्यक्त्व
शब्दयोद्धार ग्रंथ बनावीने, तेमना निंद-
नीय कार्यनो अटकाव करवा शास्त्रोपदेश
करेलो ते केटलाएक मूढमतिउने अ-
हितकर थयो, पण गुणग्राही सज्जनोने
तो गुणकरज थयो ठे. एटबुंज नहीं ब-
ढके अनेक नव्य जीवो ते पंथमांथी नी-

कली शुद्ध सनातन धर्ममां दाखल थया
 ठे, अने केटलाएक निंदनीय फंदमां फ-
 सता वची गया ठे जो सर्व दुढक जाइ-
 ओ मध्यस्थताथी ते लेखनो शास्त्रद्वारा
 निर्णय करी सद्वर्तन करे तो तेओ कोइ
 जगाए निंदापात्र थाय नहीं तेमना निं-
 दापात्र कार्यने लइने अनेक तटस्थ वि-
 द्धान सज्जनोने, जेवा के रा रा वासुदे-
 व गोविंद आपटे वी ए तथा दुढकवि-
 वादजीतन कितावकर्त्ता चुनीलालजी
 तथा रासमालाकर्त्ता फारवससाहिव त-
 था गिरधरकवि तथा सतसेवाना हिमा-
 यती बाबा नानक जेवाने पोतानी पवित्र
 जिह्वानो अने कलम कसवानो उपयोग
 करवानी फरज पकी हती तेओ हुंढीया-
 नी बावतमा शु कहे ठे ते इहा लखवु
 अमे डुरस्त धारता नथी. जाणवानी इ-

ઘઠાવાલાણ તારીખ ૧૫ જુલાઈ તથા તારીખ ૨૬ મી ઓગષ્ટ સને ૧૯૦૬ નું જૈનપત્ર જોઈ લેવું ॥

પ્રશ્ન ૧૧૩. તીર્થંકરાદિ મહાપુરુષના હૃદયમાં શ્રીવત્સનું લક્ષણ હોય કે તે શાનું હશે ?

ઉત્તર. દક્ષિણાવર્ત રોમથી વનેલા અને અધિક શોઝાવાલા મહાપુરુષના ચિહ્નરૂપ એવા શ્રીવત્સથી આત્મપુરુષનું હૃદય યુક્ત હોય કે. એવું શ્રીલોકપ્રકાશમાં કહ્યું છે.

॥ તથા ॥

લોમન્નિર્દક્ષિણાવર્તે રચિતેનાધિકશ્રિયા ॥ મહાપુરુષચિહ્નેન, શ્રીવત્સેનાત્તવક્તસઃ ॥ ૧ ॥

શ્રીજંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞાતિ સૂત્રમાં પણ શ્રીનરતચક્રવર્તીના અધિકારે તેમજ કહ્યું છે.

॥ तथाहि ॥

• पसवलोमविरइय सिरिववळण
विजलवढदेशे ॥

प्रश्न ११४. तीर्थंकर जगवान्ना जन्म-
द्वारे जेम त्रिजुवनमां उद्योत थाय ठे ते-
म निर्वाणसमये अधिकार थाय ठे के नहीं ?

उत्तर सर्व कर्मना नाशसमये शैलेशी
अवस्थामां आरूढ थइ पारंगत जगवान्
ज्यारे अविनाशी स्थानने पामीने निरा-
बाधपणे सुखे रहे ठे, त्यारे दणवार अं-
धिकार पण थाय ठे

॥ तदुक्तं लोकप्रकाशे ॥

ततोऽधिरुह्य शैलेशीं, सर्वकर्मद्व-
यद्वारे ॥ संप्राप्य शाश्वतं स्थानं, नि-
र्वाधासुखमासते ॥ १ ॥ दण तदाध-
कारस्यादित्यादि ॥

પ્રશ્ન ૧૧૫. જેમ બીજા ચક્રવર્તીજને
ઠાં સ્વં સાધતાં માગધાદિ તીર્થે અઠમ
કરવો પડે છે, તેમ તીર્થંકર ચક્રવર્તી
આય ત્યારે તેમને કરવો પડે કે નહીં ?

ઉત્તર. જે ચક્રવર્તી જિનેશ્વર હોય છે
તેમને અઠમ તપ કરવાનું પ્રયોજન નથી.
તેમના તો યાદ કરવા માત્રમાં આસન
કંપવાથી માગધાદિ દેવતા હાજર થાય છે.

॥ ઉક્તં ચ લોકપ્રકાશે ॥

યસ્તુ ચક્રી જિનસ્તસ્ય, નાષ્ટમેન
પ્રયોજનં ॥ સ્મૃતિમાત્રાદઽસૌ કંપ્રા-
સનસ્તમુપતિષ્ઠતે ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૧૧૬. વિજય મૂહૂર્તનો ટાશ્મ
કેટલો ?

ઉત્તર. મધ્યાહ્નવેલા પહેલાંની અને
પાઠલની એક એક ઘડીને અર્થાત્ બે ઘડી-
નો વિજયયોગ કહેવામાં આવે છે. તે સ-

र्व कार्यने फतेहमंद उतारनार तरीके
गणाय ठे

॥ तथोक्तं लोकप्रकाशे ॥

द्वौ यामौ घटिकाहीनौ, द्वौ यामौ
घटिकाऽधिकौ ॥ विजयो नाम यो-
गोऽयं, सर्वकार्यप्रसाधकः ॥ १ ॥

प्रश्न ११७ देवतादिकना उपद्रवने
नाश करनार दंरुल विद्यमान ठते सग-
र चक्रवर्तीना पुत्रोने ज्वलनप्रज्ञ नागेद्र-
थी उपद्रव केम थयो ?

उत्तर उपद्रवनो नाश करनार दंरु-
ल विद्यमान ठतां सगरचक्रीना साठ ह-
जार पुत्रोने नागेद्रथी उपद्रव थयो, अ-
ने ते सर्वे मरणने शरण थया तेनुं कार-
ण एवुं ठे के ते अनुपक्रम उपद्रव हतो
उपद्रव वे प्रकारना थाय ठे एक सोप-
क्रम अने चीजो अनुपक्रम दंडरलथी
सोपक्रम उपद्रवनो नाश थाय ठे, पण

निरुपक्रमनो नहीं. समवसरणमां वीरज-
गवान्ना शिष्योना दाहनी माफक निरु-
पक्रम उपद्रव तो थाय ठे ज. एवो लो-
कप्रकाशमां देख ठे ते आ प्रमाणे:-

॥ तथाहि ॥

ज्वलनप्रज्जनागेंद्रात्सगरस्यांगज-
न्मनाम् ॥ योऽनूडुपद्रवः सत्यंऽप्य-
स्मिन्स त्वऽनुपक्रमः ॥ १ ॥ ध्वंसः सो-
पक्रमस्यैवोपद्रवस्य ज्वेदितः ॥ इ-
तरस्तु ज्वत्येव, वीरांतेवासि दा-
हवत् ॥ २ ॥

प्रश्न ११७. चक्रवर्तीनुं चर्मरत्न चाम-
डानुं नथी, तथादंडरत्न काष्ठमय नथी, ते
बतां तेने चर्मरत्न अने दंरुत्न कहेवामां
आवे ठे तेनुं शुं कारण ?

उत्तर. चर्मरत्नमां पार्थिवत्वं ठे. तथा-
पि तेमां चामराना जेवो संकोच विकोच

સ્વજ્ઞાવ હોવાથી ચર્મરત્ન કહેવામાં આવે
 ઠે, અને દંડરત્ન પણ પૃથ્વીમય ઠે, ઠતાં
 કાષ્ઠદંડની સાદૃશ્યતાથી દંડરત્ન કહેવાય
 ઠે. એવી રીતેબુદ્ધિશાલીઓએ સાતે રત્નો-
 માં પૃથ્વીત્વ જાણવું

॥ તદુક્તં લોકપ્રકાશે ॥

પાર્થિવત્વેઽપિ તત્સામ્યા-ચ્ચર્મેતિ વ્ય-
 પદિશ્યતે ॥ દડોઽપ્યેવં પાર્થિવસ્તત્સા-
 મ્યાત્તદ્વચપદેશજ્ઞાકૂ ॥ જ્ઞાવ્યમેવ પા-
 ર્થિવત્વં, સપ્તાનામઽપિ ધીધનૈઃ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૧૧૯ ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાં
 શું चीज ઠે તથા તે નિધાન અને ચક્રી-
 ની ફોજ કયા સ્થિતિ કરે ઠે ?

જત્તર ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાં શા-
 શ્વતા દિવ્ય પુસ્તકો ઠે, અને તેમા સપૂ-
 ર્ણ વિશ્વની વ્યવસ્થા વતાવેલી ઠે. આ
 પ્રકારે કોઈ આચાર્યનું માનવું ઠે, ત્યારે
 મતાંતરે એમ માનવામાં આવે ઠે કે તે

कद्वपुस्तकोमां प्रतिपादन करेखा पदा-
र्थो पण ते ते निधिश्चोमां साक्षात् प्रगट
थाय ठे. तथा नगर जेवडा ते निधि न-
गरीमां माझ शके नहीं, तेथी पाताळमा-
र्गे आवी चक्रीना पुरनी बहार रहे ठे.
एवी रीते चक्रीनी चतुरंग सेना पण
अंदर अवकाश न मलवाथी पुरीमां प्र-
वेश करती नथी.

॥ उक्तं च लोकप्रकाशे ॥

पुस्तकानीह नित्यानि, संति दि-
व्यानि तेषु च ॥ आख्यातास्त्यऽखि-
त्वा विश्वस्थितिरेकमिदं मतम् ॥ १ ॥
मतांतरे तु तत्कद्वप-पुस्तकप्रतिपा-
दिताः ॥ साक्षात्प्राडुर्जवंत्यर्थास्तेषु
तेषु निधिष्विह ॥ २ ॥ पाताळमार्गे-
णायांति, तिष्ठंति च पुराद्बहिः ॥ तेषां
नगरतुल्यानां, पुर्यामनवकाशतः ॥ ३ ॥

एवं सेनाश्रितस्योपि, पत्युश्चेन्नरया-
त्मिका. ॥ पुर्यो न प्रविशत्यत-रवका-
शविवर्जिताः ॥ ४ ॥

प्रश्न १२० ज्यारे श्रीरूपनदेव जग-
वाने केशनी पांचमी मुठी खजा उपर
छोटती राखी त्यारे कच्छ, महाकच्छा-
दिक मुनिर्जण केम कर्युं हतु ?

उत्तर स्वामीनी पाठल दीक्षित थ-
येला अने स्वामीना मार्गने अनुसरनारा
ते कच्छादिक मुनिर्जण पण केशनी पां-
चमी मुठी खजा उपर स्थित राखी हती

॥ प्रोक्तं च श्रीलोकप्रकाशे ॥

अनुप्रव्रजितास्तेऽपि स्वामिमार्गा-
नुगामिनः ॥ अरदन् पंचमं केशमुष्टिं
स्कधोपरि स्थितम् ॥ १ ॥

प्रश्न १२१ शत्रुजय पर्वत प्राये शा-
श्रुतो कहेवाय ठे तेनुं शु कारण ?

उत्तर. कालक्रमથી ए पर्वतनौ नाश
 आय ठे तैथी अशाश्वतो, अने समूल
 नाश अतो नथी तैथी शाश्वतो. एवी री-
 ते उज्जय धर्मवालो होवाथी ते शत्रुंजय
 पर्वत शाश्वतप्राय कहेवाय ठे.

॥ उक्तं च लोकप्रकाशे ॥

एष चाऽशाश्वतो नाशान्मूलानाशाच्च
 शाश्वतः ॥ ततः सोज्जयधर्मत्वाच्चाश्व-
 तप्राय उच्यते ॥ १ ॥

प्रश्न १२२. पांचमा आरामां शुद्ध
 साधु ठे के नहीं ?

उत्तर. हालमां पण नीतिनिपुण, उ-
 त्तपस्वी अने चारित्रना महात्म्यथी
 आश्चर्य उत्पन्न करनारा साधुओ जयवं-
 ता वर्ते ठे. वास्ते विवेकी पुरुषोए आ
 प्रकारे मध्यस्थ दृष्टिथी विचार करी पां-
 चमा आरामां शुद्ध साधुविषयिक संश-

य न करवो एवुं लोकप्रकाशमां जाहेर
करेलुं ठे

॥ तथाहि ॥

विजयंतेऽधुनाप्येवं, मुनयो नयको-
विदाः ॥ अत्युग्रतपसश्चारुचारित्रम-
हिमाद्भुताः ॥ १ ॥ एव मध्यस्थया
दृष्ट्या, पर्यालोच्यं विवेकिभिः ॥ न
कार्यः शुद्धसाधूनाम्, संशयः पंचमे-
ऽरके ॥ २ ॥

प्रश्न १२३ सध्यासमये सामायिक
लीधा वाद पञ्चस्काण वखते मुहपत्ति-
पम्बिलेहणनो आदेश केवी रीते मागवो?

उत्तर सेनप्रश्नमा एवो खुलासो क-
र्यो ठे के त्रण नवकार गणी खमासमण-
पूर्वक इच्छाकारेण संदिसद् जगवन् मु-
हपत्ति पम्बिलेहुं ? ए प्रकारे आदेश
मागवो.

॥ तथाहि ॥

नमस्कारत्रयं च कथयित्वा द्दमा-
श्रमणपूर्वं इच्छाकारेण संदिसह जग-
वन्मुहपत्ति पडिवेहुं इत्यादेशमार्गण-
म् ॥

प्रश्न १२४. दत्ति पच्चख्खाण केवी री-
ते करवुं ?

उत्तर. 'सपाण जोयणं पंचदत्तिंअं
आयंविदं पच्चख्खाइ' इत्यादि प्रकारे द-
त्ति पच्चख्खाण लेवानुं सेनप्रश्नमां कथन वे.

प्रश्न १२५. केवलज्ञान यया अगाउ-
नी अवस्थामां सर्व तीर्थकरनुं अवधिज्ञान
तुल्य होय के नहीं ?

उत्तर. सर्व तीर्थकरनुं प्राथमिक अ-
वधिज्ञान सरखुं न होय, पण वर्धमान्
अवधि होइ शके, कारणके जे तीर्थकर
जे देवलोकादिकथी आवे तेमने ते ग-
तिमां जेटवुं अवधिज्ञान होय तेटवुं इ-

हां पण साथे श्रावे, एवुं सेनप्रश्नमां कथन ठे.

प्रश्न १२६. साधु तथा श्रावक जपमाला प्रमुखनी स्थापना केवी रीते करे ?

उत्तर. साधु वे नवकार गणी अने श्रावक त्रण नवकार गणी जपमालादिकनी स्थापना करे, पण उठावता तो वन्ने जण एकज नवकार गणे ॥ इति सेनप्रश्ने ॥

प्रश्न १२७. उपधान विना नवकारादि नणी शकाय के नहीं ?

उत्तर जीतव्यवहारथी उपधान विना पण नवकारादि नणी शकाय, एकांत निपेध नथी इति सेनप्रश्ने ॥

प्रश्न १२८ चौद पूर्वधर जघन्यथी लांतक देवलोके जाय एवो नियम ठे त्यारे कार्तिक शेठनो जीव प्रथम देवलोके केम गयो ?

उत्तर. कार्तिक शेष प्रथम देवलोक
गया ते तो पूर्वना विस्मरणथी संज्ञव
थाय ठे. एवुं सेनप्रश्नमां कथन ठे.

प्रश्न १२९. श्रावक श्राविका उपधा-
नमां वांचना केवी रीते ले ?

उत्तर. श्राविकाओ उज्जी रहीने अ-
ने श्रावको चैत्यवंदन मुद्राथी उपधान
वांचना सांनले. एवुं श्रीहीरप्रश्नमां कह्युं ठे.

॥ तद्यथा ॥

उपधानवाचनां श्राद्ध्य ऊर्ध्वस्थि-
ताः शृण्वन्ति श्राद्धास्तु चैत्यवंदनमु-
द्रया ॥

प्रश्न १३०. अन्यदर्शनीय लोकोने
चोथुं व्रत उच्चराववानी लुट ठे के केम ?

उत्तर. अन्यदर्शनीय चोथुं व्रत उ-
च्चराववानी मागणी करे तो तेने नंदि विना
पण उच्चराववुं. तेमां कोइ तरेहनो बाध
नथी. एवुं श्रीहीरप्रश्नमां कह्युं ठे.

॥ तथाहि ॥

अन्यतीर्थीयः तुर्यव्रतमुच्चारयति
तदा नन्दिविनापि उच्चार्यते निषेधः
कोऽपि न ॥

प्रश्न १३१. गृहस्थना आचारने धारण
करनार यति प्रतिक्रमण केवी रीते करे ?

उत्तर. गृहस्थाचारी यतिवेषवालो मु-
ख्यवृत्तिषु सामायिक ग्रहण करीने प्रति-
क्रमण करे ॥ इति श्रीहीरप्रश्नग्रंथे प्रोक्त-
मस्ति ॥

॥ तद्यथा ॥

गृहस्थाचारधरो यतिवेषवान्मु-
ख्यवृत्त्या सामायिकग्रहणं कृत्वा प्र-
तिक्रमणं करोति ॥

प्रश्न १३२ श्रीदशवैकालिकादि उत्का-
लिक सूत्र क्यारे गणवु शुरू गणाय ?

उत्तर. दिनरातनी चार संध्याओ व-

जीं ज्यारे मरजी होय त्यारे दशवैकालि-
कादिक गणवुं शुरू गणाय.

॥ तदुक्तं श्रीहीरप्रश्ने ॥

अहोरात्रिमध्ये संध्याचतुष्टयं वि-
हाय दशवैकालिकादि गणनं शुद्ध्य-
ति ॥

प्रश्न १३३. समवसरणमां तीर्थकर के-
वा रूपे होय ठे ?

उत्तर. हीरप्रश्नमां हीरा जेवो लेख ठे
के श्रीतीर्थकर जगवान् समवसरणमां—
नथी गृहस्थवेषमां, नथी साधुवेषमां
नथी स्वलिंगमां, नथी कुलिंगमां, पण
लोकोत्तर रूपमां होय ठे.

प्रश्न १३४. परमाधामी जव्य के अजव्य ?

उत्तर. हीरप्रश्नमां बन्ने प्रकारना पर-
माधामी कहा ठे.

प्रश्न १३५. पोसहवाली वाइओ रस्ता-
मां गीत गाइ शके के नहीं ?

ઉત્તર પોસહવાલી વાણ્યો રસ્તામાં
ગીત ગાય તે શાસ્ત્રાધારે નથી એવું શ્રી-
હીરપ્રશ્નમાં નિવેદન છે

પ્રશ્ન ૧૩૬ ચૌદપૂર્વી કેટલા જવ જા-
ણી શકે ?

ઉત્તર સપૂર્ણ ચૌદપૂર્વી અસંખ્યાતા
જવો જાણી શકે એવું શ્રીસેનપ્રશ્નમાં ક-
હ્યું છે

॥ તથાહિ ॥

સપૂર્ણચતુર્દગપૂર્વવિદોઽસંખ્યે-
યાન્ જવાન્ જાનતિ

પ્રશ્ન ૧૩૭ પરમાધામીની કરેલી વેદ-
ના ત્રણ નરકમાં હોય છે તથા લક્ષ્મણ-
જીને ચોથી નરકે પરમાધામીકૃત વેદ-
ના કેમ થઈ ?

ઉત્તર ત્રણ નરકમાં પરમાધામીની
વેદના હોય છે તે પ્રાયિક વચન છે એવું
સેનપ્રશ્નમાં કથન છે.

प्रश्न १३८. चरक, परिव्राजकादि मिथ्यादृष्टिओमां सकामनिर्जरा होय के नहीं?

उत्तर. सेनप्रश्नमां वन्ने प्रकारनी निर्जरा चरकादिकमां मानेली ठे.

प्रश्न १३९. पिंडविशुद्धि ग्रंथकर्त्ता जिनवद्वजसूरि खरतर गच्छीय ठे के बीजा?

उत्तर. पिंडविशुद्धिकर्त्ता जिनवद्वजसूरि खरतर गच्छीय नथी एवो सेनप्रश्नमां निर्णय करेलो ठे.

प्रश्न १४०. प्रातःकाले चउव्विहार उपवासनुं प्रत्याख्यान कर्त्तुं होय तेने सायंकाले फरीथी पच्चरूखाण करवानी जरुर ठे के केम ? तथा बठ करनारने बीजे दिन बठनुं पच्चरूखाण लेवुं के नहीं ?

उत्तर. सवारे चउव्विहार उपवास करनारने सांजे फरीथी प्रत्याख्यान करवानी जरुर नथी, पण प्रतिक्रमणवेलाए मनमां याद करवुं. तेवी रीते बठ करना-

રે પણ વીજે દિન મનમાં ધારી લેવું એવું
સેનપ્રશ્નમાં નિવેદન છે ॥

પ્રશ્ન ૧૪૧ વે હજાર ને ચાર યુગપ્ર-
ધાન, કેવા પ્રતાપી સમજવા ?

જીતર વે હજાર ને ચાર યુગપ્રધાન
માંહેલા પ્રણ્યાત શ્રીસુધર્માસ્વામી અને
જંબૂસ્વામી તો તદ્જનવ મોક્ષગામી થયા
ઠે, અને ઘાકીના વિશ્વોત્તમ એવા તે સર્વ
આચાર્યોં એકાવતારી સમજવા તે યુગપ્ર-
ધાન મહાત્માઓ ડ્યા વિચરે ઠે ત્યાં દશ
ગાંઠની અંદર ડુપ્કાલાદિ ડપડ્રવો નાશ
પામે ઠે એવા અનેક અતિશય યુક્ત મો-
ટા સત્ત્વવંત તેઓ હોય ઠે આ પ્રકારે
લોકપ્રકાશમા પ્રકાશિત કરેલુ ઠે.

॥ તથાહિ ॥

एकावताराः सर्वेऽमी, सूरयो जगद्-
त्तमाः ॥ श्रीसुधर्मा च जंबूश्च ख्या-

तौ तद्भवसिद्धिकौ ॥ १ ॥ अनेका-
तिशयोपेताः, महासत्त्वा ज्ञवन्त्यऽमी ॥
ग्रन्ति सार्धद्वियोजन्यां, छिन्निदादीनु-
पज्वान् ॥ २ ॥

प्रश्न १४२. योगवहनपूर्वक गुरुमुख-
थी सिद्धांत वांचना लेवानुं कोइ शास्त्र-
मां फरमान ठे ?

उत्तर. श्रीजिनेश्वरे कहेला अंगोपांग
ज्ञेदथी जिन सिद्धांतोनो योगोद्धहनपूर्-
वक मेलव्यो ठे स्वगुरु मुखकमलथी पर-
मार्थ जेमणे एवा महात्मा होय. एवुं श्री-
मध्यानव्याख्या ग्रंथमां निवेदन कर्युं ठे.

॥ तथाहि ॥

जिनोक्तसिद्धांतानां अंगप्रविष्टा-
नंगप्रविष्टज्ञेदजिन्नानां गृहीतो योग-
वहनेन स्वीकृतः स्वगुरुमुखकमला-
त्परमार्थो रहस्यं यैस्ते ॥

प्रश्न १४३. ज्यां चोमासुं रह्या होय त्यां साधुओ क्यां सुवी वस्त्रादिक न ग्रहण करी शके ?

उत्तर ज्यां चोमासुं रह्या होय त्यां चोमासा वाद वे मास सुधी साधु साध्वीओने वस्त्रादिक लेवु कदपे नहीं एवुं श्रीसेनप्रश्नमां कह्युं ठे

प्रश्न १४४ श्री अष्टापद तीर्थनी यात्रा करनार तद्भव मोक्षगामी केवी रीते मनाय ठे ?

उत्तर तपसयमथी उत्पन्न थएली लब्धिवडे जेश्रो श्रीअष्टापद गिरिनी यात्रा करे तेश्रो तेज भवमां मुक्ति जाय एवो श्रीहीरप्रश्नमां संभव बतावेलो ठे

॥ तथाहि ॥

अष्टापदगिरौ ये तपसंयमोत्थल-
ब्ध्या यात्रां कुर्वन्ति ते तद्भवसिद्धिगा-
मिन इति संज्ञायन्ते ॥

પ્રશ્ન ૧૪૫. સર્વ ઇંદ્ર એકાવતારી છે કે કેમ ?

ઉત્તર. સર્વ ઇંદ્ર એકાવતારી નથી. એવું શ્રીહીરપ્રશ્નમાં નિવેદન કર્યું છે.

પ્રશ્ન ૧૪૬. સર્વ નારદ તદ્જવ મોહગામી છે કે કેમ ?

ઉત્તર. સર્વ નારદ તદ્જવ મોહગામી નથી. એવું શ્રીહીરપ્રશ્નમાં દર્શાવેલું છે.

પ્રશ્ન ૧૪૭. કેટલાએક અજાણ કચ્છી લોકો આયંબિલમાં સોપારી વાપરે છે તે વપરાય કે નહીં ?

ઉત્તર. આયંબિલમાં રાંધેલા પોંક તથા લવીંગ, પિપર, હરડે ન કઢપે. એવું શ્રીહીરપ્રશ્નમાં કહ્યું છે. વાસ્તે સોપારી પ્રમુખ તંબોલ ન કઢપે એવું સિદ્ધ થાય છે, પણ કાલાં મરી અને સુંઠ વાપરી શકાય છે.

પ્રશ્ન ૧૪૮ ઉપાંગ સૂત્રોની રચના કોણ કરે છે ?

ઉત્તર ઉપાંગની રચના શ્રીસ્થિવિર મહારાજ કરે એવું શ્રીહીરપ્રશ્નમાં પ્રદર્શિત કર્યું છે

પ્રશ્ન ૧૪૯ સાધારણ જિનાલયમાં પ્રતિમા કોના નામથી જોડે ?

ઉત્તર સાધારણ જિન મંદિરમાં ગામના નામથી પ્રતિમાજી જોડે

તથાચ હીરપ્રશ્ને પ્રોક્તમસ્તિ ॥

સાધારણપ્રાસાદે પ્રતિમાયાં કાર્યમાણાયાં ગ્રામનામ્ના પ્રતિમા વિલોક્યતે ॥

પ્રશ્ન ૧૫૦ વે ઇન્દ્રિય એલની ચોઈન્દ્રિય જમરી કેવી રીતે વર્તી જાય છે ?

ઉત્તર એલના કલેવરમાં તેજ એલનો જીવ મરણ પામીને અથવા વીજો કોઈ

જીવ ચોઈંદ્રિય ઝમરીપણે ઉત્પન્ન થાય
હે; પણ તેજ ઝવમાં એલની ઝમરી બની
જાય હે એમ સમજવું નહીં. એવું શ્રીહીરપ્ર-
શ્નમાં સ્પષ્ટ કહેલું હે.

પ્રશ્ન ૧૫૧. નરકમાં કેટલા પ્રકારની
વેદના થાય હે ?

ઉત્તર. શીત, ઉષ્ણ, ક્રુધા, તૃષા, સુ-
જલી, ઝય, શોક, પરાધીનતા, જ્વર
અને દાહનો વ્યાધિ એ દશ પ્રકારની
નરકમાં વેદના થાય હે. એવું શ્રાઙ્ગુણ
વિવરણમાં વર્ણવેલું હે.

॥ તથા ॥

દસવિદ્ વેયણ નિરણ, સી ૧ ઝ-
સિણ ૨ સુ ૩ પિવાસ ૪ કંદુઅ ૫
। ઝય ૬ સોગ ૭ પારવસ્સં ૮ જ્ઞ-
રોઅ ૯ વાહીઅ ૧૦ દસમોઅ ॥૧॥

પ્રશ્ન ૧૫૨. નરકમાં કેટલા પ્રકારના
રોગ થાય હે ?

उत्तर पांच क्रोम, अडसठ लाख,
नवाणु हजार, पांचसें, चोरासी प्रका-
रना रोगो अप्रतिष्ठान नरकावासामां ठे
ते वताववा श्राद्धगुण विवरणमां नीचे
मुजव गाथा आपेली ठे

॥ तथाहि ॥

पणकोडीअडसठी, लखानवनवइ-
सहसपंचसया । चुलसी अहियान-
रण, अपइठाणमि वाहीज ॥१॥

प्रश्न १५३ कया पांच वकार अनर्थ
उत्पन्न करे ठे ?

उत्तर बेर १ वैश्वानर २ व्याधि ३
वाद ४ अने व्यसन, ५ ए पांच वकार
वृद्धि पास्या यका महा अनर्थने कर-
नारा थाय ठे

१ सघयण सूत्रमा (५६०७७५५०४) प्रका-
रना रोग ठी सातमी नरके दर्शाव्या ठे २ अग्नि
३ सात व्यसन

॥ तथोक्तं श्राद्धगुणविवरणे ॥

वैर वैश्वानर व्याधि, वाद व्यस-
नक्षत्राणाः ॥ महाऽनर्थाय जायन्ते,
वकाराः पञ्च वर्धिताः ॥ १ ॥

प्रश्न १५४. नरलोकमां ठ नरको क-
हेवाय ठे ते कई ?

उत्तर. १ कुग्राममां रहेगाण २ कुनृपनी
सेवा ३ कुत्सित अन्नदा भोजन ४ क्रो-
धिष्ट स्त्री ५ कन्यानुं बहुत्व अने ६ कं-
गाल हालत. ए ठ प्रकारनी मनुष्य लो-
कमां नरको गणाय ठे.

॥ यदुक्तं श्राद्धगुणविवरणे ॥

कुग्रामवासः कुनरैर्यसेवा,
कुभोजनं क्रोधमुखी च चार्या ॥
कन्याबहुत्वं च दरिद्रता च,
षट् जीवलोके नरका भवन्ति ॥ १ ॥

પ્રશ્ન ૧૫૫ વહિરાત્મા અને અતરાત્મા
શું ચાહે છે ?

ઉત્તર વહિરાત્મા પોતાને સુદર રૂપ,
દીર્ઘાયુ, ઘણુ વલ અને પ્રજૂત દ્રવ્યાદિ-
કની સપદા મલે એમ ચાહે છે ત્યારે
વિજ્ઞાની અંતરાત્મા પવિત્રકર્ણે આ વધારી
મુક્ત થવા ચાહે છે એટલે શુદ્ધોપયોગવિ-
ચારપ્રકરણે પ્રોક્તમસ્તિ

॥ તથાહિ ॥

રૂપાયુર્વલવિત્તાદિ, સંપત્તિં સ્વસ્ય વાં-
ઘતિ ॥ વહિરાત્માઽથવા જ્ઞાની, સાક્ષા-
ત્તેજ્યોઽપિ વિચ્યુતિમ્ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૧૫૬ મુક્તિ કોની થાય અને
કોની ન થાય ?

ઉત્તર જેની આત્મસ્વરૂપમાં નિશ્ચલ
સ્થિતિ છે તેજ મુનિની મુક્તિ થાય છે,
અને જેની આત્મસ્વરૂપમાં ચોક્કસ રીતે
સ્થિરતા નથી તેની નિશ્ચય મુક્તિ નથી

ए प्रकारे शुद्धोपयोग प्रकरणमां निरूपण कर्तुं ठे.

॥ तथाहि ॥

मुक्तिरेव मुनेस्तस्य, यस्यात्मन्य-
चक्षुस्थितिः ॥ न तस्यास्ति ध्रुवं मुक्तिर्न
यस्यात्मन्यवस्थितिः ॥ १ ॥

પ્રશ્ન ૧૫૭. આત્મા કેવી રીતે સિદ્ધત્વ પ્રાપ્ત કરે છે ?

ઉત્તર. જેમ દીવાની વાટ દીપકને પામીને પ્રદીપ રૂપ બને છે તેમ આત્મા પણ સિદ્ધાત્માનું આરાધન કરી સિદ્ધતા મેલવે છે.

॥ तदुक्तं शुद्धोपयोगप्रकरणे ॥

આત્માનં સિદ્ધમારાધ્ય, પ્રાપ્નોત્યા-
ત્માપિ સિદ્ધતામ્ । વર્ત્તિઃ પ્રદીપમા-
સાદ્ય, યથાચ્ચ્યેતિ પ્રદીપતામ્ ॥ ૧ ॥

प्रश्न १५८ आत्मा शरीरथी जिन ठे एवु सांजलवा के वोखवाथी मोक्षे जवाय के नहीं ?

उत्तर. ज्यांसुधी आत्मा जेदाज्यासमां निष्ठित थतो नथी त्यांसुधी शरीरथी आत्मा जुदो ठे एवुं सांजलतो के वोखतो प्राणी मोक्षे जइ शकतो नथी.

॥ तथोक्तं शुद्धोपयोगप्रकरणे ॥

शरीराज्जिन्नमात्मानं, शृएवन्नपि वदन्नपि ॥ तावन्न मुच्यते यावन्नजेदाज्यासनिष्ठितः ॥ १ ॥

प्रश्न १५९ आत्मज्ञानी मरण समये शरीरनो केवी रीते त्याग करे ठे ?

उत्तर. आत्मज्ञानी आत्माथी देहने अने देहथी आत्माने जुदो जोइ जेम घृणास्पद गंदा वखने ठोमी देवामां आवे ठे तेम असगात्मा मरण वखते पोताना देहनो निर्ममत्वताथी त्याग करे ठे.

॥ तथाचोक्तं शुद्धोपयोगप्रकरणे ॥

पृथग् दृष्ट्वात्मनः कायं, कायादा-
त्मानमात्मवित् ॥ तथा त्यजत्यसं-
गोंगं, यथा वस्त्रं घृणास्पदम् ॥ १ ॥

प्रश्न १६०. ज्यारे आत्मा शरीरथी
जिन्न ठे एवुं सांजलवा केबोलवाथी मुक्त
थवातुं नथी त्यारे आत्मजावना केवी
रीते करवी ?

उत्तर. आ आत्मा शरीरथी जिन्न ठे
एवा प्रकारनी आत्मावडे आत्मामां आत्म-
जावना करवी के जेथी फरीने आ शरीर
ठे तेज आत्मा ठे एवी अंगसंगतिने
स्वप्नमां पण आ आत्मा प्राप्त थाय नहीं,
एवुं शुद्धचंद्राचार्यविरचित योगप्रदीपाधि-
कारांतर्गत शुद्धोपयोगविचारप्रकरणमां
निवेदन कर्युं ठे.

॥ तथाहि ॥

व्यतिरिक्तस्तनोस्तद्व-ज्ञाव्योऽय-

માત્મનાત્મનિ ॥ સ્વપ્નેડપ્યયં યથાચ્ચે-
તિ, પુનર્નાગેન સંગતિમ્ ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન ૧૬૧ પ્રમાણ ઇટલે શું અને તે
કેટલા પ્રકારે જૈનો માને છે ?

ઉત્તર સારી રીતે પદાર્થના નિર્ણયને
પ્રમાણ કહેવામાં આવે છે, અને જૈનો
પ્રત્યક્ષ તથા પરોક્ષ એવાં બે પ્રમાણ માને છે

॥ તદુક્તં પ્રમાણમીમાંસાયાં શ્રી-
હેમચંદ્રાચાર્યૈઃ ॥

૧ સમ્યગર્થનિર્ણયઃ પ્રમાણમ્

૨ પ્રમાણં દ્વિધા.

૩ પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ ચ.

પ્રશ્ન ૧૬૨ તર્કશાસ્ત્રમાં ફલ કોને
કહે છે ?

ઉત્તર પદાર્થ પ્રકાશને ફલ કહેવામાં
આવે છે

॥ તદુક્તં પ્રમાણમીમાંસાયામ્ ॥

૧ ફલમર્થપ્રકાશઃ

પ્રશ્ન ૧૬૩. ક્રિયા અને પ્રમાણની સ્થિતિ શેમાં છે ?

ઉત્તર. ક્રિયા કર્મમાં અને પ્રમાણ કર્તામાં સ્થિત હોય છે એવું પ્રમાણમીમાંસામાં નિવેદન કર્યું છે.

॥ તથાહિ ॥

૧ કર્મસ્થા ક્રિયા. ૨ કર્તૃસ્થં પ્રમાણમ્.

પ્રશ્ન ૧૬૪. જય પરાજય કોને કહેવામાં આવે છે ?

ઉત્તર. પોતાના પદ્ધતી સિદ્ધિને જય અને સ્વપદ્ધતી અસિદ્ધિને પરાજય કહેવામાં આવે છે.

॥ પ્રોક્તં ચ પ્રમાણમીમાંસાયામ્ ॥

૧ સ્વપદ્ધસિદ્ધિર્જયઃ ૨ અસિદ્ધિઃ પરાજયઃ

प्रश्न १६५. आत्मशिक्षा केवी रीते करवी ?

उत्तर रे आत्मन् ! नम्रीभूत ऊर्ध्वमुख कमलना दल साथे लागेला जलविंदु जेवी चंचल आ संसारनी रचनाने जोतो-थको पण तु खरी रीते देखतो नथी, ए तारुं नवाइ जेवु अधत्व ठे, जो तने आत्म कल्याणनी इच्छा होय तो गिरिगुफामां निवास करी संसारनी चेष्टाउने पण मूकी दे अने पर्वत जेवी दृढ प्रतिष्ठाने प्राप्त था वली रे जीव ! चोराशी लाख प्रकारना उत्पत्ति स्थानथी गजीर एवा आ संसार समुद्रमां त्रमण करीने तें सुंदर रत्न जेवुं आ अलक्ष्य मनुष्यत्व मेलव्यु ठे, तेने वनावटी नहीं एवा धर्मकृत्परूपी कनकनी साथे जोडी देवामा आवे तो खरेखर आश्चर्य ठे के, तेनी त्रिजुवनमा पण कोण कीमत करी शके ? अलवत कोइ पण तेनी कीमत करी शके नहीं, आ प्रकारे विम-

लाचार्यविरचित संवेगद्रुमकंदलीमां आ-
त्मशिक्षा करेली ठे.

॥ तथाहि ॥

उत्तानांबुजपत्रविंडुतरलां संसार-
जंगीमिमां, रे पश्यन्नपि नैव पश्यति
ज्वानांध्यं तवालौकिकम् ॥ कट्या-
णाय किल स्पृहा यदि गिरिप्राप्तप्रति-
ष्ठस्तदा, मुंचात्मन् ज्वचेष्टितान्यपि
गिरिप्राप्तप्रतिष्ठो ज्व ॥ १ ॥ ज्ञांत्वा-
स्मिन्बहुयोनिदक्षगहने संसारवारां
निधौ, मानुष्यं ज्वता सुरलमिव रे
हुःप्रापमासादितम् ॥ तन्निःकृत्रिमध-
र्मकर्मकनकेनायोज्यते यद्यहो, त्रैलो-
क्येपि करोति कः किल तदा तस्येह
मूढ्यं जनः ॥ २ ॥

१ अपरनाम श्रीब्रह्मचंज्राचार्यकृत.

પ્રશ્ન ૧૬૬ બ્રાહ્મણાદિ અન્યદર્શનીર્ત
 જ્યારે 'ધનવાન્, પુત્રવાન્, આયુષ્યમાન્ થા'
 એવા પ્રકારના આશીર્વાદ આપે છે, ત્યારે
 જૈનમુનિર્ત નમસ્કાર કરનારાને ધર્મલાજ
 કહે છે તેનું શું પ્રયોજન ?

ઉત્તર જો 'દીર્ઘાયુર્જવ' એમ કહેવામાં
 આવે તો લાંબુ જીવન નરકવાસીર્તમાં પણ
 પસાર થાય છે, તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી.
 જો સંતાન માટે 'પુત્રવાન્ જવ' એમ કહે-
 વામાં આવે તો કુકર્માર્તને ઘણાં વચ્ચાં
 હોય છે, તેમાં પણ કાંઈ મહત્તા નથી
 સુખને વાસ્તે 'ધનવાન્ જવ' એમ કહેવામાં
 આવે તો ચરેચર મ્લેષ સુકાનીર્ત પાસે
 પણ પુષ્કલ પૈસા હોય છે, તેમાં પણ કાંઈ
 ચરી ચુવી કહેવાય નહીં તે કારણથી
 જ્ઞાનીર્તે સર્વ પ્રકારના સુખને કરનારો
 ધર્મલાજ નિવેદન કરેલો છે અતઃ
 જૈનમુનિર્ત ધર્મલાજ કહે છે

॥ तदुक्तं धर्मलाभाष्टके ॥

दीर्घायुर्नव ज्ञेयते यदि तदा
तन्नारकाणामपि, संतानाय च पुत्रवान्
नव तदा तत्कुर्कटानामपि ॥ सौ-
ख्यार्थं धनवान् ज्ञेयति नियतं नौ-
वित्तकानामपि, तस्मात्सर्वविधायको
निगदितः श्रीधर्मलाजो बुधैः

प्रश्न १६७. केटलाएक ज्ञाविको एकल
प्रतिमा ज्ञावे ठे, केटलाक त्रिकरूपे ज्ञावे
ठे, कोइ पंचतीर्थी तो कोइ चोवीशी अने
कोइ एकसो सीतेर जिनना शिलापट्ट कोत-
रावे ठे तेनुं शुं कारण ?

उत्तर. अनेक प्रकारनी प्रतिमा ज्ञा-
ववानुं कारण एवुं ठे के कोइ जक्तिवंत
जिनराजनी कृद्धि देखवाने माटे प्रगट
प्रातिहार्य अने देवताना आवागमथी
शोजित एवी एक प्रतिमाने करावे ठे.

તથા કોઈ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના આરા-
ધન નિમિત્તે ત્રણ જિનની ત્રિકરૂપે પ્રતિમા
કરાવે છે તથા કોઈ પંચપરમેષ્ઠી નમસ્કાર
મંત્રના ઉદ્યાપનાર્થે અથવા કલ્યાણક
તપના ઉજમણા વાસ્તે પચતીર્થી પ્રતિમા
જરાવે છે. તથા રૂપજાદિ ચોવીશ તીર્થ-
કર જરતદ્વેષમાં થયા છે માટે તેના વહુ-
માન વિશેષથી કોઈ ચોવીશી જરાવે છે
તેમજ મનુષ્ય લોકમાં ઉત્કૃષ્ટા ૧૭૦ જિન
વિચરે છે તેથી તે સર્વની જતિવડે કોઈ
ધનાલ્ય ૧૭૦ જિનવિંવ કરાવે છે

॥ તદુક્તં વૃહદ્ભાષ્યે ॥

જિણશુદ્ધિ દસણઠં, એગ કારેઈ
કેઈ જતિજુર્જ ॥ પાયડિય પાડિદેર,
દેવાગમસોદિયં ચેવ ॥ ૧ ॥ દસણ-
નાણચરિત્તારાદ્ધણકથે જિણતિય કો-
ઈ ॥ પરમિઠિનમોક્ષાર ઉદ્યમિયં કોઈ

त्रिंशद्भागिणी गणोपनीत परम ज्ञाव
 रागमाधुर्य श्रोतृजनामृत पीतगीत-
 रास प्रबंध नाना ठंडः प्राच्य महा
 पुरुष चरित्र प्रमाण सूत्रवृत्त्यादि कर-
 ण यथोक्त समस्या पूरण विविध ग्रंथ-
 ग्रथनेन नैकश्लोकशत संख्यकरणादि
 लब्धगीः प्रसादैः श्रोतृश्रवणामृत
 पारणानुकारि सर्वराग परिणति मनो-
 हारि सुखनादैः स्पष्टाष्टावधान शता-
 वधान कोष्टकपूरणादि पांडित्यानुरं-
 जित महाराष्ट्र कौंकणेश श्रीबुर्हान-
 शाहि महाराज श्रीरामराज श्रीखा-
 नखाना श्रीनवरंगखान प्रज्ञृत्यऽनेक
 भूपदत्त जीवामारि प्रज्ञूत बंदिमो-
 द्दादि सुकृत समर्जित यशः प्रवादैः
 पं० श्रीविवेकहर्षगणि प्रसादैरस्मद्-

गुरुपादैः ससघाटकैस्तेषामेव श्रीप-
 रमगुरुणामादेशप्रसादं महाराजश्री
 चारमद्वजिदाग्रहानुगामिनमासाद्य
 श्रीभक्तमरादि स्तुति भक्ति प्रसन्नी
 भूत श्रीरुषभदेवोपासक सुर विशेष-
 षाङ्गया प्रथम विहारं श्रीकठदेशेऽत्र
 चक्रे तत्र च सं १६५६ वर्षे श्रीभुज
 नगरे आद्यं चतुर्मासक द्वितीयं च रा-
 यपुर बंदिरे तदा च श्रीकठमन्त्रकांठा
 पश्चिम पाचाल वागड जेसला मन्-
 लाद्यऽनेक देशाधीशैर्महाराज श्रीखें-
 गारजी पट्टालकरणैर्व्याकरण का-
 व्यादि परिज्ञान तथाविधैश्वर्यस्थैर्य-
 धैर्यादि गुणापहस्तित सरस्वती
 महा-नवस्थान विरोध त्याजैकैर्याद-

ववंश आस्कर महाराज श्रीभारम-
 ल्हजी राजाधिराजैः (विज्ञप्ताः)
 श्रीगुरुवस्ततस्तदिवापूर्वकं संजग्मि-
 वांसः काव्य व्याकरणादि गोष्ठ्या स्प-
 ष्टाष्टावधानादि प्रचंड पांडित्य गुणद-
 र्शनेन च रंजितैः राजैर्द्वैः श्रीगुरूणां
 स्वदेशेषु जीवामारी प्रसादश्चक्रे त-
 ष्यक्तिर्यथा-सर्वदापि गवामारिः पर्यु-
 षणा रुषिपंचमीयुत नवदिनेषु तथा
 श्राद्धपक्षे सर्वैकादशी रविवार दर्शेषु
 च तथा महाराज जन्मदिने राज्य-
 दिने सर्व जीवामारिरिति सार्वदिकी
 सार्वत्रिकी चोद्घोषणा जज्ञे तदनु चै-
 कदा महाराजैः पाह्वविधीयमान न-
 जोवार्षिक विप्र विप्रतिपत्तौ तच्चिदा-
 करणपूर्वकं श्रीगुरुभिः कारिता श्रीगु-

रुक्तां नञस्य वार्षिक व्यवस्थापिका
 सिद्धातार्थयुक्तिमाकर्ण्य तुष्टो राजा ज-
 यवादपत्राणि ७ स्वमुजांकितानि श्री-
 गुरुभ्यः प्रसादाडपढोकयति स्म प्रति-
 पक्षस्य च पराजितस्य तादृश राजनी-
 तिमासूत्र्य श्रीराम इव सम्यगन्यायध-
 र्मे सत्यापितवान् किञ्च कियदेतदस्म-
 द्गुरुणाम् ॥ यतः ॥

यैर्जिग्ये मलकापुरे विवदिषुर्मूला-
 जिधानो मुनिः, श्रीमज्जैनमतं यवन्नु-
 तिपद नीतं प्रतिष्ठानके ॥ जट्टानां श-
 तशोऽपीयत्सु मिलितासूद्दीप्य युक्ती-
 र्जिता, यैर्मौनं श्रयितः स वोरिदपु-
 रे वादीश्वरो देवजी ॥१॥ जैनन्याय-
 गिराविवादपदवीमारोप्य निर्घाटितो,
 पाचीदेश गजालणा पुरन्दरे दिगव-

राचार्यराट् ॥ श्रीमज्जामनरेंद्रसंसदि
 किलात्मारामवादीश्वर, कस्तेषां च
 विवेकहर्षसुधियामग्रे धराचंद्रकः॥१॥
 किंचास्मद्गुरुवक्त्रनिर्गतमहाशा-
 स्त्रामृताब्धौ रतः, सर्वत्रामितमान्यता-
 मवदधे श्रीमद्युगादिप्रजोः ॥ त-
 द्भक्त्यै जुजपत्तने व्यरचयत् श्रीनार-
 मह्वप्रभुः, श्रीमजायविहारनाम जिन-
 पप्रासादमत्यद्भुतम् ॥ ३ ॥

अथ च सं. १६५६ वर्षे श्रीकठ
 देशांतर्जैसला मंजले विहरद्भिः श्रीगुरु-
 भिः प्रबल धनधान्यान्निरामं श्रीखाखर
 ग्रामं प्रतिबोध्य सम्यग् धर्मक्षेत्रं चक्रे
 यत्राधीशो महाराज श्रीनारमह्वजी
 आता कुंअरश्री पंचायणजी प्रमद
 प्रबल पराक्रमाक्रांतदिक्चक्रश्चक्र-

बंधु प्रतापतेजा यस्य पट्टराज्ञी पुष्पां-
 वाइ प्रभृति तनूजाः कुंठज्जाजी,
 दाजाजी, ज्रीमजी, देसरजी, देवोजी,
 कमोजी, नामानो रिपुगजघटाकेशरि-
 णस्तत्र च शतश श्रीजंगवालगृहाणि
 सम्यग् जिनधर्मे प्रतिबोध्य सर्व श्राद्ध
 सामाचारी शिक्षणेन च परमश्राद्धी कृ-
 तानि तत्र च ग्रामग्रामणी जडकत्व
 दानशूरत्वादि गुणोपार्जितयगः प्रसर
 कर्पूर पूर सुरजीकृतब्रह्मांडनाड
 गा. वयरसिकः सकुटुंब श्रीगुरुणा
 तथा प्रतिबोधितो यथा तेन घंघर
 शा शिवापेथा प्रभृति समवहितेन
 नव्योपाश्रयः श्रीतपागण धर्मराज-
 धानीव चक्रे. तथा श्रीगुरुपदेशेनैव
 गुर्जर धरित्र्याः शिलातटकानाकार्य

श्रीसंज्ञवनाथ प्रतिमा कारिता. शा.
 वयरसिकेन तत्सुतेन शा. सायर-
 नाम्ना मूलनायक श्रीआदिनाथ प्र-
 तिमा ३ शावीज्जाख्येन ३ श्रीविम-
 ल नाथप्रतिमा च कारिता. तत्प्रतिष्ठा
 तु शा. वयरसिकेनैव सं. १६५७
 वर्षे माघसित १० सोमे श्रीतपाग-
 ढनायक ञ्छारकश्रीविजयसेनसूरि-
 परमगुरूणामादेशादस्मद्गुरु श्री-
 विवेकहर्षगणिकरेणैव कारिता. त-
 दनंतरमेषप्रासादोऽप्यस्मद्गुरूपदे-
 शेनैव फाट्गुनासित १० सुमुहूर्त्ते
 जवएसगढे ञ्छारक श्रीकक्क सूरि
 बोधित श्रीआणंदकुशल श्राद्धेन ज-
 शवाल ज्ञातीय पारिषिगोत्रे शा. वी-
 रापुत्र डाहापुत्र जेठापुत्र शा. खाखण

पुत्ररत्नेन शा. वयरसिकेन पुत्र शा.
 रणवीर शा. सायर शा. महिकरण
 स्नुषा उमा रामा पुरी पौत्र शा. मा-
 लदेव, शा. राजा, खेतल, खेमराज, व-
 णवीर, दीदा, वीरा प्रमुख कुटुंबयुतेन
 प्रारेजे. तत्र सान्निध्यकारिणौ घंघर-
 गोत्रीयौ पौर्णमीयक कुलगुरुजद्वारक
 श्रीनिश्वाश्राद्धौ शा कथड सुत शा
 नागीच्चा शा मेरगनामानौ सहो-
 दरौ सुत शा पाचासा महिपाला
 मल प्रसादात् कुटुंबयुतौ. प्रासादोऽयं
 श्रीशत्रुजयावताराख्य सं १६५७
 वर्षे फा० कृ० १० दिने प्रारब्धः ।
 सं १६५८ वर्षे फा० शु० १० दि-
 नेऽत्र सिद्धि पदवीमारुरोह आनं-
 दाच्च कठ मंडन श्रीखाखरि नगर

संघे श्रेयश्च. सं. १६५ए वर्षे फा०
सुद १० दिने पं. श्रीविवेकदर्षग-
णिज्जिर्जिनेश्वर तीर्थ विहारोऽयं प्र-
तिष्ठितः ॥ प्रशस्तिरियं विद्यादर्षग-
णिज्जिर्विरचिता. संवतो वैक्रमः ॥

॥ उक्त शिलालेखनुं गुजराती
भाषांतर ॥

व्याकरण, काव्य, साहित्य, ना-
टक, संगीत, ज्योतिष, बंदःशास्त्र,
अलंकार शास्त्र, कठिन एवां तर्क-
शास्त्र, शिवमतनां शास्त्र, जिनमतनां
शास्त्र, चिंतामणिना मतनुं प्रचंड
खंफन करनारां शास्त्र, मीमांसा
शास्त्र, स्मृतिशास्त्र, पुराणशास्त्र,
वेदशास्त्र तथा श्रुतिनी पद्धतिनां ब
लाखे बत्तीश हजार शास्त्रो तथा जैन

આગમ આદિક પોતાના અને પરના
 સિદ્ધાંત, ગણિત શાસ્ત્ર, તથા જાગતા
 એવા યવન આદિક ઠણ દર્શનોના
 ગ્રંથ તથા નિર્મલ એવા પ્રકરણ સં-
 બંધી જ્ઞાનની ચતુરાશ્વઢે કરીને
 દલી નાખેલ ઢે હુર્વાદિ મનુષ્યોનો
 બુન્માદ જેઝંણ એવા તથા બ્રાહ્મી
 અને ફારશી આદિક લિપિ તથા
 પીંઢીની લિપિથી યતી વિચિત્ર પ્ર-
 કારની ચિત્રકલા તથા ઘડામાંથી
 અગ્નિ કહાડવા આદિકની વિધિથી
 અત્યત ઉત્તમ માણસોનાં મનને ચ-
 મત્કાર કરનારા તથા શૃંગાર આ-
 દિક રસથી રસયુક્ત થયેલા અને
 ચિત્રવંધાદિ અલકારોથી સુશોભિત
 એવી સંસ્કૃત જાણામાં બનાવેલાં મનો-

हर एवां नवां काव्यो बनाववाथी
तथा ठत्रीश प्रकारनी रागणीजना
समूहथी बतावेला उत्कृष्ट ज्ञाववाला
रागनी मीठाशथी सांजलनारा मा-
णसोने अमृतपान सरखां गीतवाला
रास अने प्रबंधोथी तथा नाना प्रका-
रना ठंदोथी। जरेलां पूर्व महापुरुषोनां
चरित्रो तथा न्याय शास्त्रोनी टीका
आदिक करवावडे करीने तथा जेवी
कहोतेवी समस्या पूरवाथी तथा वि-
विध प्रकारना ग्रंथो रचवावडे करीने
तथा अनेक अने सेंकडो गमे श्लो-
कों रचवा आदिकवडे करीने मेल-
वेल ठे सरस्वतीनो प्रसाद जेमणे
एवा तथा सांजलनाराजना कानोने
अमृतना पारणा समान एवा सर्व

प्रकारना रागोनी परिणतिवडे करीने
मनोहर ठे मुखनो शब्द जेमनो एवा
वली स्पष्ट रीते आठ अवधानना
तथा सो अवधानना कोष्टकने संपूर्ण
करवा आदिकनी पंडिताइवडे करीने
खुशी करेला एवा महाराष्ट्र तथा
कोकणना राजा श्रीबुर्हानशाह महा-
राज श्रीरामराजा श्रीखानखाना तथा
श्रीनवरंगखान आदिक अनेक रा-
जाजंए दीधेला जीवो माटेना अमारि
पटह तथा घणा केद्रीजना तुटकारा
आदिकना पुण्यथी मेलवेल ठे जस-
वाद जेजंए एवा अमारा गुरु म-
हाराज पंडित श्रीविवेकदर्षगणिए
संघाडा सहित तेज श्रीगुरु महारा-
जनो महाराज श्रीजारमद्वजीना

आग्रहयुक्त थयेलो आदेश पामीने
 श्रीनक्तामर आदिकनी स्तुतिपूर्वक
 नक्तिथी पसन्न थयेला श्रीरुषभदेव
 प्रभुना उपासक एवा देवविशेषनी
 आझावडे करीने पहेलो विहार
 अहीं श्रीकब्बदेशमां कर्यो. वली तेमां
 पण संवत् १६५६ वर्षे श्रीभुज न-
 गरमां पहेलुं चोमासुं अने बीजुं चो-
 मासुं रायपुर बंदरमां कर्युं. वली ते
 समये श्रीकब्ब, मल्लुकांठा, पश्चिम,
 पांचाल, वागड तथा जेसल आ-
 दिक अनेक देशना स्वामी एवा तथा
 महाराज श्रीखेंगारजीनी गादीने शो
 जावनार एवा. तथा व्याकरण अने
 काव्य आदिकोनां परिज्ञानवाला तथा
 तेवा प्रकारनी महत्ता स्थिरता तथा

धैर्यता आदिक गुणोवडे करीने दूर
करेल ठे सरस्वतीने जेमणे एवा
तथा महान् अनवस्था अने विरो-
धनो त्याग करावनारा अने यादव
वंशनी अंदर सूर्य समान एवा महा-
राजा राजाधिराज श्रीनारमद्वज्जीए
विनति करवाथी श्रीगुरु महाराजे ते-
मनी इच्छापूर्वक विहार कर्हो. ते-
मज काव्य तथा व्याकरण आदि-
कनी गोष्ठीथी तथा स्पष्ट रीते अष्ट
अवधान आदिकनो उत्कृष्ट पंडिता-
इनों गुण देखाम्वावडे करीने खुशी
करेला एवा ते राजाए श्रीगुरु महा-
राज प्रत्ये पोताना देशोमा जीवहिंसा
न थवा देवा माटेनो (लेख करी
आपवानी) कृपा करी ते लेखनो

खुदासो नीचे मुजब ठे. हमेशां गायनी बिलकुल हिंसा आय नहीं; तेमज रुषिपंचमी सहित पर्युषणना नवे दिवसोमां, श्राद्ध पक्षमां, सघली अग्यारसोए, रविवारे तथा अमावास्याए तेमज महाराजना जन्मदिवसे तथा राज्यदिवसे पण सघला प्रकारना जीवोनी हिंसा न आय. एवी रीतनी सर्व दिशाउमां अने सर्व जगोए उद्घोषणा करावी. तयारबाद एक वखते श्रावण मासनुं वार्षिक पर्व पालवानी महाराजाए आज्ञा करते बते ब्राह्मणे ते अंगीकार न करवाथी तेने बोलावीने श्रीगुरु महाराजे शिक्षा करावी. तेमज गुरु महाराजे कहेली श्रावण मासनी वार्षिक

વ્યવસ્થાવાલી સિદ્ધાંતના અર્થોની
 યુક્તિ સાંજલીને તુષ્ટમાન થયેલા રા-
 જાએ શ્રીગુરુ મહારાજ પ્રત્યે મહેર-
 વાની પૂર્વક પોતાની મોહોર બપ-
 વાલાં સાત જયપત્રો આપ્યાં; અને પ્ર-
 તિપદ્ધીને પરાજિત પત્રો એટલે હાર-
 વાનાં પત્રો આપ્યાં અને તેવી રીતથી
 રાજનીતિ બતાવીને રાજાએ પોતાનો
 ઉત્તમ પ્રકારનો ન્યાયધર્મ શ્રીરામની
 પેઠે સત્ય કર્યો. વલી અમારા ગુરુ
 મહારાજનો એટલો પ્રજાવ તો શું
 હિસાવમાં છે કેમકે જે ગુરુ મહારાજે
 શ્રીમલકાપુરમાં વાદ કરવાની ઇચ્છા-
 વાલા મૂલા નામના મુનિને જીતેલો
 છે, તેમજ પ્રતિષ્ઠાન પુરમા યવનોને
 મહોદેથી પણ શ્રીજૈનધર્મની જેમણે

સ્તુતિ કરાવેલી છે; વલી એટલામાં
 આવી મલેલા એવા સેંકડો ગમે બ્રા-
 હ્મણોને યુક્તિયો દેખાડીને જેમણે જી-
 તેલા છે. તેમજ બોરિદપુરમાં વાદી-
 ડના ડપરી એવા દેવજીને જેમણે
 મૌન કરાવેલું છે ॥ ૧ ॥ વલી જે-
 મણે જૈનની ન્યાયવાણીથી દક્ષિણ
 દેશમાં રહેલા જાલણાનગરમાં વિ-
 વાદ પદવીપર ચમાવીને દિગંબરાચા-
 ર્યને કહામી મૂકેલો છે, તેમજ રામ-
 રાજાની સન્નામાં જેમણે આત્મારામ
 નામના વાદીશ્વરને દરાવેલો છે એવા
 તે ઉત્તમ બુદ્ધિવાલા શ્રીવિવેકહર્ષ-
 ગણિ મહારાજની પાસે રાજા પણ શું
 હિસાબમાં છે ॥ ૨ ॥ વલી અમારા
 શ્રીગુરુ મહારાજના મુખમાંથી નીક

लेला महान् शास्त्ररूपी अमृतना
 सागरमां लीन थयेला श्रीनारम-
 ह्वजी महाराजाए श्रीरुषभदेव प्र-
 भुनी घणी मान्यता धारण करी
 तथा तेमनी जक्ति माटे ते श्रीनार-
 मह्वजीए भुजनगरमां राजविहार
 नामनुं अत्यंत अद्भुत श्रीजिनेश्वर
 प्रभुनुं मंदिर वनाव्यु ॥ ३ ॥ हवे सं.
 १६५६ नी सालमां श्रीकवदेशनी
 अंदर रहेला जेसला मंरुलमां विहार
 करनारा श्रीगुरु महाराजे घणां धन-
 धान्योथी मनोहर थयेला एवा श्रीखा-
 खर गामने प्रतिबोधीने सारी रीतनुं
 धर्मक्षेत्र वनाव्युं के ज्यांना राजा म-
 हाराजा श्रीनारमह्वजीना चाइकुंअ-
 रश्री पचायणजी हता के जेमणे म-

द्युक्त अने प्रबल पराक्रमे करी दि-
 शाचक्रने दबाव्युं हतुं तथा जे सूर्य
 सरखा प्रताप अने तेजवाला होता.
 वली जेमनी पट्टराणी पुष्पांवाइ आ-
 दिको हती तथा तेमना पुत्रो कुंअर
 डुजाजी, हाजाजी, नीमजी, देसरजी,
 देवोजी तथा कमोजी नामना होता
 के जेउ शत्रुउरूपी हाथीउनी श्रेणिने
 हराववामां केसरीसिंह सरखा होता.
 वली त्यां रहेला सेंकडो गमे ओशवा-
 लोनां घरोने सम्यक् प्रकारे जिनधर्म
 प्रतिबोधीने तथा श्रावक संबंधी
 सघली सामाचारी शीखवीने तेमणे
 उत्कृष्ट श्रावक बनाव्या. वली त्यां
 नडीकपणुं, दान तथा शूरापणुं आ-
 दिक गुणोथी उपार्जन करेला यशना

फेलावारूपी कपूरना समूहथी सुगंध
 युक्त करेल ठे ब्रह्मांड ज़ांड जेमणे
 एवा शा. वयरसी नामना गामना
 पटेलने तेना कुटुब सहित श्रीगुरु
 महाराजे एवो तो प्रतिबोध आप्यो
 के, जेथी तेणे घंघर गोत्रीय शा.
 शिवा पेथा आदिक सहित श्री-
 तपागवनी राजधानी सरखो नवो
 उपाश्रय वनाव्यो. तेमज श्रीगुरुम-
 हाराजना उपदेशे करीनेज गुजरा-
 तनी जूमिमांथी सलाटोने बोलावीने
 शा. वयरसीए श्रीसंजवनाथजीनी
 प्रतिमा करावी १ तथा तेना शा सायर
 नामना पुत्रे श्रीआदिनाथनी प्र-
 तिमा करावी २ तथा शा. वीजा ना-
 मना पुत्रे श्रीविमलनाथ प्रजुनी

प्रतिमा करावी. वली तेनी प्रतिष्ठा
 (अंजनशलाका) तो शा. वयरसीएज
 सं. १६५७ नी सालमां महा सुदि
 १० सोमवारे श्रीतपागढ नायक
 न्हदारक विजयसेनसूरि गुरु महा-
 राजना हुकमथी अमारा गुरु श्री-
 विवेकहर्षगणिना हाथेज करावी ठे.
 त्याखाद आ देरासर पण अमारा
 गुरुना उपदेशवडे करीनेज फागण
 वदी १० मे उत्तम मुहूर्ते उपकेश
 गच्छना न्हदारक श्रीकक्कसूरिए बोधेला
 श्रीआणंदकुशल आवके जंशवाल
 झातिना पारिख गोत्रवाला शा. वी-
 राना पुत्र डाहा तेना पुत्र जेठा
 तेना पुत्र शा. खाखण तथा तेना
 पुत्ररत्न शा. वयरसीए तथा पुत्र

શા. રણવીર શા સાયર શા. મહિક-
 રણ તથા વહુજં જમા, રામા અને
 પુરી તથા પૌત્ર શા. માલદેવ, શા.
 રાજા, સ્વેતલ, સ્વેમરાજ, વણવીર, દીદા
 તથા વીરાઆદિક કુટુબ સહિતે પ્રા-
 રંજ્યુ. વલી ઘંઘર ગોત્રવાલા અને
 પુનમીયા કુલગુરુ જદારકની નિશ્રા-
 થી શ્રાવક થયેલા એવા ગા. કંથડના
 પુત્ર ગા નાગીયા તથા મેરગ નામના
 સગા જાણં પુત્ર પાંચાસા સહિત
 તેમાં મદદ કરનારા હતા, અને તે-
 મણે રાજાની નિર્મલ કૃપાથી કુટુબ
 સહિત તેમા મદદ કરેલી છે. આ
 શ્રીશત્રુજયાવતાર નામનું દેરાસર છે.
 સવત ૧૬૫૭ ના ફાગુણ વદી ૧૦
 મે પ્રારંજેલું છે તથા સંવત ૧૬૫૯

ના ફાગુણ સુદિ ૧૦ મે અહીં સંપૂર્ણ
 થયું છે. વહી તેથી આનંદથી કઢદે-
 શના શણગાર રૂપ એવા શ્રીચાંચર
 નામના નગરમાં કલ્યાણ થયું છે. સંવત
 ૧૬૫૯ ના ફાગુણ સુદિ ૧૦ મે પં-
 ઢિત શ્રીવિવેકહર્ષગણિ આ જિ-
 નેશ્વર જગવાનાના તીર્થ રૂપ મંદિરની
 પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે; અને આ પ્રશસ્તિ
 વિદ્યાહર્ષગણિજી આ રચેલી છે. સંવત
 વિક્રમનો જાણવો.

આ શિલાલેખનો જીર્ણોદ્ધાર ત-
 પગઢરૂપી આકાશ મંડલમાં સૂર્ય-
 સમાન એવા શ્રીવિજયાનંદ સૂરીશ્વ-
 રજીના (શ્રીઆત્મારામજી સૂરીશ્વર-
 જીના) શિષ્ય પંડિત શ્રીલક્ષ્મીવિજ-
 યજી મહારાજના શિષ્યરત્ન મુનીશ્વર

श्रीमद् हंसविजयजी महाराजना
 सङ्गपदेशथी तेमना शिष्य पन्यास
 पदवीने धारण करना श्रीमान्
 संपद्भिजयजी महाराजनी प्रेरणाए
 करीने संवत् १९६९ ना अशाड वदी
 आठमना दिवसे थयो ठे आ शिला-
 लेखनुं गुजराती जापांतर जामनग-
 रनिवासी आवक हीराबाल हसराजे
 करेलु ठे.

प्रश्न १६९ उपरना लेखमां दशविंशुं
 ठे के नारमल्लजी महाराजाए जुज पत्त-
 नमा श्रीयुगादि प्रभुनो राजविहार नामे
 अति अद्भुत प्रासाद वधाव्यो, तेना नि-
 र्णय माटे कोइनुं ध्यान खेचाय तो तेना
 दृढ पुरावारूप त्याना देगसरमा कोइ
 शिलालेख ठे के नहीं ?

उत्तर श्रीकृष्ण देशना शिरताज जुज

શહેરમાં આવેલા શ્રીરૂપજીદેવ સ્વામીના
 ચૈત્યમાં એક કાવ્યબંધ પ્રાચીન શિલા-
 લેખ છે. તેના કેટલાએક અક્ષરો ત્રાંતિ-
 વાલા હોવાથી તેનો કિંચિત્તાત્પર્યર્થ
 ઇહાં આપીએ ઢીણ.

પ્રથમના કાવ્યમાં જૈનૈંદ્રની જાગ્રત્
 જ્યોતિની ઉપાસના કરી છે. વીજા કા-
 વ્યમાં કુલદીપક શ્રીસ્વેંગાર નરેશ્વરની
 તારીફ કરી છે. ત્રીજાથી આઠમા સુધીનાં
 કાવ્યોમાં યાદવવંશીય જ્ઞારમદ્વ જૂપાલ
 અને તેમના પુત્રોની કારવાણનું વહુરસિલું
 વર્ણન કરેલું છે. નવમા કાવ્યમાં શ્રીજ્ઞાર-
 મદ્વજીએ તપાગઢીય શ્રીવિવેકહર્ષ મહ-
 ર્ષિને તેમની પાસે ધાર્મિક કથા
 કરાવી તેનું તથા તે મહર્ષિના અષ્ટાવધા-
 નાદિ પ્રાણતાના ગુણથી અને તેમની અ-
 કલ દોલતથી રંજીત થયેલા તે કદર-
 દાન રાજાએ સંપૂર્ણ દેશમાં ગોવધ બંધ

કરાવ્યો તેનુ તથા જૈનોના દીલોજાની
 આવકારદાયક પર્યૂષણાદિ પર્વમા સર્વ
 પ્રાણીઓનો તુટકો કરાવ્યો તેનુ વ્યાન
 કરેલું છે દશમા કાવ્યમાં સુશનસીવ
 નારમહ્વજીએ જીવોના જાન ધંચાવવા
 ઝુતલ ઉપર કરેલુ અન્નયદાન વર્ણવેલુ છે.
 અગીઆરમા કાવ્યમાં જક્તિ જાવનો
 દાવો કરનાર એવા તે રાજાએ જક્તિ
 માટે મોટા પાયાપર કરાવેલા અદ્ભુત રા-
 જવિહાર નામના શ્રીયુગાદિ પ્રચુના પ્રા-
 સાદની નોંધ લીધી છે વારમા કાવ્યમા
 શ્રીનાન્નેય જિનની તથા ચિતામણિ પા-
 શ્વનાથની તથા શીતલનાથજીની મૂ-
 ર્તિઓ કરાવી નિર્માય બુદ્ધિવાલા અને
 મૂર્તિપૂજાના હિમાયતી એવા તે રાજાએ
 શ્રીવિવેકહર્ષગણિની ઉપદેશપ્રથાને સ-
 ફલ કરી પૂજ્ય બુદ્ધિ વતાવી તે વર્ણવેલી
 છે. તેરમા કાવ્યમા શ્રીતપાગણ ગગના-

ત્યાદિ તીર્થયાત્રાનાં ફલો શ્રીકથાકોશ
ગ્રંથમાં નિવેદન કરેલાં છે.

॥ તથા ॥

આરંજાણાં નિવૃત્તિર્ઙ્ગવિણસફ-
લતા સંઘવાત્સલ્યમુચ્ચૈર્નૈર્મલ્યં દર્શ-
નસ્ય પ્રણયિજનહિતં જીર્ણૈત્યાદિ-
કૃત્યમ્ ॥ તીર્થોન્નત્યં પ્રજાવો જિનવ-
ચ્ચનકૃતિસ્તીર્થકૃત્કર્મકૃત્વં, સિદ્ધેરાસ-
ન્નજાવઃ સુરનરપદવી તીર્થયાત્રાફ-
લો નિ ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન ૧૭૧. કચ્છ દેશમાં કોઈ અતિ
પ્રાચીન જિનપ્રાસાદ હયાતીમાં છે
કે નહીં ?

ઉત્તર. કચ્છમાં આવેલા શ્રીનદ્રેશ્વ-
રમાં તાજુવી ઉપજાવનારો અને એકે અ-
વાજે વચ્ચળાતો એવો એક વાવન જિના-
લયવાલો મોટો જિનપ્રાસાદ છે. તે ઘણો

પ્રાચીન ઠે, એવું ત્યાંના મૂલ મંદિરમાં
 રહેલા શિલાલેખ ઉપરથી સાવીત થાય
 ઠે તે શિલાલેખનો કેટલોણક સા-
 રાશ જાહેરના જાણ માટે ઇહા આ-
 પીએ ઠીએ

પ્રારજમા ત્રણ કાવ્યોથી કામિતક-
 શ્રીમહાવીર સ્વામી અને ગુણના
 એવા શ્રીપાર્શ્વનાથની સ્તુતિરૂપ
 અચરણપૂર્વક લેખની શરૂઆત કરી
 તેમા જણાવવામાં આવ્યું ઠે કે
 શ્રીકચ્છ દેશમાં ત્રાહાવતી નામે નગરી
 હતી તે પુરીમા મહર્થિક શિરોમણિ હિં-
 મતવાજ દેવચંદ્ર નામનો એક શ્રીમાન્
 શ્રેષ્ઠિપુંગવ નિવાસ કરતો હતો તે સુશ્રા-
 વકે લાખો ગમે ડ્રવ્ય સ્વરચી વીર સ-
 વત્ ૨૨ માં જૈન લોકોની જાહોજલાલી
 સૂચવનારું આ દેરાસર વધાવ્યું, અને
 તેમાં શ્રીપાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા મૂલના-

देरामां पधरावी, ने मूलनायकपदे श्री-
महावीर स्वामीनी मूर्ति स्थापन करी.
त्यारथी आ देरासर श्रीमहावीर जि-
ननुं ठे एवी निर्विवाद जागृति थइ ॥
इत्यर्वाचीनकालीनोऽयमितिहासः ॥

आ प्रकारे वखतने वीततां जड्रावती
कथाशेष थइ तोपण शासन देवतानी
सहायताथी अने श्रीसंघना प्रचुरतर
पुण्योदयथी अद्यापि पर्यंत आ देवल
आबाद रह्युं, ते जोइ श्रीसंघना
चित्तमां परम हितकर प्रशंसनीय लाग-
णीवालो अग्निप्राय उत्पन्न थयो के इहां
प्रति वर्षे फागण मासमां सर्व संघनो
मोटो मेलो जरी आ तीर्थनी मोटा
आडंबरथी यात्रा प्रवर्तावीए तो ठीक.
ते जिज्ञासाने अमलमां मूकवा दृढ नि-
श्चय थतां संवत् १९३४ ना वर्षथी मेला-
वरुानी शुरुआत थइ. त्यारथी वर्षोवर्ष

हजारो माणसोनो मेलो फागण शुद्ध ५
 उपर चराय ठे, अने जलयात्रानो वर-
 घोमो काढवापूर्वक सर्व शिखरो उपर
 ध्वजाओ चढाववामां आवे ठे. आ चैत्य
 अति पुरातन कालनु होवाथी हालना
 वखतमा तेने जीर्ण थयेलु जोइ कच्छ-
 मांडवीना रहीश शा पीतावरदास शा-
 तिदासवाला शा मोणसीजाइनी
 जार्या मीठीवाइए ५००००० कोरीना
 खरचे सवत् १९३९ मा आ श्रीमहावीर
 स्वामी महाराजना मंदिरनो जी-
 णोऽकार कराव्यो ॥ इति साप्रतकालीनोऽ-
 यमितिहास ॥

प्रश्न १७२ चैत्र मासमा साधु सा-
 ध्वीओ अचित रज सवधी कायोत्सर्ग न
 करे तो काइ हरकत ठे ?

उत्तर उक्त मासमां त्रण दिन का-
 योत्सर्ग न करे तो एक वर्ष सुधी सूत्रनो

સ્વાધ્યાય ન થઈ શકે એવું શ્રીઆવશ્યક-
જીમાં નિરૂપણ છે.

॥ તથાહિ ॥

ચેતપત્વ સુદ્ધદસમીષ અવરન્દે જોગં
નિશ્ચિવતિ દસમીતો પરણ જાવપો-
ણિમા એઠંતરે તિન્નિદિણાજવરુવરીં
અચિત્તરયોગ્યામાવણકાજસગ્ગંકરેંતિ
તેરસિમાદીસુ વા તીસુદિણેસુ તો
સાજ્ઞાવિગેપડંતેવિ સંવહરં સજ્ઞાયં
કરેંતિ અહ તં જસગ્ગં ન કરંતિ તો
સાજ્ઞાવિગેવિપડંતે સજ્ઞાયં ન કરેંતિ ॥

પ્રશ્ન ૧૭૩. મહાન્ શાસ્ત્રકારોષ સા-
ધુપણને કેવું વર્ણવેલું છે ?

ઉત્તર. જેમાં રાજાનો કે ચોરોનો
જય નથી, જે ઉત્તમ કીર્તિ અર્પણ કરે
છે, જેનામાં મનુષ્ય અને દેવોનું હિત સ-
માયેલું છે, જેનાથી આલોક પરલોકમાં

સુખ થાય છે, એવું આ સાધુત્વ અત્યંત
રમણીક છે

વલી જ્યાં જિનરાજ દેવ છે, શાંત-
નિધિ ગુરુ છે, કૃપાસમુદ્ર ધર્મ છે, શુરૂ
અન્નપાન અને વસ્ત્રવડે પ્રવર્તન છે, ચિ-
દાનંદ માટે વિદ્યા છે, શરીરરક્ષા માટે
દ્ધમા છે, ગુણમણિમાલાનો મોટો શણ-
ગાર છે, તેવા શ્રમણપણાને પામીને ક-
લ્પવૃદ્ધના લાજની માફક કયો માણસ
સુશી ન થાય ? અલબત્ત હરેક કોઈ
સુશ થાયજ

॥ તથાહિ ॥

ન ચ રાજઞ્ચયં ન ચ ચૌરઞ્ચયં

વરકીર્ત્તિકરં નરદેવહિતમ્ ॥

इहलोकसुखं परलोकसुखं,

श्रवणत्वमिदं रमणीयतरम् ॥ ૧ ॥

देवो यत्र जिनो गुरु ऋमनिधिर्ध-

र्मः कृपावारिधिः, शुद्धैर्वर्तनमन्त्र-
पानवसनैर्विद्या मनःप्रीतये ॥

रक्षायै वषुपः क्षमा गुणमणि-
श्रेणिः परं नूषणं, श्रामण्यं तदवाप्य
माद्यति न कः कटपटुमाप्तौ यथा ॥

प्रश्न १७४. सूर्योदय वखते अमुक
तिथिनो टाश्म अदप होय अने तेज
दिवसे बीजी तिथिनो टाश्म घणो
होय तो कइ तिथि प्रमाण राखवी ?

उत्तर. सूर्योदय वेलामां जे तिथि
होय तेज प्रमाण थाय ठे. ते सिवायनी
घणा टाश्मवाली इतर तिथि स्वीकार-
वामां आवे तो आझाजंग, अनवस्था,
मिथ्यात्व अने विराधना दोषने पामे एवुं
श्रीनिशीथ जाण्यमां निवेदन करेलुं ठे.

॥ तथाहि ॥

उदयस्मि जा तिहि सा, पमाणमिअरी

कीरमाणीए ॥ आणाजंगणवठा, मि-
ठ्त विराहणं पावे ॥१॥

प्रश्न १७५ कोऊए प्रतिदिन पोसह कयों
होय तेवो कोइ शास्त्रीय दाखलो ठे ?

उत्तर वृदारूढिमां एवो एक दा-
खलो ठे के एकदा प्रस्तावे जिनदेव श्रा-
वक पोताना लघु आताने कुटुंबजार सोंपी
हमेश विधिपूर्वक पोसहशालामां पौषध
करवा लाग्यो

॥ तथाहि ॥

कुटुंबजारमारोप्य, जिनदेवोऽन्य-
दाऽनुजे ॥

पौषध पौषधागारे, प्रत्यह विधि-
वद् व्यधात् ॥ १ ॥

प्रश्न १७६ तपरूप घरद केवो ठे अने
ते शुं करे ठे ?

उत्तर द्दमारूप माकडीवालो, दृढ-

तारूप हाथावालो अने मनरूप मजबूत
खीलावालो तपरूप तीव्र घरद्व कर्मरूपी
धान्यनो चूरो करे ठे.

॥ तदुक्तं श्रीपालचरित्रे ॥

तपस्तीव्रघरद्वोयं, क्षमामर्कटिकान्वितः

धृतिहस्तो मनः कीलः, कर्मधा-
न्यानि चूरयेत् ॥ १ ॥

प्रश्न १७७. चिंता अने चिता ए बेमां
अधिकता कोनी ठे ?

उत्तर. चिंता चितार्थी पण अधिक
ठे, कारणके चिंता शब्द अनुस्वार युक्त
होय ठे अने चिताने ते होतो नथी. वली
चिता तो एकवारज शरीरने बाळे ठे,
त्यारे चिंता सतत देहने दग्ध करे ठे.

॥ उक्तं च श्रीपालचरित्रे ॥

चिंता चितातोऽप्यधिका-नुस्वा-
रेण युता यतः ॥

चित्तैकशो ददेद्देहं, चिंता दहति
सर्वदा ॥ १ ॥

प्रश्न १७८ पासथ्यादिकने वांदवामां
कांइ नुकशान ठे ?

उत्तर पासथ्यादिकने वंदन करना-
रनी कीर्त्ति के कर्मनिर्जग होती नथी,
पण ते कायक्लेश तथा कर्मबंध करे ठे

॥ यदुक्तं श्रीअध्यात्मक-
ल्पद्रुमे ॥

पासवाइ वंदमाणस्स, नेव किंती
न निजारा होइ ॥ कायकलेस एमेव,
कुणइ तह कम्मबंधं च ॥ १ ॥

प्रश्न १७९ महान् नरो उपर कोइ
कष्ट आवी पडे त्यारे अने ग्रहण लागे
त्यारे जिज्ञासा जागृत राखनार मनुष्ये
केवी रीते वर्तवु ?

उत्तर देव, साधु, राजा अने स्व-

जनो कष्टमां आवी पडे त्यारे अने ग्रहण वेलाए विवेकी माणसे ठती शक्तिए नोजन न करवुं.

॥ प्रोक्तं च श्राद्धविधौ ॥

देवसाधुपुरस्वामि, स्वजनव्यसने सति

ग्रहणे च न प्रोक्तव्यं, शक्तौ सत्यां विवेकिना ॥ १ ॥

उपर बतावेला श्लोक उपरशी सा-
वीत थाय ठे के ग्रहणना दिवसे जे
लोको पाणी प्रमुख पदार्थोने फेंकी दे ठे
अने मृन्मय चाजनोने फोमी नाखी
स्नानादिकनो मोटो आरंज करे ठे ते
निरर्थक ठे. जो सार्थक होय तो घृतादि
बहु मूल्यवाला पदार्थो फेंकी दइ काच
प्रमुखना चाजनोने केम फोमी नाखता
नशी ? आवां परस्पर विरुद्ध आचरण
तो केवल उपहास्यजनक होय ठे. वास्ते

સુફ જનોણ આ હાનિકારક રીવાજ
પણ વેશક તાવડતોવ દવાવી દેવો જા-
ણ, કારણકે મહાજારતાદિકમા પણ
કહ્યું છે કે જેટલુ પાપ માઠીમારને એક
વર્ષમાં થાય છે તેટલુ પાપ અગલિત
પાણી ગ્રહણ કરી વાપરનારને એક દિવ-
સમાં થાય છે

॥ તથાહિ ॥

સંવત્સરેણ યત્પાપ, કૈવર્ત્તસ્યેહ
જાયતે ॥

एकाहेन तदाप्नोति, अपूतजलस-
ग्रही ॥ १ ॥

પ્રશ્ન ૧૭૦ ગૃહસ્થ લોકોના પત્રમા
'શ્રીપંચ' લખવામાં આવે છે તેનું શુ
કારણ ?

ઉત્તર નીચે વતાવેલી પાંચ પ્રકારની
લક્ષ્મીથી યુક્ત ગૃહસ્થ હોય છે, વાસ્તે
'શાહ શ્રીપંચ' લખવામાં આવે છે.

॥ तथाहि ॥

प्रथम धान्य ने बीजे धन, बीजे स्त्री
ने चोथे तन ॥ पांचमे होय पशुनो
संच, लखाय कागलमां श्रीपंच ॥१॥

प्रश्न १८१. हरेक कोइ साधु उपधा-
ननी क्रिया करावी शके के नहीं ?

उत्तर. तत्त्वतरंगिणी नामना शा-
स्त्रमां कह्युं ठे के महानिशीथ सूत्रादिना
योगानुष्ठान करनारजुंएज उपधानादिक
कराववुं युक्त ठे, पण योगोद्वहन कर्या
सिवायना मुनिउंए उपधानादि क्रिया क-
राववी योग्य नथी. तथापि कोइ करावे तो
जिनाइा जंग्गादि दोषवडे संसारमां परित्र-
मण करवानो प्रसंग आवे. ते हेतुथी हरेक
मुनिए उपधान क्रिया कराववी नहीं.

॥ तथाहि ॥

कृतमहानिशीथादियोगानुष्ठानानामे

वोपधानवाहनादियुक्त नेतेरेषामाज्ञा-
 ञंगादिदोषैःसंसारपरिभ्रमणप्रसगात्

प्रश्न १७२ जैन सिद्धांतमां अपश-
 कुन के दुर्निमित्तना प्रतिघातनो कोइ
 हितकर उपाय बतावेलो ठे ?

उत्तर जो कदापि बहार के ग्रामा-
 तरे गमन करतां अथवा बीजा कोइ
 कार्यना प्रारंभमा वस्त्रादिनु स्वदन वा
 अपशुकन के दुर्निमित्त थाय तो ते स-
 र्वना प्रतिघातने वास्ते पच मंगलरूप
 आठ श्वासोद्ध्वास प्रमाण नवकार मंत्रनुं
 ध्यान करवुं, अथवा गमे ते स्वाध्याय
 रूप वे श्लोकनु चिंतवन करवु तेम न
 वने तो जेटला कालमा वे श्लोकनु चि-
 तवन करी शकीए त्यां सुधी तेज बखते
 एकाग्रचित्ते कायोत्सर्गमा स्थित थइ
 शुच अंत करणवाला थवु आ प्रकारनुं

फरमान जैन धर्मना पवित्र पुस्तक श्रीव्य-
वहार सूत्रनी वृत्तिमां ठे.

॥ तथाहि ॥

इहयदि बहिर्गमने प्रयोजनांतरप्रारंभे
वा वस्त्रादेः स्खलनं भवति आदिश-
ब्दात् शेषाऽपशकुनङ्निमित्तपरिग्रहः
तेषु सर्वेषु स्खलनादिषु समुपजातेषु
तत् प्रतिघातनिमित्तं पंचमंगलमष्टो-
च्चासप्रमाणं नमस्कारसूत्रं ध्यायेत्
यदि वा यौ वा तौ वा स्वाध्यायभूतौ
द्वौ श्लोकौ चिंतयेत् अथवा यावता
कालेन द्वौ श्लोकौ चिंतयेते तत्क्षणं
तावन्तं कालं एकाग्रः कायोत्सर्गस्थः
सन् शुचमना भूयात् ॥

प्रश्न १८३. औषध अने जेबजमां शो
फरक ठे ?

उत्तर. औषधमां अनेक वस्तु मळेदी

होय ठे, तेम जेपजमां ड्रव्यसयोग
होतो नथी अथवा हरडे प्रमुखने औ-
पध कहेवामां आवे ठे, त्यारे पीवा
प्रमुखमां वपराती ढवाने जेपज कहे-
वाय ठे

॥ यदुक्तं गच्छाचारलघुटी-
कायाम् ॥

॥ तथाहि ॥

तत्रोपधमनेकद्रव्यसंयोजित तद्-
व्यतिरिक्त जेपजं यद्वा औपध हरी-
तक्यादि जेपज पेयादि च ॥

प्रश्न १८४. सारजी श्वेत वस्त्रमाला ग-
च्छने सेवो के केम ?

उत्तर साटकीगृह सदृश्य घटी, उखल,
चुल्लक, जलगृह थने सागरणीना आरजमा
प्रश्ननार थने समुद्रफेन जेवा सफेद
वस्त्रना वंपवडे उज्ज्वल गंगा गच्छने सेवो
नहीं, एवु गच्छाचार सूत्रनु फरमान ठे

॥ तद्यथा ॥

सूणारंजप्रवत्तं, गह्वं वेसुज्जलं न
सविज्जा ॥

॥ टीका यथा ॥

शुनारंजप्रवृत्तं षड्जीवमर्दनपरं
खंडन्याद्यारंजकर्तारं वा गह्वं साध्वा-
न्नासगणं वेषेण कल्पकंबलीचोलपट्ट-
रजोहरणमुखपोतिकादिलक्षणनेप-
थ्येन साधुद्रव्यलिङ्गेनेत्यर्थः उज्ज्वलं
सागरडंडीरवत् परमश्वेतं वेषोज्ज्वलं
न सेवेत दुःखलक्षसंसारवर्धकत्वात्॥

प्रश्न १८५. निर्जरा अने मोक्षमां शो
फरक ठे ?

उत्तर. गह्वाचार पयन्नानी टीकामां
जणाववामां आव्युं ठे के मोटा प्रज्ञाविक
गह्वमां निवास करनारा साधुर्ज विस्तीर्ण
निर्जरा करवापूर्वक मोक्ष मेलवी शके

ठे त्यां निर्जरा अने मोक्षनो तफावत
दर्शवितां निर्जराने देशकर्मक्षयरूप अने
मोक्षने सर्वकर्मक्षयरूप चतावेल ठे

॥ तथाहि ॥

महाननुज्ञावः प्रज्ञावो यस्यासौ
महानुज्ञाव तत्र गृहे वसतां वासंकु-
र्वता निर्जरा देशकर्मक्षयरूपा उपल-
क्षणात्वात् सर्वकर्मक्षयरूपो मोक्षो ज-
यतीति शेष ॥

प्रश्न १७६ एकी बखते बावीश परी-
पह वेढवामा आवे के नहीं ?

उत्तर नवमा गुणस्थान सुधी सर्व प-
रीपहनो सज्जव ठे, पण वेढवामा तो बी-
शज परीपह आवे ठे, कारणके जे सम-
यमा शीतनो अनुजव करे ते समयमा
उपणत्व वेदे नहीं, अने जे समयमा उ-
पणत्वना अनुजव होय ते समये शीतत्व

वेदे नहीं; तेमज जे समये चर्या अनुज्ञ-
वतो होय ते समये नैषेधिकीनो अनुज्ञव
होय नहीं, अने जे समये नैषेधिकी
होय ते समये चर्या होय नहीं.

॥ हेतदपि गच्छाचारटीकायां
प्रोक्तमस्ति ॥

॥ तद्यथा ॥

नवमगुणस्थानकं यावत्सर्वे परी-
षदाः संज्वन्ति पुनर्वेदयन्ति विंशति-
मेव यतो यस्मिन् समये शीतं वेद-
यति न तस्मिन् उष्णत्वं वेदयति य-
स्मिन्नुष्णं तस्मिन् शीतं न तथा य-
स्मिन् चर्या वेदयति तस्मिन्नैषेधिकीं
नयस्मिन्नैषेधिकीं तस्मिन् चर्या न
वेदयतीति ॥

प्रश्न १८७. सचित माटी के पाणीमां

थइ गमन करवानुं आवी पने त्वारे साधु
साध्वीए वेमांथी कयो रस्तो लेवो ?

उत्तर जलमां माटी अने त्रसादि
अनेक जीवोनो संजव होवार्थी जलमार्ग
ठोनी स्थलमार्ग उपर चालवु

प्रश्न १८७ सचित माटी के वन-
स्पति सिवायनो मार्ग न होय तो केम
करवु ?

उत्तर वनस्पतिमा पण तेज पूर्वोक्त
दोपनो संजव होवार्थी त्यां न चाखता
पृथ्वी उपर चालवु

प्रश्न १८८ सचित माटी के त्रस
जीववालो रस्तो होय तो क्यां जवु ?

उत्तर त्रस जीव रहित थयवा वि-
रल त्रस जीववाला मार्गे यत्तार्थी जवु,
पण जो निरतर त्रस जीव प-
थराइ गया होय तो मृत्तिकावाला
मार्गे जवु

प्रश्न १६०. एक तरफ जल अने बीजी तरफ वनस्पति होय तो कयो र-स्तो लेवो ?

उत्तर. उदकमां नियमथी वनस्प-तिनो सझाव ठे माटे अप्रकायनी विरा-धना उपरांत बीजी पण हिंसा थाय ठे तेथी वनस्पतिवालो मार्ग लेवो. उपर बतावेला चार प्रश्नोनी खुलासो गढा-चार टीकामां नीचे मुजब आपेलो ठे.

॥ तथाहि ॥

पृथिव्युदकयोर्गमने प्राप्ते पृथि-व्यां गम्यं उदके पृथ्वीत्रसादिसझा-वात् ॥ १ ॥ पृथिवीवनस्पत्योः पृथि-व्यां च गम्यं वनस्पतौ तद्दोषसंज्ञ-वात् ॥ २ ॥ पृथिवीत्रसयोस्त्रसरहिते विरलत्रसे वा गम्यं निरंतरे तु पृथि-व्याम् ॥ ३ ॥ जलवनस्पतिकाययोर्व-

નસ્પતિના ગમ્યમ્ ઉદકે નિયમાદ્વન-
સ્પતિસજ્ઞાવાત્ ॥ ૪ ॥

પ્રશ્ન ૧૯૧. ગીતાર્થ મુનિ કોને
કહેવા ?

ઉત્તર વર્તમાન કાલમાં જે શ્રુતજ્ઞાન
વર્તે છે તેનો ગુરુ પરંપરાથી અર્થ ગ્રહણ
કરનાર ઘટલે અર્થ નિશ્ચય કરનાર ગી-
તાર્થ કહેવાય છે

॥ ઉક્તં ચ ગચ્છાચારટી-
કાયામ્ ॥

વર્તમાનકાલે યત્સૂત્રં વર્તતે તસ્ય
ગુરુપરપરયા ગૃહીતાર્થાઃ વિનિશ્ચિતા-
ર્થાઃ ગીતાર્થાઃ જવંતિ ॥

પ્રશ્ન ૧૯૨ સાધુજને વિચરતા કદાપિ
રસ્તામા નાવ પ્રમુખથી ઉતરયા
તેવું નદી આદિકનુ જલ આવે ત્યારે કેમ
કરવું ?

उत्तर. होमी प्रमुखशी उत्तराय तेवुं नाना प्रमाणवाळुं जल आवे त्यारे नीचे बताव्या मुजब यत्न करवो. जेमके बे योजन अर्थात् आठ गाज फरीने पग रस्ते जवातुं होय तो नावमां न बेसवुं. कदापि स्थल मार्गे शरीर तथा उपगरणना नाश करनारा चोर, सिंह के हाथी होय अथवा ते मार्गे योजन के उतरवानी जगा न मळे तेवुं होय तो दोढ योजन संघट्टे जवुं, एटले घुंटा नीचे अडधी जंघा सुधीना पाणीमां जवुं, पण नावमां न बेसवुं. जो उक्त संघट्ट प्रमाण जलवालो मार्ग न होय अने होय तो सदोष होय तो एक योजन सुधीना फेरवाला नाजिप्रमाण जलमां जवुं, पण नावमां नहीं बेसवुं. जो नाजिप्रमाण जलवालो लेप मार्ग पण नथी अने ठे तो पूर्वोक्त दोषयुक्त ठे, त्यारे तो अर्ध योजनना फेरवाला लेपोपरी

मार्गे जवु अर्थात् नाजिथी वधारे जल-
 वाला मार्गे जवु, पण नावमां न वेसवु.
 हवे तेवो मार्ग पण न होय अने
 होय तो सदोष होय त्यारे ठेवटे नावमां
 वेसीने पण उतरवु एवीज रीते दोढ
 योजनना चक्रवाला स्थलमार्गे जवुं, पण
 नाजि उपरना जलमां न उतरवु स्थल
 मार्ग न होय अथवा सदोष होय तो एक
 योजनना सघट्टे अर्थात् अर्ध जंघाप्रमाण
 जलमार्गे जवुं, परंतु नाजि उपरना ज-
 लमा न उतरवु. हवे संघट्ट प्रमाण जल-
 मार्ग पण न होय अथवा सदोष होय
 तो अर्ध योजनवाला लेपमार्गे एटले ना-
 जिप्रमाण जलमार्गे जवुं, पण नाजि उ-
 परना जलमां न उतरवु एज प्रमाणे
 एक योजनना चक्रमार्गे स्थलमां जवु,
 पण नाजिप्रमाण जलवाला लेपमार्गे न
 जवु कदापि स्थलमार्ग न होय अने

होय तो पूर्वोक्त दूषणयुक्त होय त्वारे
अर्ध योजनना संघट्टमार्गे एटले अर्ध जं-
घाप्रमाण जलमार्गे जवुं, पण नान्निप्र-
माण जलमां न उतरवुं. एज रीते अर्ध
योजननो एटले बे गाउनो फेर लइ स्थ-
लरस्ते जवुं, परंतु संघट्टमार्गे न जवुं.
अर्थात् अर्ध जंघाप्रमाण जलमां न उ-
तरवुं. आ प्रकारे मार्गना अज्ञावे कार-
णसर नावमां बेसीने पण नदी उतरतां
मुनिओने कोइ तरेहनो दोष जिनेश्वरे
कह्यो नथी. वास्ते तरतम योगथी लान्ना-
लान्न जोइ साधु साध्वीओए नदी उतरवी.
एवुं गढाचार लघुटीकामां फरमान ठे-

॥ तद्यथा ॥

दोजोयणवंकैणं, थलेण परिहरइ
बेडियामग्गं ॥ सढजोयणघट्टेणं १
जोयणलेवेण २ उपरिंदोगाऊ ३

॥ १ ॥ सहजोयणवकेण, थलेण ले-
 वोवरिं च वज्जेइ ॥ अहजोयणलेवेण
 १ संघट्टेणेगजोयणेणं च ॥ २ ॥ २ ॥
 एगजोयणथलेणं, संघट्टेणहजोयणे-
 ण मुणी ॥ लेवं वज्जेइय तहा, घट्ट
 अहजोयण थलेण ॥ ३ ॥ एवं म-
 ग्गाजावे, नावाइहिं पि कारणे मुणि-
 णो ॥ गच्छतस्स वि दोसो, न कोवि
 जणिउं जिणंदेहिं ॥ ४ ॥

प्रश्न १९३ गुरुने वंदन करवाथी शो
 लाज ?

उत्तर. गुरुने वंदना करवाथी अन्य-
 तर तपनो लाज ठे, कारण के ते प्रिय-
 रूप ठे एवु श्रीमलयगिरिनिर्मित
 आवश्यकवृत्तिना प्रथम खनमां द-
 शव्युं ठे

॥ तद्यथा ॥

वंदनस्य विनयरूपत्वात् तस्य
चाग्न्यन्तरतपोन्नेदत्वात् ॥

तथा श्रीउत्तराध्ययनसूत्रमां श ए मा
अध्ययनमां पण कह्युं ठे के श्रीगुरुवंदन
करवावडे नीच गोत्रकर्म खपावे, अर्थात्
नीच गोत्रमां अवतरे नहीं; उच्च गोत्र-
कर्म बांधे, एटले उच्च गोत्रमां अवतरे. सौ-
जाग्यपणुं याने सर्वलोकवद्वत्तत्वं हांसल
करवापूर्वक अप्रतिहत एवुं आज्ञाफल
उत्पन्न करे, अर्थात् कोइथी पण निवा-
रण न करी शकाय तेवुं आज्ञाप्रधान
प्रभुत्व निपजावे; तेमज वली दादि-
एयजाव एटले सर्व लोकना अनुकूलत्वने
जन्म आपे.

॥ तत्सूत्रं यथा ॥

वंदणएणं नीयगोयं कम्मं खवेइ
उच्चगोयं कम्मं निबंधइ सोहग्गं च

અપ્પહિદ્ય આણાફલં નિવત્તેહ
દાહિણખાવ ચ જણયહ ॥

પ્રશ્ન ૧૯૪ આગમનો અક્કરાર્થ
શો છે ?

ઉત્તર જેનાવડે સર્વ પ્રકારે વસ્તુતત્ત્વ
જાણીએ તેને આગમ કહીએ આ પ્રકારે
શ્રીમલ્લયગિરિવિરચિત આવશ્યક વૃત્તિમા
અક્કરાર્થ કરેલો છે, અને તે શ્રુત જ્ઞાનનું
નામાંતર છે

॥ તથા ॥

આસમંતાત્ ગમ્યતે વસ્તુતત્ત્વમ-
નેનેત્યાગમઃ શ્રુતજ્ઞાનમ્ ॥

પ્રશ્ન ૧૯૫ ધારણા કોને કહેવી, અને
તે કેટલા પ્રકારની છે ?

ઉત્તર નિર્ણય કરેલા અર્થને યાદ
રાખવો તેનું નામ ધારણા છે, અને તે
અવિચ્ચુતિ, વાસના અને સ્મૃતિ એવા

ત્રણ પ્રકારની છે. તેનો અર્થ આવશ્યક નિર્યુક્તિની વૃત્તિમાં શ્રીમલયગિરિ મહારાજે આ પ્રકારે કરેલો છે. નિર્ણીત અર્થના ઉપયોગથી અંતર્મુહૂર્ત સુધી નહીં પતિત થવું તેનું નામ અવિચ્યુતિ ધારણા છે. તેણે કરેલા સંસ્કારને વાસના નામની ધારણા કહે છે. તે વાસના સંખ્યાતા અથવા અસંખ્યાતા કાલ સુધી રહે છે. તેનો તાત્પર્યાર્થ એવો છે કે સંખ્યાત વર્ષની ઝમરવાલાને સંખ્યાત કાલ યાવત્ અને અસંખ્ય વર્ષની જીંદગીવાલાને અસંખ્યેય કાલ સુધી હોય છે. ત્યારબાદ કાલાંતરે કોઈક તેવા પદાર્થને દેખવા પ્રમુખના કારણને લઈ સંસ્કાર સ્ફુટ થયે હોય એવું જ્ઞાન આવે છે કે તેજ આ પદાર્થ છે કે જે પ્રથમ મારા જાણવામાં આવ્યો હતો. આવા પ્રકારની સ્મૃતિ ધારણા હોય છે.

॥ पूर्वोक्त वृत्तिलेशो यथा ॥

तस्यैवार्थस्य निर्णीतस्य धरण
धारणा सा च त्रिधा । अविच्युति-
र्वासना-स्मृतिश्च । तत्र तदुपयोगाद्-
विच्यवनमविच्युतिः । सा चांतर्मुहूर्त्त-
प्रमाणा ततस्तया आहितो यः
संस्कारः सा वासना सा च संख्येय-
मसंख्येय वा काल यावद्भवति संख्ये-
यवर्षायुषां संख्येय कालमसंख्येयव-
र्षायुषामसंख्येय कालमिति भावार्थः ।
ततः कालातरे कुतश्चित्तादृशार्थदर्श-
नादिकात् कारणात् संस्कारस्य प्र-
बोधे यत् ज्ञानमुदयते तदेवेदं य-
न्मया प्रागुपलब्धमित्यादिरूप सा
स्मृतिः ॥

प्रश्न १९६ नाम, स्थापना अने द्रव्य

ए त्रण तात्त्विक ठे के केवल ज्ञावज ता-
त्त्विक ठे. ?

उत्तर. श्रीआवश्यक सूत्र वृत्तिमां
मंगलना अधिकारे श्रीमलयगिरिजी म-
हाराज फरमावे ठे के नाम, स्थापना,
द्रव्य ए त्रणे ज्ञाव मंगलनां अंगरूप
होवाश्री तात्त्विक ठे. तेज वातनी सा-
वीती आपे ठे के मंगलिक एवं सिद्ध
महाराजादिकनुं नाम सांजलीने अथवा
अरिहंत जगवान्नी प्रतिमानां दर्शन
करीने किंवा भूतकालमां साधुत्व पाल-
नार साधुना मृतक शरीरने के ज्ञावी-
कालमां साधुपणुं पालनार बालकना
शरीरने जोड़ने प्राये कोइक निकट मो-
क्षगामीने सम्यग् दर्शनादिरूप ज्ञाव मं-
गलना परिणाम ज्ञाय ठे. वास्ते खरुं
जोतां ए चारे निक्षेपा यथार्थ ठे. तेमां
कांइ पण शक नथी.

॥ तथाहि ॥

नामस्थापनाद्रव्याणि तात्त्विकानि
 ज्ञावमंगलांगत्वात् तदंगता च तत्
 परिणामकारणत्वात् ॥ तथाहि ॥ मं-
 गलाभिधानं सिद्ध्यभिधानं चोप-
 श्रुत्य जगद्वर्द्धप्रतिमां वा दृष्ट्वा जू-
 तयतिज्ञावं ज्वययतिज्ञाव वा शरीरं
 चोपलब्धोपजायते प्रायः कस्याप्या-
 सन्नमुक्तिगामिनः सम्यग्दर्शनादिरू-
 पज्ञावमंगलपरिणामः ॥ उक्तं च ॥
 अद्वा नामं ठवणा, द्वाइं ज्ञावमं-
 गलंगाइं ॥ पाएण ज्ञावमंगल, परि-
 णामनिमित्तज्ञावातो ॥ १ ॥

प्रश्न १९७ चक्षुश्रोत्रे फायदो अने
 नुकशान शायी पढोंचे ठे ?

उत्तर चक्षुश्रोत्रे फायदा नुकशाननां

अनेक कारणो ठे. ते पैकी आ पण एक
 ठे के कठोर किरणोथी पसार पामता
 सूर्य सन्मुख चिरकाल पर्यंत जोइ रहे-
 नारना चक्षुमां हानि पहुँचे ठे, अने
 चंद्रकिरणकलाप तथा कद्दोलमालाथी
 शोजितुं जल तथा लीलां जारुनी घटाने
 निहालनारनां नेत्रमां फायदो थाय ठे;
 कारणके सूर्यनां तीक्ष्ण किरणो, चंद्रनां
 शीतल किरणो, कद्दोलमालाने स्पर्शेला
 पवन अने वृक्षघटानी ठायामां पसार
 थइ आवेलो ठंडो पवन तेमां निमित्त-
 भूत थाय ठे.

॥ उक्तं च तदेवावश्यकवृत्तौ ॥

जरठकरप्रसरमऽग्निसर्प्यंतमं-
 शुमालिनं चिरविलोकमानस्य ज्वति
 चक्षुषो विघातः । शशांककरनिकरं
 तरंगमालोपशोजितजलं शाडलतरु-
 मंडलं वाऽलोकमानस्यानुग्रहः ॥

प्रश्न १९७. केटलाएक परवादीज शब्दने आकाशनो गुण माने ठे ते समीचीन ठे के नहीं ?

उत्तर शब्दने आकाशनो गुण मानवो छुरस्त नहीं, कारणके तेम मानवाधी शब्दनी अंदर अमूर्ततानो प्रसंग आवे ठे ए स्वत सिद्ध ठे के जे वस्तुनो जे गुण होय ते वस्तुना समान धर्मवालो होय ठे जेमके आत्मा अरूपी ठे तो तेनो ज्ञान-गुण पण अरूपी ठे एवी रीते शब्द पण जो आकाशनो गुण होय तो आकाश अमूर्त होवाधी तेनो गुण जे शब्द ते पण अमूर्त होवो जोइए, परंतु तेनु लक्षण इहां लागु न परवाधी आ वावत सयौक्तिक नहीं (मूर्तिविरहोह्यमूर्तता) ए अमूर्तनुं लक्षण ठे; अने शब्दमां तो मूर्तिविरह ठे नहीं, कारणके तेनो स्पर्श थाय ठे तेज वातनी सावीती आपे ठे के स्पर्श-

वाला शब्दो होय ठे, केमके पापाणी
 माफक शब्दसंघट्ठी पण उपघात जो-
 वामां आवे ठे. आ आपेलो हेतु कांइ
 असिद्ध नथी; कारणके तत्काल जन्मेला
 बालकोना कान पासे गाढ जोरे बजा-
 वेला ऊल्लरीना जात्कार अवाजथी ते-
 मना काननुं फुटवुं आपणे जोइ शकीए
 ठीए. आ प्रकारना उपघातनुं करवापणुं
 स्पर्श विना संभवतुं नथी. जेमके आकाशमां
 स्पर्श नथी तो ते कोइनो उपघात पण
 करी शके तेम नथी. ते कारणथी विप-
 द्दमां जवाना असंजवे आ हेतु अनै-
 कान्तिक पण नथी. अतएव शब्दो स्प-
 र्शवाला ठे. केमके पथ्यरनी माफक ते-
 मनो आघात थवाथी गिरिगुफादिकमां
 शब्दो उत्पन्न थाय ठे. आ हेतु बन्ने प-
 द्दवाला कबुल राखे ठे. ते एवी रीते के
 तीव्र प्रयत्नथी उच्चारण करेला शब्दना

आघातथी गिरिगुफादिकमां दरेक दि-
 शाए फेलाता शब्दोने आपणे सांजलीए
 ठीए, तेथी ते स्पर्शवाला सिद्ध थाय ठे;
 अने स्पर्शवाला होवार्थी ते मूर्तिमान्
 पण ठे (रूपस्पर्शादिसन्निवेशो मूर्ति.)
 एवु वचन ठे तेथी केवी रीते तेओ श-
 ब्दोनु आकाशगुणत्व सिद्ध करे ठे ए
 अमे समजी शकता नथी अपरंच आ-
 काश एक ठे के अनेक ? जो एक ठे तो लाख
 योजनथी पण शब्द सजलावो जोइए, का-
 रणके आकाशमा एकत्व अने शब्दमां त-
 द्गुणता होवार्थी निकट दूरादि जेदनो अ-
 जाव ठे जो अनेक आकाश ठे एम
 मानवामां आवे तो वदनदेशमां रहेलो
 ते शब्द बीजी जगाए रहेला श्रोता-
 जनो शी रीते सांजली शके ? केमके
 मुखस्थानस्थ आकाशना गुणत्ववाला ते
 शब्दोनु साजलनारना कर्णगत आका-

शनी साथे संबंध नहीं. वही आक्षेप
करवामां आवे ठे के शब्दने आका-
शनो गुण मान्या विना तेनी स्थिति थ-
इ शकती नहीं अने पदार्थ मात्रने
स्थित थवुं ए तो आवश्यक ठे; तेमां
रूप रस गंध स्पर्शना आश्रय तो पृथ्वी
आदि चार महाभूत ठे, त्यारे शब्दनो
आश्रय आकाश ए स्वतः सिद्ध सम-
जाय ठे. आ पण तेजनुं मानवुं अयुक्त
ठे. एम मानवाथी तो अलवत पृथ्वी
प्रमुखमां पण आकाशना गुणत्वनो प्र-
संग आवशे. केमके ते पण आकाश-
मांज रहे ठे. जो एम कहेवामां आवे के
आश्रयण मात्र तेना गुणनुं निबंधन
नहीं किंतु समवाय ठे, अने ते संबंध
तो शब्दनो आकाश साथे ठे पण पृ-
थ्व्यादिकनो समवाय गगन साथे नहीं.
त्यारे अमे पूढीए ढीए के तमे समवाय

कोने कहो ठो ? शुं पृथ्वी प्रमुखनो रूपादि साथे जेम संबंध ठे तेम आपसमां एकमेक साथे लोली जावथी रहेबुं तेने कहो ठो ? जो एम कहो तो ते बनी शके तेम नथी केमके शब्दनो आकाशगुण गगन साथे एकमेक लोली जावथी कोइने पण स्वीकृत नथी बली एम कहेवामां आवे के शब्द आकाशमां मालुम पडे ठे, तेथी आकाशनो गुण कह्यीए ठीए बस त्यारे तो आकाशमांना तूलने पण गगननो गुण कहो, केमके ते अर्क तूल पण आकाशमां उपलज्यमान थाय ठे तेमां बली एम कहेवा मागशो के अर्क तूलादिकनु तो परमार्थथी भ्रूम्यादि स्थान ठे अने आकाशमां तो वायुसंचारथी उपलज्य थाय ठे. जो एम ठे त्यारे तो अमे पण अलवत कह्यी शक्यीए ठीए के शब्दनुं

પણ પરમાર્થથી કર્ણાદિ સ્થાન છે, બલ્કે
 આકાશમાં અવસ્થિતિ તો પવનની પ્રેર-
 ãના વશથી થાય છે. તેજ વાતનો પુ-
 રાવો આપીએ ઢીએ કે જે જે તરફ વાયુ-
 સંચાર થાય છે તે તે તરફ શબ્દ પણ
 જાય છે; તેથીજ આપણે પવનપ્રતિકૂલ
 દિશામાં શબ્દ સાંજણી શકતા નથી.
 આ બાબતમાં પ્રજ્ઞાકર ગુપ્તે પણ કહ્યું છે
 કે આસમાનમાં આક્રમણું તૂલ પવનથી
 જેમ પ્રેરિત થાય છે તેમ શબ્દને માટે
 પણ સમજવું. શું વાયુથી પ્રતિકૂલ ચા-
 લવાનું શબ્દની બાબતમાં કોઈ પણ શા-
 સ્ત્રજ્ઞ કહે છે ? નહિ નહિ. સર્વે પંક્તિો
 સાવકૂલજ કહે છે. તેથી એ સિદ્ધ થયું
 કે શબ્દ આકાશનો ગુણ નથી; એ-
 ટલુંજ નહીં બલ્કે તે પુદ્ગલમય છે. ઇતિ
 તાત્પર્યાર્થઃ ॥ આની સાક્ષી તારના સંદેશા
 અને હાલના જમાનામાં નવી શોધ પ્રમાણે

शब्दोने फोनोग्राफमां उतारवामां श्राव्या
ठे ते पण आपे ठे.

॥ तदुक्तं आवश्यकवृत्तौ श्रीम-
न्मलयगिरिपूज्यैः ॥

केचित्पुनः श्रोत्रेन्द्रियस्य प्राप्य-
कारितामप्यच्युपगन्तः शब्दस्यांवर-
गुणत्वप्रतिपन्नास्तदश्लीलमाकाशगु-
णतायां शब्दस्याऽमूर्तत्वप्रसक्तेः । यो
हि यद्गुणः स तत्समानधर्म्मा यथा
ज्ञानमात्मनस्तथा ह्यमूर्त आत्मा त-
तस्तद्गुणो ज्ञानमप्यमूर्तमेव । एव
शब्दोऽपि यद्याकाशगुणस्तर्ह्याकाश-
स्याऽमूर्तत्वात् शब्दस्याऽपि तद्गुण-
त्वेनाऽमूर्तता भवेत् । न चाऽसौ यु-
क्तिसंगता तद्वद्गुणयोगात् । मूर्ति-
विरहो ह्यमूर्तता । न च शब्दाना मू-

र्त्तिविरहः स्पर्शवत्त्वात् । तथाहि स्पर्श-
 वंतः शब्दाः तत्संपर्के उपघातदर्श-
 नाद्धोष्ठवत् न चायमसिद्धो हेतुर्यतो
 दृश्यते सद्यो जातबालकानां कर्णदे-
 शाच्च्यर्णगाढास्फावितज्जुहुरीजात्का-
 रश्रवणतः श्रवणस्फोटो न चेत्थमु-
 पघातकृतत्वमस्पर्शवत्त्वे संभवति य-
 था विहायसस्ततो विपक्षे गमनासं-
 भवान्नानैकान्तिकोऽपि अतश्चस्पर्शवं-
 तः शब्दास्तैरभिघाते गिरिगह्वरज्जि-
 त्वादिषु शब्दोत्थानात् लोष्ठवत् अ-
 यमपि हेतुरुज्जयोरपि सिद्धस्तथाहि
 श्रूयंते तीव्रप्रयत्नोच्चारितशब्दाऽभि-
 घाते गिरिगह्वरादिषु प्रतिशब्दाः प्र-
 तिदिक् ततः स्पर्शवत्त्वान्मूर्त्ता एव ।
 रूपस्पर्शादिसन्निवेशो मूर्त्तिरितिवच-

नात् ततः कथमिवाकाशगुणत्वं श-
 व्दानामुपपत्तिमत् । अपि च । तदा-
 काशमेकमनेकं वा यद्येकं तर्हि योज-
 नलक्षादपि श्रूयेत आकाशस्यैकत्वेन
 शब्दस्य तद्गुणतया दूरासन्नादिभेदा-
 ज्ञावात् अथानेकमेव सति वदनदेश
 एव विद्यत इति कथं निन्नदेशवर्तिभिः
 श्रोतृभिः श्रूयते । वदनदेशाकाशगु-
 णतया तस्य श्रोतृगतश्रोत्रेन्द्रियाकाश-
 संवधाज्ञावात् । अथ श्रोत्रेन्द्रियाकाश-
 संवद्धतया तद्भूवणमच्युपगम्यते तन्न
 श्रेयानाकाशगुणत्वाच्युपगमः । न-
 न्वाकाशगुणत्वमतरेण शब्दस्याव-
 स्थानमेव नोपपद्यते । अवश्यं हि प-
 दार्थेन स्थितिमता ज्वितव्य । तत्र
 'सगंधानां पृथिव्यादिमहा-

भूतचतुष्टयमाश्रयः शब्दस्य त्वाका-
 शमिति । तदयुक्तमेवं सति पृथिव्या-
 दीनामप्याकाशाश्रितत्वेनाकाशगुण-
 त्वप्रसक्तेः । अथ नाश्रयणमात्रं तद्गु-
 णत्वनिबन्धनं किंतु समवायः स चा-
 स्ति शब्दस्याकाशे न तु पृथिव्यादी-
 नामिति । ननु कोऽयं समवायो नाम
 एकलोलीजावेनावस्थानं यथा पृथि-
 व्यादिरूपाद्योरिति चेत् न तर्हि श-
 ब्दस्याकाशगुणत्वमाकाशेन सह त-
 स्यैकलोलीजावेनाप्रतिपत्तेः अथाका-
 शे उपलब्ध्यमानत्वात् तद्गुणता शब्द-
 स्य तर्हि तूलकादेरऽप्याकाशे उपल-
 ब्ध्यमानत्वात् तद्गुणतां प्राप्नोति ।
 अथ तूलकादेः परमार्थतः पृथिव्या-
 दिस्थानमाकाशे तूपलंभो वायुना

संचार्यमाणत्वात् । यद्येव तर्हि शब्द-
 स्याऽपि परमार्थतः स्थानं श्रोत्रादि
 यत्पुनराकाशेऽवस्थानं तद्वायुना सं-
 चार्यमाणत्वात् । तथाहि यतो यतो
 वायुः संचरति ततस्ततः शब्दोऽपि
 गच्छति । वातप्रतिकूलं शब्दस्याऽ-
 श्रवणात् ॥ उक्तं च प्रज्ञाकरगुप्तेन ॥
 यथा च प्रेर्यते तूलमाकाशे मातरि-
 श्वना ॥ तथा शब्दोऽपि किं वायोः
 प्रतीप कोऽपि शब्दवित् ॥ १ ॥ त-
 न्नाकाशगुणः शब्दः किंतु पुञ्जल-
 मय इति ॥

प्रश्न १९९ गुरुलघु अने अगुरुलघु
 ते शु ?

उत्तर जैन शासनमां मुख्यत्वे वे
 नय ठे एक व्यवहार अने बीजो नि-

अथ. तेमां व्यवहारनय वस्तुने चार प्रकारे वदे ठे. ते एवी रीते के गुरु, लघु, गुरुलघु अने अगुरुलघु. ए चार प्रकार पैकी जे द्रव्य जंचुं के आहुंअवहुं फेंक्युं होय तोपण पाहुं स्वाभाविक रीते नीचे पडे ते गुरु द्रव्य कहेवाय ठे. जेमके पथ्यर आदि. १.

जे द्रव्य कुदरती रीते ऊर्ध्वगमन स्वभाववाहुं होय ते लघु गणाय ठे. जेमके दीपशिखादि. २.

जे ऊर्ध्व अधोगति स्वभाववाहुं न होइ तिर्यग्गमन धर्मने धारण करनार होय ते गुरुलघु द्रव्य जाणवुं. जेम पवन. ३.

तेमज जे उंची नीची के तिहीं गतिमांहेला एक पण स्वभाववाहुं न होय अथवा सर्वत्र गमन करे ते अगुरुलघु द्रव्य ठे. जेमके आकाश तथा परमाणु प्रमुख. ४.

નિશ્ચય નય એવું કહે છે કે કોઈ પણ વસ્તુ એકાંતે સર્વથા જારે નથી, કારણકે પાપાણાદિક જારે વસ્તુનું પણ પ્રયોગથી ઝુઘ્વાદિ ગમન દેખાય છે એકાંતે સર્વથા હલકી चीज પણ કોઈ નથી કેમકે અત્યત લઘુ એવા વાયુ આદિકનુ પણ કરતારુનાદિકથી અધોગમનાદિ દેખાય છે તેથી ગુરુલઘુ અને અગુરુલઘુ એવા બેજ પ્રકારે વસ્તુ છે તેમાં જે પૃથ્વી પર્વતાદિ વાદર પદાર્થ છે તે સર્વ ગુરુલઘુ છે, તે સિવાય જાપા, શ્વાસોદ્વાસ અને મનોવર્ગણાદિક તથા પરમાણુ દ્વ્યણુક અને આકાશાદિક એ સર્વ અગુરુલઘુ છે

॥ પ્રોક્તં ચ પૂર્વોક્તાવશ્યકવૃત્તૌ ॥

इह द्वौ नयौ व्यवहारनयो निश्चयनयश्च । तत्र व्यवहारनयः प्राह चतुर्धा द्रव्यं । तद्यथा ॥ किंचिद्गुरु

किञ्चिद्व्यु । किञ्चिदुरुलघु किञ्चिदगु-
 रुलघु तत्र यदूर्ध्वं तिर्यग्वा प्रक्षिप्त-
 मपि पुनर्निसर्गादधो निपतति अव्यं
 तद्गुरु यथा लोष्टादि । यत्तु अव्यं नि-
 सर्गत एवोर्ध्वगतिस्वप्नावं तद्व्यु यथा
 दीपकलिकादि । यत्पुनर्नोर्ध्वगतिस्व-
 प्नावं नाप्यधोगतिस्वप्नावं किंतु स्व-
 प्नावेनैव तिर्यग्गतिधर्मकं तद्गुरुलघु
 यथा वायुः । यत्तूर्ध्वाऽधस्तिर्यग्गति-
 स्वप्नावानामेकतरस्वप्नावमपि न ज-
 वति सर्वत्र वा गच्छति तदऽगुरुलघु
 यथा व्योमपरमाणादि । निश्चयनयः
 पुनरेवमाह । न सर्वगुर्वेकांतेन कि-
 मपि वस्त्वस्ति गुरोरपि लोष्टादेः प्र-
 योगादूर्ध्वादिगमनदर्शनात् । नाप्ये-
 कांतेन सर्वलघ्वप्यस्ति । अतिलघो-

रपि वाय्वादेः करताडनादिना अधो-
 गमनादिदर्शनात् तस्माद्द्विविधमेव
 वस्तु तद्यथा ॥ गुरुलघु अगुरुलघु
 च । तत्र यद्वादरं भूभूधरादिकं तत्सर्वं
 गुरुलघु शेषं तु ज्ञाषाप्राणापानम-
 नोवर्गणादिकं परमाणुक्षणुकव्यो-
 मादिकं च सर्वमगुरुलघु ॥ उक्तं च
 निश्चयतो सधगुरु सधलहुं वा न
 विद्यए दधं ॥

वायरमिह गुरुलघुयं, अगुरुलहुं
 सेसयं दधं ॥ १ ॥ तत्रेयं गाथा नि-
 श्रयनयमतेन ॥

प्रश्न २०० मनःपर्यवज्ञानी घटप-
 टादि पदार्थने देखे के नहीं ?

उत्तर मनःपर्यवज्ञानवान् यद्यपि
 मनोद्रव्य सूक्ष्म ठे तोपण देखी शके

शिष्योऽपि यो गुरोरनुपयोगसंज्ञवान्
दोषानऽवधूय गुणानेव केवलानाऽऽद-
त्ते स हंससमानः स च एकांतेन योग्यः

प्रश्न २०३. हंस जलमां मळी गएला
डुधने पण शी रीते जुडुं करी शके ठे
के जेथी फक्त डुधनेज पीए ठे ने पा-
णीने पीतो नथी.

उत्तर. हंसनी जीजमां खटाशनी ह-
याती होवार्थी डुधना कूचा थइ जुदा
परे ठे. तेथी ते केवल क्षीरपान पण
करी शके ठे.

॥ तदुक्तं नंदीसूत्रपर्यायवृत्तौ ॥

ननु हंसः क्षीरमुदकमिश्रितमऽपि
कथं विजृम्भी करोति येन क्षीरमेव के-
वलमापिबति न तूदकमित्युच्यते ।
तज्जिह्वायामऽम्बुत्वेन क्षीरस्य कू-
र्चिकीर्ण्य पृथग् ज्वनात् ॥

॥ ઉત્તંચ ॥

અંવતણેણ જીહાણ

કૂચિયા હોઈ ધીરમુદયંમિ ॥

હંસો મોતૂણજલં

આપિવયઈ પયં તહ સુસીસો ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૨૦૪ સાધુશ્રી અતિચાર દોષની વિશુદ્ધિ માટે હમેશ દિવસ અને રાત્રિના અવસાનમાં પ્રતિક્રમણ કરે છે તથા પશ્ચિમ ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણ શામાટે કરતા હશે ?

ઉત્તર જેમ કોઈ માણસ તેલ આમલા અને જલાદિકથી શરીરનો સંસ્કાર કરી નાહ્યો હોય તોપણ ધૂપ વિલેપન અને ઝૂપણ વસ્ત્રાદિવગે ઉત્તરકરણ કરે છે એવી રીતે સાધુજી પણ દિવસના પ્રતિક્રમણથી વિશુદ્ધ ચારિત્રવંત હોય છે, તથાપિ પશ્ચિમ પ્રમુખ વિશેષ પ્રતિક્રમણથી ઉત્તરકરણ કરે છે. વહી જેમ ઘરને પ્રતિદિન

સાફ કરવામાં આવે છે, તોપણ પદ્મ સંધીમાં વિશેષ પ્રકારે સાફસુફ કરાય છે. તેવી રીતે હ્રાં પણ પશ્ચિમ ચોમાસી અને સંવહરી પ્રતિક્રમણની વાવતમાં સમજવું. આ પ્રમાણે પાદ્મિસૂત્રની વૃહદ્વૃત્તિમાં શ્રીયશોદેવસૂરિ મહારાજ લખે છે.

॥ તદ્યથા ॥

યથા કશ્ચિત્પુરુષસ્તૈલામલકજલાદિન્નિઃ કૃતશરીરસંસ્કારોપિ ધૂપનવિલેપનઞ્ચૂષણવસ્ત્રાદિન્નિરુત્તરકરણં વિધત્તે એવં સાધવોઽપિ દિનપ્રતિક્રમણેન વિશુદ્ધચરણા અપિ પાદ્મિકાદિષુ વિશેષપ્રતિક્રમણેનોત્તરકરણં કુર્વંતિ શુદ્ધિશેષં કુર્વત્તિત્યર્થઃ । કિંચ । જહ ગેહં પદ્મદિવસં સોદિયં તદ્દિવિ પશ્ચિમસંધીસુ સોદિવ્યહ સવિસેસં એવં હ્રાં હંપિ નાયવં ॥

પ્રશ્ન ૨૦૫ તિથિ અને વારના સં-
યોગે સિદ્ધિયોગ કેવી રીતે થાય છે ?

ઉત્તર શુક્રવારે પદ્મવો, ઠઠ અને અ-
ગીયારસ હોય તો સિદ્ધિયોગ થાય છે
બુધવારે વીજ, ચારસ અને સાતમ હોય
તો સિદ્ધિયોગ થાય છે મંગલવારે
ત્રીજ, તેરસ અને આઠમ હોય તો સિદ્ધિ-
યોગ થાય છે શનિવારે ચોથ, ચૌદશ
અને નોમ હોય તો સિદ્ધિયોગ થાય છે
ગુરુવારે પાંચમ, દશમ અને પૂનમ હોય તો
સિદ્ધિયોગ થાય છે

॥ તથાહિ ॥

શુક્રે નદા બુધે જ્ઞા, જયા ચ
ક્ષિતિનંદને । ઝનૌ રિક્તા ગુરૌ પૂર્ણા ।
સિદ્ધિયોગાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૧ ॥

॥ इति तपगङ्गगगनांगणदिनमणि-
 श्रीविजयानन्दसूरीश्वरशिष्यपंक्ति-
 तश्रीलक्ष्मीविजयजिह्विष्यहंस-
 विजयविरचिता प्रश्नोत्तरपु-
 ष्पमाला संपूर्णा लिखिता
 च प्रथमपट्यासश्रीसंप-
 द्विजयगणिना संवत् ०
 १९६३ भाद्रशुक्ल-
 दशम्याम् ॥

प्रमादाद्वा मतेर्मायात्,
 प्रोक्तमुत्सूत्रमत्र यत् ॥
 तन्मिथ्यादुष्कृतं मेऽस्तु,
 शोधनीयं च धीधनैः ॥ १ ॥

शुद्धिपत्र

पृष्ठ	पक्ति	अशुद्ध	उद्भ
६९	१ विलोक्य		विलोकय
७४	१२ वरसचि		वररुचि
१६८	१७ धा-		धान्याना वि-
२०६	४ प्रमाणे -		प्रमाणे-
२३७	१३ जिणशुद्धि		जिणशुद्धि
२३९	१५ चित्राद्यलकारा लकारा		चित्राद्यलकारा
२४३	१ व्यवस्थापिका		व्यवस्थापिका
२४३	१६ पाची		ऽपाची
२६४	१७ दालत थी		दोलतथी
२७०	९ सूरेश्वर		सूरीश्वर
२७४	९ परण		परेण
२७६	९ यथा		यथा ॥ २ ॥
२८१	२ जा-		जो-
२८६	३ सविज्ञा		सविज्ञो
२८६	१० डडीरवत्		डिडिरवत्
२८७	१७ उण्णत्वना		उण्णत्वनो
२९१	१५ उत्तरया		उतराय
२९७	१७ स्मृति		स्मृति
३०२	१८ वाऽलोक		वाआलोक
३१९	४ जग्र-		जग्र-
३२२	१७ ङपि		यपि
३२४	६ प्रथम		प्रथम